

**การตรวจสอบและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น
หรือผู้บริหารท้องถิ่นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง**

นายวิศาล หวังรวมกลาง

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายมหาชน สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2557

**The Election Committee's Inspection of the Qualifications and Judgment of the Rights of
People who Want to Run for Local Council Member or Local Administrative Positions**

Mr. Visal Wingrumklang

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Public Law

School of Law

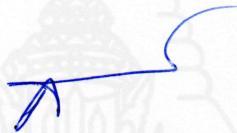
Sukhothai Thammathirat Open University

2014

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การตรวจสอบและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น
หรือผู้บริหารท้องถิ่นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ชื่อและนามสกุล นายวิศาล หวังรวมกลาง
วิชาเอก กฎหมายมหาชน
สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริพันธ์ พลรบ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2558

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริพันธ์ พลรบ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ภาณินี กิจพ่อคำ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาณุมาศ ชัดเงางาม)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การตรวจสอบและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ผู้ศึกษา นายวิศาล หวังรวมกลาง **รหัสนักศึกษา** 2554002002 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริพันธ์ พลรบ **ปีการศึกษา** 2557

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “การตรวจสอบและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับองค์การที่ใช้อำนาจตรวจสอบและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น 2) ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาในการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการวินิจฉัยคดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ และ 3) เสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิจัยทางเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลด้วยทฤษฎีและระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่เกี่ยวข้อง ตำรา บทความทางวิชาการ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ตลอดจนการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

ผลการศึกษาพบว่า การใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการพิจารณาวินิจฉัยคุณสมบัติและสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น บางกรณีเป็นการใช้อำนาจในทางกระหนาบสิทธิเสรีภาพของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ไม่สามารถเยียวยาได้ จึงขอเสนอให้มีการแก้ไขหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น โดยแยกลักษณะของคุณสมบัติหรือข้อห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่ากรณีใดที่คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่ยุติได้ หรือกรณีใดควรให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถใช้สิทธิทางศาลได้ในกรณีไม่เห็นชอบตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คำสำคัญ สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง

Independent Study title: The Election Committee's Inspection of the Qualifications and Judgment of the Rights of People who Want to Run for Local Council Member or Local Administrative Positions

Author: Mr. Wisal Wangruamklang **ID:** 2554002002 **Degree:** Master of Laws

Independent Study advisor: Siriphan Polrob, Assistant Professor;

Academic year: 2014

Abstract

The objectives of this research were 1) to study concepts and theories related to the organizations or individuals invested with the power to inspect prospective candidates for local council member or local administrative positions and to decide if they possess the necessary qualifications and should be given the right to run for election or not; 2) to study and analyze problems with auditing the Election Committee's use of its power to judge who has the right to run for local elections in Thailand compared with the equivalent in other countries; and 3) to recommend suitable approaches for revising laws related to the approval of candidates who want to run for election for the position of local council member or local administrator.

This independent study was a qualitative research based on research of related documents, consisting of laws and rules of the Office of the Election Committee, related court judgments or court orders, related textbooks, journal articles, research reports and theses, and information from the Internet.

The results showed that in the Election Committee's use of its power to judge the qualifications and rights of prospective candidates who want to run for local council member or local administrative positions, sometimes the Election Committee's use of this power impacted the rights or liberties of the prospective candidates in a way that cannot be compensated. The author proposes that the principles for inspecting potential local candidates' qualifications and deciding whether or not they should be given the right to run for election should be revised. The exact requirements and restrictions for eligibility should be more clearly stated. It should be clearly stated in which cases the decision of the Election Committee on a prospective candidate's right to run for office is final and in which cases the prospective candidate may appeal to the court if he or she disagrees with the decision.

Keywords: Right to run for office, local council, Local administrator, Election committee

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้มีอาจสำเร็จลุล่วงไปได้เลยหากไม่ได้รับความเมตตากรุณา และความช่วยเหลือจากบุคคลหลายท่าน ทั้งในด้านวิชาการ กำลังใจ ความหวังดี ตลอดจนการให้ คำปรึกษาแนะนำต่างๆ ซึ่งผู้เขียนรู้สึกสำนึกในพระคุณนี้ และเต็มใจอย่างยิ่งที่จะตอบแทนพระคุณ เท่าที่สามารถจะทำได้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอาจารย์สิริพันธ์ พลรบ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อเป็น อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ โดยให้คำปรึกษาแนะนำจนทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้ายนี้ต้องขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ช่วยอบรมสั่งสอน ให้ความอุปการะเลี้ยงดูให้ การศึกษาจนมาถึงวันนี้ได้ และขอขอบคุณครูบาอาจารย์ทุกท่าน ขอขอบคุณน้องๆ ที่เป็นแรงบันดาลใจ และคอยเป็นกำลังใจจนทำให้ผู้เขียนจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระลุล่วงไปได้ด้วยดี

วิศาล หวังรวมกลาง

สิงหาคม 2557

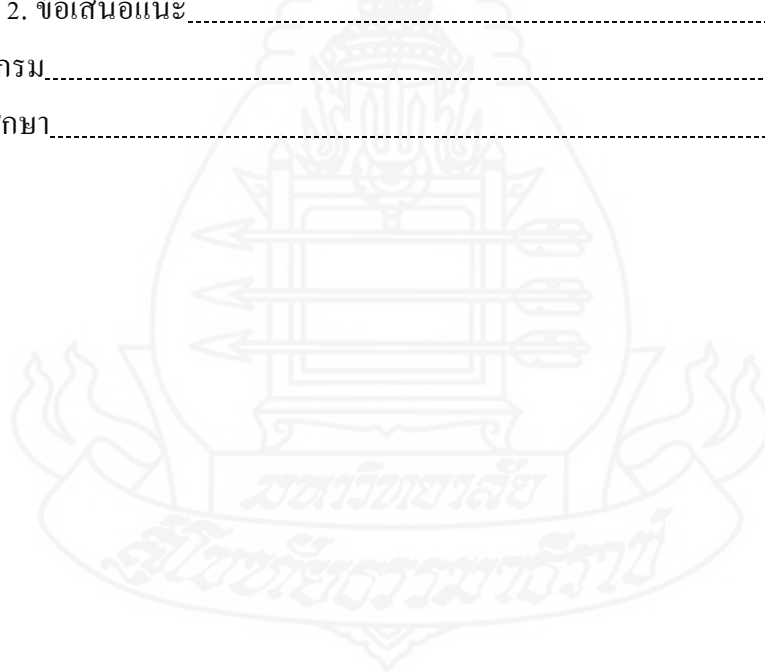

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
3. ขอบเขตของการศึกษา.....	6
4. วิธีดำเนินการศึกษา.....	7
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรควบคุมตรวจสอบการเลือกตั้ง	
1. ความเป็นมาและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการ.....	8
2. ทฤษฎีพื้นฐานของรัฐเสรีประชาธิปไตย.....	8
3. แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมการดำเนินการจัดการเลือกตั้ง.....	15
4. ความเป็นมาเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งและอำนาจหน้าที่.....	19
5. บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการดำเนินคดีเลือกตั้งในต่างประเทศ.....	37
บทที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของประเทศไทยและบทบัญญัติของกฎหมาย	
ที่เกี่ยวกับคุณสมบัติลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น.....	55
1. แนวความคิด โครงสร้างและกระบวนการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น	
และผู้บริหารท้องถิ่นของประเทศไทย.....	56
2. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวกับคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้ามของ	
ผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น.....	69
3. การยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามมาตรา 49 และมาตรา 50 แห่ง	
พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545.....	81

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 วิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับคุณสมบัติลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร รับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและองค์กรที่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท.....	100
1. วิเคราะห์กรณีที่ไม่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัย.....	100
2. วิเคราะห์กรณีที่ต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัย.....	105
3. วิเคราะห์ปัญหาการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง.....	115
บทที่ 5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ.....	116
1. บทสรุป.....	116
2. ข้อเสนอแนะ.....	122
บรรณานุกรม.....	124
ประวัติผู้ศึกษา.....	129

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเลือกตั้งเป็นกระบวนการอันสำคัญในการที่จะได้มาซึ่งผู้แทนของประชาชนที่เข้ามาใช้อำนาจในการปกครองประเทศ ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตยคือการได้ผู้แทนจากการเลือกตั้งที่ไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งจากการเลือกตั้งที่ไม่สุจริตและเที่ยงธรรมจะไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน เนื่องจากได้มาซึ่งอำนาจของปวงชนจากกระบวนการที่ไม่ชอบธรรมและไม่ชอบด้วยกฎหมาย สิ่งสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยคือการมีกระบวนการและวิธีการที่ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม จึงจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ทำหน้าที่จัดการเลือกตั้งและองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบการเลือกตั้งที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง มีการถ่วงดุลและ คานอำนาจซึ่งกันและกันซึ่งเป็นไปตามหลักการของนิติรัฐ

ในปัจจุบันนับได้ว่าเป็นยุคที่การเลือกตั้งทุกระดับมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดและผูกติดอยู่กับประชาชน ส่งผลให้ประชาชนตระหนักในสิทธิและหน้าที่อันพึงมีของตน กระบวนการเลือกตั้งขององค์กรปกครองท้องถิ่นจึงสนับสนุนและส่งเสริมการปกครองตนเอง อันเป็นพื้นฐานของการเมืองการปกครองในระดับชาติ สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นนอกจากจะเป็นการเลือกบุคคลเข้าไปทำหน้าที่ในฝ่ายนิติบัญญัติแล้วยังเป็นการเลือกบุคคลเพื่อไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหารทางอ้อมอีกด้วย การดำเนินการจัดการเลือกตั้งจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจะต้องเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การเลือกตั้งระดับท้องถิ่นถือเป็นการมอบอำนาจการปกครองให้ตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่บริหารและปกครองท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจทางการเมืองและการปกครองให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบจากรัฐบาลกลางและเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนเกิดการสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในการจัดหาบริการสาธารณะได้อย่างครอบคลุมทั่วถึงโดยสะดวกและรวดเร็ว

การเลือกตั้งดังกล่าวถึงข้างต้นถือเป็นการเลือกตั้งในระดับรากหญ้าที่กระจายอยู่ในทั่วพื้นที่ของประเทศและในข้อเท็จจริงการเลือกตั้งท้องถิ่นในแต่ละคราวมีความเคลื่อนไหวในลักษณะที่ก่อให้เกิดกระแสความรุนแรงของการแข่งขันของผู้เข้ารับการเลือกตั้ง โดยใช้วิธีการนอกแบบหรือนอกเหนือจากหลักเกณฑ์ทั่วไปที่กฎหมายกำหนดให้พึงกระทำได้ การใช้สิทธิพลข่มขู่ บังคับให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนให้แก่ตน ตลอดจนการซื้อสิทธิ์ ขายเสียง ด้วยการล่อลวง ขู่ เชิญ การให้ผลประโยชน์ต่างๆ การใช้กลโกงในหลากหลายรูปแบบ หลากหลายขั้นตอนยังเกิดขึ้นอยู่เสมอ การใช้กลอุบายทำลายฝ่ายตรงกันข้ามก็ยังคงมีให้เห็น ปัญหาหลากหลายเหล่านี้เรื่อร้งมาควบคู่กับสังคมไทยตลอดมา

การเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 ซึ่งจำแนกออกเป็น การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ได้แก่ การเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเมืองพัทยาและการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น อันได้แก่ การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกเมืองพัทยา

การเลือกตั้งระดับท้องถิ่นปัจจุบันเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเดิม จากการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบมีการเลือกตั้งเป็นของตนเองมาเป็นให้ทุกท้องถิ่นใช้กฎหมายเลือกตั้งท้องถิ่นฉบับเดียวกันคือพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 โดยมีเจตนารมณ์ต้องการจัดการเข้าสู่ตำแหน่ง ด้วยการทุจริตทุกรูปแบบ ต้องการให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม โดยนำกระบวนการจัดการเลือกตั้งออกจากกระทรวงมหาดไทยให้ไปอยู่ในอำนาจการควบคุมกำกับของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เป็นองค์กรอิสระมีความเป็นกลาง ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด (กกด.จว.) ขึ้นมาในทุกจังหวัดเพื่อช่วยคณะกรรมการการเลือกตั้งและมีคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กกด.ท้องถิ่น) และผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ผอ.กด.ท้องถิ่น) ซึ่งได้แก่ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดเทศบาล ปลัดกรุงเทพมหานคร ปลัดเมืองพัทยา ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เข้ามามีบทบาทในการเลือกตั้งท้องถิ่นมากขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งท้องถิ่นทุกประเภท

ปัจจุบันคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตั้งแต่เริ่มต้นตลอดไปจนกระทั่งประกาศผลการเลือกตั้ง นอกจากนี้ ในการพิจารณาหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นคณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 284 วรรค 7 ได้บัญญัติว่า คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติและตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามบทบัญญัติของกฎหมายไว้ในมาตรา 44 และมาตรา 45

ในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ผู้สมัครยื่นใบสมัครต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกันกำหนดให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจตรวจสอบหลักฐาน การสมัคร คุณสมบัติของผู้สมัครและสอบสวนว่าผู้สมัครมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งหรือไม่ ให้เสร็จสิ้นภายในเจ็ดวันนับแต่วันปิดการรับสมัคร ถ้าผู้สมัครมีสิทธิ ที่จะสมัครรับเลือกตั้งได้ ให้ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้โดยเปิดเผย ณ สถานที่ตามที่กฎหมายกำหนด

ในกรณีที่ผู้สมัครผู้ใดไม่มีรายชื่อเป็นผู้สมัครในประกาศของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน กำหนดให้ผู้สมัครผู้ใดไม่มีชื่อในประกาศตามมาตรา 47 ให้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในสามวัน นับแต่วันที่ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ในการนี้ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยโดยเร็วและให้ผู้ดำเนินการ การเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามคำวินิจฉัยนั้น

นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเห็นว่าผู้สมัครผู้ใดไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง มาตรา 50 กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้นั้นยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ ก่อนวันเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่ายี่สิบวัน เพื่อให้ถอนชื่อผู้ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นและให้นำความในมาตรา 49 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ปัญหาการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นผู้บริหารท้องถิ่นของคณะกรรมการการเลือกตั้งเคยมีคำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 7 ที่ 3587/2553 วินิจฉัยว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พ.ศ. 2550 มาตรา 235 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม” และมาตรา 284 วรรคเจ็ด บัญญัติว่า “คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” กฎหมายดังกล่าว มีบัญญัติไว้แล้วและยังใช้บังคับอยู่ในขณะนี้คือพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ.ศ. 2545 มาตรา 47 กำหนดให้ผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งได้รับใบสมัครแล้วให้ตรวจสอบหลักฐานการสมัคร คุณสมบัติของผู้สมัครและสอบสวนว่าผู้สมัครมีสิทธิที่จะสมัครหรือไม่ แล้วประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้โดยเปิดเผย มาตรา 48 และมาตรา 50 กำหนดให้ผู้สมัครผู้ใดไม่มีชื่อในประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้ใดเห็นว่าผู้สมัครใด ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งให้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งและคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องมี คำวินิจฉัยโดยเร็ว คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบอำนาจให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดดำเนินการแทนได้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ดังกล่าวเป็นการชัดเจนว่ามีเจตนารมณ์ที่ให้อำนาจการดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น รวมตลอดถึงการพิจารณาและวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งแก่ผู้ร้อง (คณะกรรมการการเลือกตั้ง) อันเป็นอำนาจเด็ดขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยไม่ได้กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ร้อง (คณะกรรมการการเลือกตั้ง) ใช้สิทธิต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 ซึ่งต่างจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 39,40,44 ที่หากมีกรณีปัญหาเกี่ยวกับการขาดคุณสมบัติ ผู้สมัครหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งชอบที่ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งเพื่อวินิจฉัยต่อไปได้ (คำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 5 ที่ 1429/2552) และคำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 3 ที่ 1518/2553 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

เห็นได้ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้มีเจตนารมณ์ที่ให้อำนาจการดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นรวมตลอดถึงการพิจารณาและวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งให้เป็นอำนาจเด็ดขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยไม่ได้กำหนดเงื่อนไขให้ผู้สมัครหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งใช้สิทธิต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 ต่างจากการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่หากมีกรณีปัญหาเกี่ยวกับการขาดคุณสมบัติ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 39,40,44 บัญญัติให้ผู้สมัครหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งชอบที่ขึ้นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งเพื่อวินิจฉัยต่อไปได้

การที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจในการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นอำนาจเด็ดขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ต้องถูกตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ ย่อมทำให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด มีผลให้ศาลอุทธรณ์หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 ไม่มีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยคดีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งมาร้องต่อศาล โดยอ้างว่าคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ ถือเป็น การบัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งมากเกินไปทำให้ผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งของ คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่สามารถได้รับการเยียวยา ไม่สอดคล้องกับหลักของนิติรัฐ นิติธรรม และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นการตัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นของผู้สมัครและเป็นการตัดโอกาสของประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้นในการเลือกผู้สมัครดังกล่าวให้เป็นตัวแทนของตน จะเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าวเกิดความแตกต่างกับกรณี การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่หากมีกรณีปัญหาเกี่ยวกับการขาดคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 39, 40, 44 บัญญัติให้ผู้สมัครหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งชอบ ที่จะขึ้นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งเพื่อวินิจฉัยต่อไปได้ ทำให้เกิดปัญหา ความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายขึ้นระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาและผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

นอกจากนี้ การใช้อำนาจต่างๆ ดังกล่าวของคณะกรรมการการเลือกตั้งยังถือเป็น การรวมศูนย์อำนาจเบ็ดเสร็จไว้อยู่กับคณะกรรมการการเลือกตั้งเพียงองค์กรเดียว ทั้งอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ ส่งผลให้ขาดการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจจากองค์กรอื่น อันเป็นการขัดต่อหลักการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจและยังเปิดโอกาสในการให้คนให้โทษกับ บุคคลได้โดยง่าย ไม่เป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจและถ่วงดุลอำนาจที่โดยตามการ ปกครองระบอบประชาธิปไตย

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับการตรวจสอบการ ใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยองค์กรตุลาการ โดยมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะการวินิจฉัย

สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ.ศ. 2545 ว่ามีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่จะสามารถควบคุมการเลือกตั้งท้องถิ่นได้มากขึ้นเพียงใดสมควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายมาตราใดบ้าง รวมทั้งควรมีมาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือมีกฎหมายใดเพื่อรองรับปัญหาดังกล่าว ตลอดจนควรมีการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยองค์กรตุลาการเกี่ยวกับการวินิจฉัยคดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในประเทศไทยและต่างประเทศหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างสุจริตและเที่ยงธรรมและมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเจตจำนงของประชาชน

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับองค์กรที่ใช้อำนาจตรวจสอบการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

2.2 เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการวินิจฉัยคดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

2.3 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการวินิจฉัยคดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

2.4 เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต่อไป

3. ขอบเขตของการศึกษา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะบทบาท อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการพิจารณาและวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ.ศ. 2545 ตลอดจนถึงวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงและขั้นตอนการดำเนินกระบวนการวินิจฉัยคดีเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกอบกับระเบียบ ประกาศ ข้อกำหนดและคำสั่งขององค์กรตุลาการและคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบข้อมูล ข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายของต่างประเทศ

4. วิธีการดำเนินการศึกษา

ผู้ศึกษาดำเนินการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัย บทความทางเอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ ตำรา กฎหมาย ระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง คดีความ บทความของประเทศไทย และต่างประเทศ การสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต (Internet) ตลอดจน คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่เกี่ยวข้อง

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทำให้ทราบแนวความคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับองค์กรที่ใช้อำนาจตรวจสอบการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

5.2 ทำให้ทราบปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เกี่ยวกับการวินิจฉัยคดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

5.3 ทำให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาในการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เกี่ยวกับการวินิจฉัยคดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ในประเทศไทยและต่างประเทศ

5.4 ทำให้ทราบแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต่อไป

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับองค์การควบคุมตรวจสอบการเลือกตั้ง ความเป็นมาและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

การศึกษาเรื่องอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น มีกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งและทฤษฎีพื้นฐานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาตามหลักการดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีพื้นฐานของรัฐเสรีประชาธิปไตย
2. แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมการดำเนินการจัดการเลือกตั้ง
3. ความเป็นมาเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งและอำนาจหน้าที่
4. บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการดำเนินคดีเลือกตั้งในต่างประเทศ

1. ทฤษฎีพื้นฐานของรัฐเสรีประชาธิปไตย

ทฤษฎีพื้นฐานของรัฐเสรีประชาธิปไตยถือเป็นพื้นฐานในการจัดองค์กรของรัฐเสรีประชาธิปไตย ประกอบด้วยหลักประชาธิปไตยและหลักนิติรัฐ¹ โดยสาระสำคัญของทั้งสองหลักมีลักษณะคล้าย ๆ กัน แต่อาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปตามรูปแบบของรัฐบาลหรือระบบการปกครอง

หลักประชาธิปไตยและหลักนิติรัฐเป็นหลักที่มีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกันเป็นหลักที่มีส่วนสนับสนุนซึ่งกันและกันจนอาจกล่าวได้ว่าหลักประชาธิปไตยเป็นหลักที่เอื้อให้เกิดหลักนิติรัฐและขณะเดียวกันหลักนิติรัฐก็เป็นหลักที่ส่งเสริมสนับสนุนต่อหลักประชาธิปไตย ดังนั้น รัฐเสรีประชาธิปไตยตามความหมายของประเทศทางตะวันตก ไม่อาจสถาปนาความเป็นรัฐเสรีประชาธิปไตยขึ้นมาได้ หากขาดหลักการใดหลักการหนึ่งดังกล่าวข้างต้น โดยผู้วิจัยขอหยิบยกหลักพื้นฐานดังกล่าวมาอธิบายพอสังเขปดังนี้

¹ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2543 หน้า 19-23

1.1 หลักประชาธิปไตย

หลักประชาธิปไตยเป็นหลักที่ทำให้เกิดความชอบธรรมต่อการใช้อำนาจของรัฐ เพราะผู้ทำหน้าที่ปกครองนั้น โดยแท้จริงแล้วก็คือผู้ที่ทำให้เจตจำนงของประชาชนปรากฏเป็นจริง ตามทฤษฎีประชาธิปไตยมีการถกเถียงกันเรื่อง “เจตจำนงของประชาชน” ว่าหมายถึงอะไร และอาจเข้าถึงเจตจำนงได้อย่างไร ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้เป็น 3 ฝ่าย ดังนี้²

ฝ่ายที่ 1 อ้างถึงความคิดของ Rousseau เพื่อสนับสนุนความเห็นที่ว่า เจตจำนงของประชาชนก็คือเจตจำนงทั่วไป เจตจำนงทั่วไปกับเจตจำนงของทุกคนนั้นย่อมแตกต่างกัน เจตจำนงทั่วไปย่อมมุ่งประโยชน์ส่วนรวม ส่วนเจตจำนงของทุกคนนั้นมักจะมุ่งประโยชน์ส่วนตัว เจตจำนงของทุกคนคือจำนวนรวมแห่งเจตจำนงของเอกชนนั่นเอง

ฝ่ายที่ 2 เห็นว่า เจตจำนงของประชาชนก็คือ ผลของการประนีประนอมกัน ระหว่างผลประโยชน์ที่แตกต่างกันของปัจเจกบุคคลแต่ละคน เพื่อให้ได้ผลดังกล่าวจึงจำเป็นต้องดำเนินการตามกระบวนการที่เปิดเพื่อให้ปัจเจกบุคคลสามารถเข้าร่วมในกระบวนการดังกล่าวได้เสมอ

ฝ่ายที่ 3 ยังคงยึดถือหลักเจตจำนงของประชาชนก็คือ ผลของการประนีประนอม ซึ่งเป็นผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคลที่อาจแตกต่างกันจนในที่สุดซึ่งให้มาประสานกันได้ แต่ในขณะเดียวกันก็จะต้องมีการเคารพในคุณค่าร่วมกันบางประการ ที่ถือเป็นหลักพื้นฐานในการดำรงชีวิตในประชาคมเดียวกันด้วย

1.2 หลักนิติรัฐ

สำหรับหลักนิติรัฐนั้นอาจกล่าวได้ว่าในรัฐเสรีประชาธิปไตยจะมีอำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองซึ่งรัฐเสรีประชาธิปไตยก็ต้องเคารพกฎหมายที่รัฐได้ตราออกมาบังคับใช้นั้นด้วย³ โดยยอมรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของราษฎรไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังนั้น หลักนิติรัฐจึงเป็นหลักที่สร้างขึ้นมาจากมีวัตถุประสงค์ให้เป็นหลักในการป้องกันและแก้ไขเยียวยาการใช้อำนาจรัฐตามอำเภอใจ ทั้งนี้วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการจำกัดการใช้อำนาจรัฐก็คือ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน อย่างไรก็ตามการใช้อำนาจรัฐโดยผ่านองค์กรต่างๆ นั้นมีพื้นฐานมาจากประชาชน และดำรงอยู่ในลักษณะที่เชื่อมโยงไปถึงประชาชนได้

² บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ : รัฐธรรมนูญเยอรมัน, กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, 2535, หน้า 77

³ บรรเจิด สิงคะเนติ (2554), “การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ”, รวมบทความกฎหมายมหาชน, ค้นคืน 1 พฤษภาคม 2558 จาก <http://www.publaw.net.com>

เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องกระทำโดยองค์กรที่มีความชอบธรรมในทางประชาธิปไตย หรือองค์กรที่ผ่านการเลือกตั้งมาจากประชาชน

นอกจากนี้ในการพิจารณาหลักนิติรัฐนั้น เราสามารถแยกพิจารณาถึงสาระสำคัญของแต่ละหลักการดังกล่าวได้อีก คือหลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและหลักการประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยองค์กรตุลาการ ซึ่งหลักดังกล่าวถือหลักพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติรัฐ โดยผู้วิจัยขอหยิบยกหลักพื้นฐานดังกล่าวมาอธิบายพอสังเขปดังนี้

1.2.1 หลักการแบ่งแยกอำนาจ

หลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติรัฐเพราะหลักนิติรัฐไม่สามารถจะสถาปนาขึ้นมาได้ในระบบการปกครองที่ไม่มีการแบ่งแยกอำนาจ ไม่มีการควบคุมตรวจสอบซึ่งกันและกันระหว่างอำนาจภายใต้หลักการแบ่งแยกอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ โดยหลักการแล้ว ต้องสามารถควบคุม ตรวจสอบ และยับยั้งซึ่งกันและกันได้ ทั้งนี้ เพราะอำนาจทั้งสามมิได้แบ่งแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด หากแต่มีการถ่วงดุลกัน (check and balance) เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครอง ด้วยเหตุนี้จะต้องไม่มีอำนาจใดอำนาจหนึ่งมีอำนาจเหนืออีกอำนาจหนึ่งอย่างเด็ดขาด หรือจะต้องไม่มีอำนาจใดอำนาจหนึ่งที่รับภาระหน้าที่ของรัฐทั้งหมด และดำเนินการเพื่อให้บรรลุภารกิจดังกล่าวแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น หลักการแบ่งแยกอำนาจจึงเป็นหลักที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของการแบ่งแยกอำนาจ การตรวจสอบอำนาจและการถ่วงดุลอำนาจ

หากพิจารณาหลักการแบ่งแยกอำนาจอย่างเป็นระบบ อาจแยกพิจารณาการแบ่งแยกอำนาจในแง่ของความแตกต่างตามอำนาจหน้าที่ของรัฐ ซึ่งก่อให้เกิดการแบ่งแยกองค์กรตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกันหรือเรียกกันว่า “การแบ่งแยกอำนาจตามภารกิจ” และ “การแบ่งแยกอำนาจในแง่ของตัวบุคคล” ซึ่งเรียกรวมให้อำนาจหน้าที่ของรัฐที่มีการแบ่งแยกนั้นต้องมีเจ้าหน้าที่ของตนเอง อันมิใช่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐองค์กรอื่นด้วย โดยวิธีการแบ่งแยกอำนาจของรัฐเช่นนี้รวมทั้งการกำหนดให้องค์กรอื่นๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการแต่งตั้งบุคคลเข้าสู่อำนาจใดอำนาจหนึ่งหรือการให้มีสิทธิโต้แย้งคัดค้านอำนาจอื่นหรือสิทธิในการควบคุมตรวจสอบ ทั้งในแง่ของการแบ่งแยกอำนาจตามภารกิจ และในแง่ของตัวบุคคลแล้ว กรณีก็จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจต่างๆ ในการยับยั้งซึ่งกันและกันและทำให้เกิดความสมดุลระหว่างอำนาจ ไม่ทำให้อำนาจใดอำนาจหนึ่งมีอำนาจโดยเบ็ดเสร็จในขณะที่เดียวกันก็จะไม่ทำให้อำนาจใดอำนาจหนึ่งอยู่ภายใต้อำนาจอื่น โดยสิ้นเชิง ด้วยสภาพการณ์เช่นนี้จะทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครอง อันเป็นความมุ่งหมายประการสำคัญของหลักนิติรัฐ

ดังที่นักปรัชญาคนสำคัญของชาวฝรั่งเศสชื่อ ชาร์ลส์ เดอ เซอองคาต์ บารอง เดอ มงเตสกีเออ (Charles de Secondat baron de Montesquieu) ได้เรียบเรียงวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงเล่มหนึ่งเรื่อง “เจตนารมณ์แห่งกฎหมาย (DEsprit des Lois)” ซึ่งในหมวดที่ 6 ของบทที่ 11 ของวรรณกรรมเรื่องนี้ มงเตสกีเออได้อธิบายไว้เมื่อสองร้อยกว่าปีที่แล้วว่าในทุกรัฐจะมีอำนาจอยู่ 3 อย่าง⁴ คือ

1) อำนาจนิตินบัญญัติ คืออำนาจเกี่ยวกับการวางระเบียบบังคับทั่วไปในรัฐ กล่าวคืออำนาจในการตรากฎหมายนั่นเอง

2) อำนาจปฏิบัติการซึ่งขึ้นอยู่กับกฎหมายมหาชน คืออำนาจในการใช้หรือบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายซึ่งสมัยนี้เรียกว่า อำนาจบริหารนั่นเอง

3) อำนาจปฏิบัติการซึ่งขึ้นอยู่กับกฎหมายแพ่ง คืออำนาจในการวินิจฉัยบรรดคดีซึ่งเรียกต่อมาว่า อำนาจตุลาการ

ความมุ่งหมายของมงเตสกีเออ ในการแยกอำนาจก็เพื่อจะคุ้มครองและให้หลักประกันแก่ราษฎร เพราะมงเตสกีเออเกรงว่าหากมีการก้าวท้าวกันแล้วก็จะนำไปสู่เผด็จการโดยง่าย แต่ถ้าแยกกันก็ยังคงพอกันหรือเสี่ยงต่อการถูกใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมน้อยลง ดังที่กล่าวไว้ว่า

“ถ้าอำนาจนิตินบัญญัติและอำนาจบริหารรวมอยู่ที่คนคนเดียว องค์กรเดียวหรือเจ้าหน้าที่เดียว เสรีภาพจะไม่มีอาจมีได้เลย เพราะกษัตริย์หรือรัฐสภาเดียวกันอาจสร้างกฎหมายขึ้นและใช้กฎหมายกดขี่ข่มเหงประชาชน

ในทำนองเดียวกัน เสรีภาพจะไม่หลงเหลืออยู่เช่นกัน ถ้าอำนาจตุลาการไม่แยกออกจากอำนาจนิตินบัญญัติและอำนาจบริหาร ถ้าหากใช้อำนาจตุลาการอยู่กับอำนาจนิตินบัญญัติ ชีวิตและเสรีภาพของคน ในบังคับก็จะถูกควบคุมตามอำเภอใจ เพราะฝ่ายตุลาการเป็นผู้บัญญัติกฎหมายเองและตัดสินคดีตามกฎหมายเอง ถ้าใช้อำนาจตุลาการรวมกับอำนาจบริหาร ฝ่ายตุลาการก็จะกดขี่บังคับพลเมืองได้อย่างเต็มที่

ทุกสิ่งทุกอย่างจะถึงซึ่งกาลอวสาน ถ้าหากคนหรือองค์กรเดียวกันไม่ว่าจะเป็นชนชั้นสูงหรือราษฎรสามัญใช้อำนาจทั้งสามนี้ กล่าวคือ อำนาจนิตินบัญญัติ อำนาจปฏิบัติการตามกฎหมายและอำนาจตัดสินคดีที่เกิดขึ้นระหว่างเอกชน

⁴ วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2530, หน้า 227

มองเตสกิเออ ได้ให้เหตุผลในการที่กล่าวเช่นนั้นว่า⁵

“เป็นที่รู้อยู่ทั่วไปแล้วว่าคนเราทุกคนที่มีอำนาจย่อมหลงระเรีงชอบใช้อำนาจเกินกว่าที่ควรต่อเมื่อใดพบอุปสรรคขัดขวางเมื่อนั้นจึงจะหยุดยั้ง อย่าว่าแต่อะไรเลยแม้แต่คุณธรรมก็ยังต้องมีขอบเขตจำกัด เมื่อคนเราอาจใช้อำนาจเกินควรได้เช่นนี้ จึงจำเป็นต้องหาวิธีให้อำนาจคอยเหนี่ยวรั้งอำนาจไว้”

อาจกล่าวได้ว่า เหตุผลพื้นฐานของหลักการแบ่งแยกอำนาจ ที่ได้กล่าวถึงและรับรู้กันมาโดยตลอดนั้นแท้จริงแล้วก็คือ การแบ่งแยกอำนาจหน้าที่และการแบ่งแยกองค์กรที่ใช้อำนาจหน้าที่นั่นเอง ความจริงแล้วแนวความคิดซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการแบ่งแยกอำนาจของมองเตสกิเออนั้นต้องการให้อำนาจทั้งสามมีองค์กรที่ใช้ต่างกัน ไม่ต้องการให้มีการรวบอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดอยู่ที่องค์กรเดียวและให้องค์กรต่างๆ ถ่วงดุลซึ่งกันและกัน เพื่อไม่ให้องค์กรหนึ่งใช้อำนาจอย่างอิสระจนปราศจากการตรวจสอบและควบคุมได้ ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

1.2.2 หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

หลักนิติรัฐมีความเกี่ยวพันกันอย่างยิ่งกับสิทธิในเสรีภาพของบุคคล และสิทธิในความเสมอภาค สิทธิทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็นพื้นฐานของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ในรัฐเสรีประชาธิปไตยทั้งหลายยอมรับหลักความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคล ในการที่จะพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองไปตามความประสงค์ของบุคคลนั้น ดังนั้น เพื่อเห็นแก่ความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคลในการพัฒนาบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล รัฐจึงต้องให้ความเคารพต่อขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล การแทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลโดยอำนาจรัฐจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีกฎหมายซึ่งผ่านความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชนตามหลักความชอบธรรมในทางประชาธิปไตยได้ให้ความเห็นชอบแล้วเท่านั้น จึงจะสามารถกระทำได้ เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลมีผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง จึงได้มีการนำหลักการแบ่งแยกอำนาจมาใช้ เพื่อความมุ่งหมายจะให้อำนาจแต่ละอำนาจควบคุมตรวจสอบซึ่งกันและกันก็เพื่อให้สิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ได้รับความรับรองคุ้มครอง นอกเหนือจากหลักการแบ่งแยกอำนาจแล้ว ได้มีการบัญญัติหลักการต่าง ๆ อีกหลายประการเพื่อเป็นการให้หลักประกัน แก่สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลมิให้ถูกละเมิดจากรัฐ เช่น การจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องมีผลบังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง การกำหนดให้ระบอบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญให้อำนาจในการ

⁵ วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, หน้า 228

จำกัดสิทธิและเสรีภาพ หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพมิได้ และหลักประกันที่สำคัญคือ หลักประกันการใช้สิทธิในทางศาล ซึ่งถือว่าเป็นสาระสำคัญของการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ปัจเจกบุคคล เพราะการคุ้มครองหรือหลักประกันทั้งหลายจะปราศจากความหมาย หากไม่ให้สิทธิแก่ปัจเจกบุคคลในการโต้แย้งการกระทำของรัฐ เพื่อให้องค์กรศาลซึ่งเป็นองค์กรที่มีความเป็นกลางเข้ามาควบคุมตรวจสอบการกระทำของรัฐที่ถูกโต้แย้งว่าจะเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล⁶

กล่าวโดยสรุป หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพถือว่าเป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติรัฐ ทั้งนี้เพราะถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การกระทำทั้งหลายของรัฐจึงต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับคุณค่าอันสูงสุดของรัฐธรรมนูญ เพราะมนุษย์นั้นเป็นเป้าหมายการดำเนินการของรัฐ มิใช่เป็นเครื่องมือในการดำเนินการของรัฐ การดำรงอยู่ของรัฐย่อมดำรงอยู่เพื่อมนุษย์ มิใช่มนุษย์ดำรงอยู่เพื่อรัฐ ด้วยเหตุนี้สิทธิเสรีภาพจึงเป็นรากฐานที่สำคัญของรัฐเสรีประชาธิปไตยที่ยึดถือระบบนิติรัฐ

1.2.3 หลักการประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยองค์กร

ตุลาการ

หลักการประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยองค์กรตุลาการนี้ตามรัฐธรรมนูญของไทยได้บัญญัติหลักดังกล่าวไว้ในมาตรา 28 วรรคหนึ่ง โดยบทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดให้บุคคล รวมทั้งนิติบุคคล คณะบุคคลหรือชุมชนที่บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้รับรอง ต้องมีหน้าที่ให้ความเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และต้องไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หรือเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน นอกจากนี้หากชนชาวไทยถูกบุคคลหรือองค์กรของรัฐล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยแจ้งชัด โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมได้รับการปกป้องคุ้มครองและแก้ไขเยียวยาด้วยกระบวนการทางศาลโดยตรง เว้นแต่การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ก็ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นๆ เพื่อประกันการใช้สิทธิทางศาลในกรณีที่บุคคลซึ่งเป็นชนชาวไทยถูกล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญประสงค์จะใช้สิทธิทางศาลย่อมได้รับความสะดวกและได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมาย

⁶ บรรเจิด สิงคะเนติ (2554), การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ, รวมบทความกฎหมายมหาชน ค้นคืน 1 พฤษภาคม 2558 จาก <http://www.publaw.net.com>

หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นครั้งแรก จนมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังคงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ไว้และได้ปรับปรุงหลักการเดิมของหมวดสิทธิและเสรีภาพซึ่งเคยกำหนดให้การใช้สิทธิและเสรีภาพต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติให้สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้ทันทีไม่ต้องรอให้มีกฎหมายบัญญัติขึ้นเสียก่อน จึงตัดข้อความเดิมที่เคยบัญญัติว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ในมาตราต่างๆ ออก และบัญญัติสาระแห่งสิทธิและเสรีภาพไว้ในเนื้อหาของแต่ละมาตราแทน จึงต้องปรับปรุงมาตรานี้เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อเรียกร้องให้รัฐปฏิบัติตามบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพได้โดยตรง แม้จะยังไม่มียกกฎหมายบัญญัติไว้ แต่ถ้าเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดเพื่อช่วยเหลือหรือสนับสนุนการใช้สิทธิเสรีภาพไว้แล้วให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น

นอกจากนั้นหลักการดังกล่าวนี้ยังถือเป็นหลักการที่ทำให้บทบัญญัติมาตรา 27⁷ มีผลในทางปฏิบัติเพราะหลักการที่บัญญัติให้สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองมีผลผูกพันองค์กรของรัฐ โดยตรงนั้นจะไร้ซึ่งความหมาย หากไม่ให้องค์กรศาลเข้ามาควบคุมตรวจสอบการกระทำขององค์กรที่ใช้อำนาจรัฐว่าได้กระทำการใดๆ อันเป็นการละเมิดหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ เนื่องจากเจตนารมณ์ของการบทบัญญัติมาตรา 27 ไว้ในรัฐธรรมนูญก็เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้การตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย การตีความกฎหมาย และให้หมายรวมถึงการปฏิบัติกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ด้วยคณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ ฟังตระหนัก ผูกพัน และต้องเคารพซึ่งสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยที่บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญรับรอง โดยแจ้งชัดหรือโดยปริยายตามประเพณีปฏิบัติหรือตามที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยรับรองไว้ หลักการดังกล่าวนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นครั้งแรก จนมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังคงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ไว้เช่นเดิม

⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 27 บัญญัติว่า สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมาย ทั้งปวง”

2. แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมการดำเนินการจัดการเลือกตั้ง

ในรัฐเสรีประชาธิปไตย (Liberal and Democratic State) ที่วางอยู่บนพื้นฐานของ “หลักนิติธรรม” (The Rule of Law) หรือ “การปกครองโดยกฎหมาย” การที่จะทำให้ “หลักนิติธรรม” มีผลบังคับได้จริงในทางปฏิบัติก็ต่อเมื่อมีระบบการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองมีอยู่หลายระบบ แต่อาจจำแนกได้เป็น 2 ระบบใหญ่ๆ ได้แก่ ระบบการควบคุมโดยองค์กรภายในฝ่ายปกครองเอง ระบบหนึ่งและระบบการควบคุมโดยองค์กรภายนอกฝ่ายปกครองอีกระบบหนึ่ง⁸

2.1 ระบบการควบคุมโดยองค์กรภายในฝ่ายปกครอง ได้แก่ การควบคุมแบบบังคับบัญชา (Controale hierarchique) และการกำกับดูแล (Tutelle administrative)

การควบคุมบังคับบัญชาเป็นกรณีที่ผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจทั่วไปซึ่งตนมีอยู่เหนือผู้ใต้บังคับบัญชาของตน ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายและความเหมาะสมของการกระทำต่างๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือชอบด้วยกฎหมายแต่ไม่เหมาะสม ผู้บังคับบัญชามีอำนาจที่จะยกเลิกเพิกถอนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงการกระทำนั้นเสียได้ อนึ่ง ผู้บังคับบัญชามีอำนาจควบคุมการกระทำของผู้ใต้บังคับบัญชาโดยพลการ (D' office) ก็ได้ หรือเมื่อเอกชนซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำร้องเรียน (Recours hierarchique) ก็ได้

ส่วนการกำกับดูแลนั้น เป็นกรณีที่องค์กรขององค์กรปกครองส่วนกลางหรือองค์กรขององค์กรปกครองส่วนภูมิภาคใช้อำนาจตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย การกระทำขององค์กรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Collectivite Locale) เช่น กรุงเทพมหานคร เทศบาล ฯลฯ และการกระทำขององค์การมหาชน (Etablissement public) เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย องค์การสื่อสารมวลชนกรุงเทพ ฯลฯ⁹

2.2 ระบบการควบคุมโดยองค์กรภายนอกฝ่ายปกครอง

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยทางผู้แทน (Democracy) ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีเป็นไปตาม “ระบบรัฐสภา” (parliamentary System) ดังเช่นในประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้รัฐสภาควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐมนตรีทั้งคณะและแต่ละคนได้หลายวิธี เช่น ให้สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการในหน้าที่ได้

⁸ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, อ้างแล้ว, น. 17.

⁹ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, อ้างแล้ว, น. 18.

สำหรับการควบคุมโดยองค์กรตุลาการหรือศาลนั้น เป็นกรณีที่กฎหมายให้ออกชนคนใดคนหนึ่งซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำของฝ่ายปกครองมีสิทธิฟ้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการกระทำทางปกครองที่มีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพหรือประโยชน์อันชอบธรรมของตนนั้นหรือให้ไม่ใช้การกระทำนั้นบังคับแก่กรณีของตนและหรือขอให้บังคับให้ฝ่ายปกครองชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตนแล้วแต่กรณี

ในบรรดาการควบคุมการกระทำของฝ่ายปกครองโดยองค์กรภายนอกไม่ว่าจะเป็นการควบคุมโดยองค์กรรัฐสภาและการควบคุมโดยองค์กรตุลาการหรือศาล ถือว่าการควบคุมโดยองค์กรตุลาการให้หลักประกันแก่เอกชนได้ดีกว่าระบบอื่นๆ ดังนั้น จึงถือกันว่าประเทศใดไม่มีระบบการควบคุมการกระทำของฝ่ายปกครองโดยศาล แม้ว่าประเทศนั้นจะมีการควบคุมฝ่ายปกครองระบบอื่นๆ อยู่แล้วก็ไม่ใช่รัฐเสรีประชาธิปไตยที่แท้จริง

2.2.1 ระบบที่องค์กรตุลาการตรวจสอบการเลือกตั้ง¹⁰

เริ่มแรกการตรวจสอบการเลือกตั้งจะอยู่ในอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการ เช่น รัฐสภาจะมีหน้าที่ในการวินิจฉัยในเรื่องการขาดคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อรัฐสภาได้วินิจฉัยแล้วกรณีให้บุคคลสิ้นสุดสมาชิกภาพ บุคคลนั้นก็สามารณำมาร้องต่อศาลได้และในทางปฏิบัติเมื่อศาลสูงตัดสินแล้วรัฐสภาจะไม่ไปก้าวก่ายการตัดสินของศาลสูง ต่อมาก็มีการนำกลไกของศาลมาใช้ในการพิจารณาตัดสินคดีเลือกตั้ง ก็เนื่องมาจากการพัฒนาการเพื่อป้องกันการใช้อิทธิพลของสมาชิกรัฐสภาซึ่งอาจจะละเลยต่อระบบกฎหมายและความยุติธรรม ดังนั้น เพื่อให้เกิดการยุติข้อขัดแย้งด้วยความยุติธรรมจึงมีการนำกลไกของศาลมาใช้ในการพิจารณาตัดสินเพื่อให้เกิดการยอมรับของทุกฝ่ายมากขึ้น โดยการควบคุมและตรวจสอบโดยองค์กรศาลสามารถแบ่งแยกได้เป็นสองกรณี กล่าวคือ

1) ระบบที่ศาลปกติตรวจสอบการเลือกตั้ง

ในระบบนี้เป็นกลไกที่พัฒนาการต่อมาเพื่อป้องกันการใช้อิทธิพลของสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรซึ่งอาจจะละเลยระบบกฎหมายและความยุติธรรม ดังนั้น เพื่อให้เกิดการยุติข้อขัดแย้งด้วยความยุติธรรม จึงนำกลไกของศาลมาใช้ในการพิจารณาตัดสินเพื่อให้เกิดการยอมรับของทุกฝ่ายส่วนใหญ่มักจะเริ่มต้นโดยศาลยุติธรรม

(1) ศาลยุติธรรม โดยทั่วไปประเทศต่างๆ ใช้ศาลยุติธรรมเป็นกลไกการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือการร้องคัดค้านการเลือกตั้ง เช่น ในประเทศอังกฤษปี ค.ศ. 1868 ประเทศอังกฤษใช้แผนกหนึ่งในศาลฎีกาเป็นกลไกยุติความขัดแย้ง แต่ต่อมาก็ได้มีการจัดตั้งศาล

¹⁰ สุวัชร จรรย์กษณ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

เลือกตั้งขึ้น โดยการคัดเลือกผู้พิพากษามาเป็นองค์คณะในศาลเลือกตั้ง ซึ่งนอกจากอังกฤษแล้วยังมีประเทศญี่ปุ่นและอินเดียซึ่งใช้ศาลฎีกา ยุติความขัดแย้งเกี่ยวกับการเลือกตั้งเช่นกัน¹¹

(2) ศาลปกครอง เนื่องจากข้อร้องคัดค้านส่วนใหญ่ในการเลือกตั้งเกิดจากการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ดังนั้น จึงมีหลายประเทศที่ใช้ศาลปกครองเพื่อยุติความขัดแย้ง เนื่องจากเห็นว่าการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งส่วนใหญ่เป็นการใช้อำนาจทางการปกครอง เช่น ประเทศฝรั่งเศส กล่าวคือ กรณีตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง เช่น กรณีการตรวจสอบเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอื่นที่ขัดต่อการดำรงตำแหน่งซึ่งเป็นคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งว่ามีสิทธิรับสมัครเลือกตั้งหรือไม่ กรณีดังกล่าวจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลปกครองชั้นต้นเพื่อพิจารณาวินิจฉัย¹² เป็นต้น

2) ระบบศาลพิเศษตรวจสอบการเลือกตั้ง

ระบบศาลพิเศษ ได้แก่ ศาลเลือกตั้ง การมอบอำนาจในการตรวจสอบการเลือกตั้งโดยเฉพาะในส่วนของกรณีการวินิจฉัยคดีเลือกตั้งและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งให้แก่ศาลเลือกตั้งนั้น เนื่องจากศาลเลือกตั้งเป็นศาลเฉพาะ ดังนั้น การพิจารณาคดีจะได้รับความคล่องตัวทันเหตุการณ์การพิจารณาของศาลจะมีวิธีพิจารณาโดยเฉพาะที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้อย่างชัดเจน ทั้งยังเป็นหลักประกันความเชี่ยวชาญและความเป็นมืออาชีพทางกฎหมายของผู้พิพากษาซึ่งมีความน่าเชื่อถืออีกด้วย¹³

2.2.2 ระบบที่องค์กรอื่นตรวจสอบการเลือกตั้ง

การจัดให้มีองค์กรตรวจสอบการเลือกตั้งและจัดการเลือกตั้งขึ้นรับผิดชอบการเลือกตั้งโดยตรงมีวัตถุประสงค์หลักคือ ต้องการแยกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งทั้งหมดไปขึ้นกับหน่วยงานอิสระเพียงหน่วยงานเดียวเพื่อให้เกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยมีการจัดตั้งหน่วยงานอิสระเข้ามาดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้ง แม้ว่าไม่ได้เป็นหลักประกันว่าการเลือกตั้งจะเป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรมแต่ก็เชื่อว่าการให้องค์กรอิสระเข้ามาดำเนินการจัดการเลือกตั้งดังกล่าว ก็เนื่องมาจากคณะกรรมการการเลือกตั้งจะเป็นบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนได้เสียโดยตรง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง ระบบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจตุลาการเป็นกลไกที่มี ประสิทธิภาพรวมถึงคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจจัดการเลือกตั้งด้วย ซึ่งเกือบถือได้ว่าอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (EMB) เป็นอำนาจอธิปไตยที่สี่ โดยกลไก

¹¹ ชลรัช ผิวพรรณ, “กระบวนการยุติข้อขัดแย้งในการเลือกตั้ง”, *วารสารการเลือกตั้ง*, 9, 12 (ธันวาคม 2553): 11

¹² สุวัชร จรรย์กพงษ์, *เรื่องเดิม*, หน้า 113.

¹³ โกเมศ ขวัญเมือง, *เรื่องเดิม*, หน้า 71.

ดังกล่าวนี้สามารถป้องกันการแทรกแซงกระบวนการเลือกตั้งจากรัฐบาลได้ ซึ่งเหมาะสมกับประเทศที่มีการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแล้วและคณะกรรมการการเลือกตั้งจะได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากประชาชน กลไกยุติการเรียกร้องการเลือกตั้งเริ่มต้นตั้งแต่ หน่วยเลือกตั้งเขตเลือกตั้ง จนถึงระดับชาติ¹⁴ อาทิเช่น ประเทศสาธารณรัฐอินเดียในปี ค.ศ. 1949 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งขึ้น โดยมีหน้าที่ควบคุมการเลือกตั้งทั้งระดับกลางและส่วนภูมิภาค ทั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อต้องการรวมกลไกการเลือกตั้งเข้ามารวมอยู่ในที่เดียวกันคือคณะกรรมการการเลือกตั้งและนอกจากนี้อาจมีการช่วยเหลือโดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแลการเลือกตั้งแขวงขึ้น โดยทำงานภายใต้การตรวจสอบและควบคุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยตรงและไม่ถูกควบคุมโดยรัฐบาลแคว้นนั้น ซึ่งสิ่งนี้ถือเป็นสิ่งที่จะต้องทำ เพื่อป้องกันความไม่ยุติธรรมที่อาจจะเกิดขึ้นได้จากรัฐบาลในส่วนภูมิภาคนั้นๆ วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุด ในการป้องกันให้การเลือกตั้งมีความบริสุทธิ์และยุติธรรม ก็คือการเอาอำนาจจากมือของฝ่ายบริหารให้ไปอยู่ในหน่วยงานที่เป็นอิสระ

ปัจจุบันคณะกรรมการการเลือกตั้งของไทยมีอำนาจยุติความขัดแย้งเกี่ยวกับการเลือกตั้งเฉพาะกรณีก่อนการประกาศผลการเลือกตั้งเท่านั้น โดยเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยแล้วถือเป็นยุติและข้อร้องคัดค้านเกี่ยวกับการเลือกตั้งหลายประการก่อนการประกาศผลการเลือกตั้งสามารถยุติได้ตั้งแต่หน่วยเลือกตั้ง เช่น การพิมพ์ตัวสะกดชื่อหรือคำนำหน้าชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ถูกต้อง การแสดงเครื่องหมายผู้สมัครใกล้หน่วยเลือกตั้ง เป็นต้น เห็นได้ว่าการควบคุมตรวจสอบการเลือกตั้งในรัฐสมัยใหม่ได้มีการกำหนดให้มีองค์กรอิสระ (Independence Agency) หรือองค์กรตรวจสอบเฉพาะหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ในการทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ก็เนื่องมาจากองค์กรตามหลักการแบ่งแยกอำนาจอาจไม่สามารถหรือไม่เหมาะสมที่จะทำหน้าที่ดังกล่าว เนื่องจากปัจจุบันกลไกการเลือกตั้งมีความสลับซับซ้อนทางเทคนิคมากขึ้นและกระบวนการบางอย่างซึ่งมีผลกระทบต่อสาธารณะต้องการความรวดเร็วยืดหยุ่น นอกจากนี้ยังต้องการความเชี่ยวชาญและความเป็นกลางในการตรวจสอบ

ปัจจุบันเห็นว่าหลายประเทศได้มีการผสมผสานโดยการนำเอารูปแบบคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เป็นอิสระมีหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งและใช้ระบบศาลเพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งหรือวินิจฉัยคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งเพื่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจทั้งยังเป็นการป้องกันการแทรกแซงจากนักการเมืองที่จะใช้อำนาจ โดยมีขอบข่ายภายใต้การแทรกแซงกระบวนการ

¹⁴ ชลรัช ผิวพรรณ, เรื่องเดิม, หน้า 12.

เลือกตั้ง โดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งจะแตกต่างกันไปเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับประเทศนั้น ๆ

3. ความเป็นมาเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งและอำนาจหน้าที่

นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้จัดการเลือกตั้งทั่วไปหลายครั้งภายใต้การกำกับดูแลและการดำเนินงานของกระทรวงมหาดไทยและในแต่ละครั้งมักจะเกิดปัญหาการทุจริตในการเลือกตั้ง จนทำให้เกิดความไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมอยู่เสมอ ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมมากขึ้น หนึ่งในความพยายามดังกล่าวคือ ความต้องการที่จะจัดตั้งองค์กรกลางขึ้นมาทำหน้าที่ติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง

ต่อมาภายหลัง 14 ตุลาคม 2516 ความคิดเกี่ยวกับการมี “องค์กรกลาง” ขึ้นมาสอดส่องดูแลความบริสุทธิ์ยุติธรรมของการเลือกตั้งได้เกิดขึ้น และเพิ่มมากขึ้นตามกระแสของพัฒนาการทางเศรษฐกิจและความเบี่ยงเบนของการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งและการใช้อิทธิพลเบี่ยงเบนผลการเลือกตั้งซึ่งก่อนที่จะมีการจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งทำหน้าที่ในการดำเนินการจัดการเลือกตั้งและควบคุมการจัดการเลือกตั้งเช่นในปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการจัดตั้งองค์กรต่างๆ ขึ้นมาเพื่อดำเนินการเลือกตั้งและควบคุมการจัดการเลือกตั้ง ได้แก่

3.1 คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง พ.ศ. 2519

ในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสังเกตการณ์การเลือกตั้งของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยขึ้น เมื่อเดือนเมษายน 2519 มีหน้าที่สังเกตการณ์ความเรียบร้อยของการเลือกตั้ง โดยศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยได้จัดให้มีอาสาสมัครเพื่อสังเกตการณ์ การเลือกตั้งในครั้งนั้น

นอกจากนั้นรัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่งมีชื่อเรียกเป็นทางการว่า “คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง” โดยมีอำนาจหน้าที่ควบคุมการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2519 ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยสุจริตและยุติธรรมและเป็นไปโดยถูกต้องตามบทบัญญัติของกฎหมาย¹⁵ โดยมีศาสตราจารย์กำธร พันธุลาภ เป็นประธาน คณะกรรมการชุดนี้ได้เสนอแนะต่อ

¹⁵ อัครเมศวร์ ทองนวล, แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, รัฐสภาสาร, 46, 4, (เมษายน 2541): หน้า 35

นายกรัฐมนตรี ภายหลังจากการเลือกตั้งเอาไว้ข้อหนึ่งว่า “ควรแยกคณะกรรมการอำนวยการเลือกตั้งออกไปจากกระทรวงมหาดไทย ตั้งเป็นหน่วยงานอิสระ แต่มีอำนาจหน้าที่สั่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งของกระทรวงมหาดไทยได้ และตัวกรรมการอำนวยการเลือกตั้งควรมาจากผู้แทนพรรคการเมือง ข้าราชการหน่วยงานต่างๆ หรือข้าราชการบำนาญและอาจารย์มหาวิทยาลัย”

3.2 องค์กรกลางการเลือกตั้ง พ.ศ. 2535

เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นคือ นายอานันท์ ปันยารชุน ได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 3/2535 ลงวันที่ 8 มกราคม 2535 แต่งตั้งคณะกรรมการสอดส่องดูแลการเลือกตั้งขึ้น ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “คณะกรรมการองค์กรกลางการเลือกตั้ง” ถูกตั้งขึ้นมาเพื่อปฏิบัติหน้าที่สอดส่องดูแลการเลือกตั้งให้เกิดความถูกต้องบริสุทธิ์และยุติธรรม กระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวทางการเมือง เป็นองค์กรที่อยู่กึ่งกลางระหว่างภาครัฐกับเอกชนโดยกระทรวงมหาดไทย ยังเป็นผู้จัดการเกี่ยวกับการเลือกตั้งดังที่เคยปฏิบัติมา¹⁶ ด้วยเหตุนี้้องค์กรกลางจึงเป็นเพียงผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้งและกระตุ้นให้ประชาชนมีความสนใจในการเลือกตั้งเท่านั้น

หลังจากนั้นเป็นต้นมาได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในลักษณะดังกล่าวขึ้นมาติดตามและสอดส่องดูแลการเลือกตั้งทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง¹⁷ ดังนั้น องค์กรกลางการเลือกตั้ง ถูกจัดตั้งขึ้นเป็นองค์กรแบบ เฉพาะกิจ เพื่อทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งโดยเฉพาะหลังจากการเลือกตั้งเสร็จสิ้นลง และองค์กรกลางการเลือกตั้งได้จัดทำรายงานการปฏิบัติหน้าที่เสนอต่อรัฐบาลแล้ว องค์กรกลางการเลือกตั้งก็จะยุบเลิกไป

3.3 คณะกรรมการเลือกตั้ง พ.ศ. 2540

ภายหลังเหตุการณ์ พฤษภาคม 2535 ผ่านไป เกิดความตื่นตัวทางการเมืองกลุ่มแกนนำองค์กรประชาธิปไตยส่วนหนึ่งเล็งเห็นว่า เพื่อให้ได้มาซึ่งระบอบประชาธิปไตยที่ดีกว่าเดิม จำเป็นต้องมีการทบทวนโครงสร้างระบบการเมืองการปกครองเสียใหม่ จึงนำไปสู่การเคลื่อนไหวเรียกร้องให้รัฐสภาพริรูปการเมืองโดยให้จัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่โดยเร็วที่สุด

รัฐบาลในสมัยนั้นได้ขานรับโดยแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย” หรือ คพป. มีศาสตราจารย์ นพ.ประเวศ วะสี เป็นประธานทำหน้าที่ศึกษาแนวทาง ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่ง คพป. ก็ดำเนินการจนแล้วเสร็จนำเสนอเป็นรายงานต่อรัฐสภาต่อมาภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2538 รัฐบาลภายใต้การนำของ นายบรรหาร ศิลปอาชา

¹⁶ อัครเมศวร์ ทองนวล, เพิ่งอ้าง, หน้า 42 – 43.

¹⁷ อัครเมศวร์ ทองนวล, อ้างแล้ว, หน้า 43.

นายกรัฐมนตรีสมัยนั้นได้มีคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการปฏิรูปการเมือง” เพื่อทำหน้าที่ศึกษาและนำเสนอแนวทางต่อรัฐบาล

จากประสบการณ์ขององค์กรกลางการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่มีฐานะในทางกฎหมายที่ชัดเจน จนไม่สามารถทำหน้าที่ดูแลการเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรกลางจึงทำสรุปผลงานของการปฏิบัติการกำกับดูแลการเลือกตั้งที่ผ่านมา พร้อมทั้งเรียกร้องให้มืองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่มีความเป็นอิสระและมีอำนาจในการสั่งการให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้ เพื่อให้องค์กรนี้ มีน้ำหนักและเป็นที่เกรงขามแก่ผู้ที่จะกระทำการใดๆ อันเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติในกฎหมายเลือกตั้ง¹⁸ ปรากฏว่าข้อเรียกร้องดังกล่าวได้รับการตอบสนองจากสภาร่างรัฐธรรมนูญ

เมื่อมีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นแล้ว การร่างรัฐธรรมนูญก็แตกต่างจากอดีตหลายประการ โดยเฉพาะการเริ่มต้นด้วยการจัดทำกรอบความคิดเบื้องต้น¹⁹ ของการยกร่างเพื่อนำไปรับฟังความคิดเห็น ของประชาชน ในกรอบความคิดดังกล่าวได้นำสภาพปัญหาอันเป็นอรรถมาภิบาลในสังคมไทยขึ้นเป็นโจทย์และหาสาเหตุของปัญหาตลอดจนหลักการสำคัญที่ควรกำหนดในรัฐธรรมนูญเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

กรอบความคิดหลักของผู้ร่างรัฐธรรมนูญที่ต้องการปฏิรูปการเมืองแบบอรรถมาภิบาลให้เป็นอรรถมาภิบาล แท้จริงแล้วมี 3 แนวคิดหลัก²⁰ คือ

ประการแรก การปรับปรุง “การเมืองของนักการเมือง” ให้เป็น “การเมืองของพลเมือง” หรืออีกนัยหนึ่งคือ การปรับระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative Democracy) ให้เป็นประชาธิปไตย ที่พลเมืองมีส่วนร่วมในทางการเมืองทั้งกระบวนการ (Participatory Democracy) ซึ่งกระทำโดยขยายการรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของพลเมืองให้มากขึ้นและเป็นจริงได้ในชีวิตจริง รวมทั้งการขยายการมีส่วนร่วมของพลเมืองในการเมืองตั้งแต่การเลือกตั้งการบริหารจัดการทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น

¹⁸ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ (2542), การเลือกตั้งและพรรคการเมือง: บทเรียนจากเยอรมัน, กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายการศึกษา, หน้า 113 – 114

¹⁹ คณะกรรมาธิการประชาสัมพันธ์สภาร่างรัฐธรรมนูญ, กรอบเบื้องต้นร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน, (เอกสารพื้นฐานประชาชนกระบวนการรับฟังความคิดเห็นเพื่อการมีส่วนร่วมกำหนดรัฐธรรมนูญโดยประชาชน), (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมาธิการประชาสัมพันธ์ สภาร่างรัฐธรรมนูญ, 2540).

²⁰ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2542), การสร้างอรรถมาภิบาลในสังคมไทย, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, หน้า 74 – 78.

ประการที่สอง การทำให้ภาครัฐทั้งฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำซึ่งมีปัญหาเรื่องความโปร่งใสและความสุจริต เป็นภาครัฐที่โปร่งใส สุจริต และชอบธรรมในการใช้อำนาจ โดยวางมาตรการป้องกันการซื้อเสียงและที่สำคัญที่สุด คือ การกำหนดคิให้องค์กรตรวจสอบและกระบวนการควบคุมฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำให้ครอบคลุมกิจกรรมทุกประเภทและสามารถทำงานได้อย่างอิสระและมีประสิทธิภาพ

ประการที่สาม ก็คือ การปรับปรุงระบบการเมืองและระบบราชการที่ไร้เสถียรภาพ และไร้ประสิทธิภาพ ให้เป็นระบบการบริหารจัดการภาครัฐที่มีเสถียรภาพ (Stability) และประสิทธิภาพ (Effectiveness) ภายใต้ระบบตรวจสอบที่เข้มงวดทางกฎหมายจากองค์กรต่างๆ และการตรวจสอบทางการเมืองจากสื่อมวลชนและสาธารณชน

จนในที่สุดประเทศไทยก็ได้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีองค์กรอิสระที่จะมาทำหน้าที่ควบคุมดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม จึงบัญญัติให้เรื่องคณะกรรมการ การเลือกตั้งไว้ในหมวดที่ 6 ส่วนที่ 4 ของรัฐธรรมนูญ²¹ ตั้งแต่มาตรา 136 – 148 นับได้ว่าเป็นการเปลี่ยน โฉมหน้าของการเลือกตั้งในประเทศไทยครั้งสำคัญซึ่งเดิมจากกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งตลอดมา โดยรับต้นแบบมาจากคณะกรรมการการเลือกตั้งของหลายประเทศ เช่น ประเทศอินเดีย ออสเตรเลีย และฟิลิปปินส์ เป็นต้น

3.4 คณะกรรมการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าแต่เดิมก่อนที่จะมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 การดำเนินการจัดการเลือกตั้งนั้นเป็นหน้าที่ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย แต่เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวเป็นหน่วยงานของรัฐฝ่ายบริหารซึ่งอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของรัฐมนตรีเข้ากระทรวง และเป็นข้าราชการการเมืองที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชน การให้กรมการปกครองเป็นผู้ดำเนินการจัดการเลือกตั้งจึงถูกกล่าวหาว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐวางตัวไม่เป็นกลาง ไม่สามารถจัดการเลือกตั้งให้เป็นไป โดยบริสุทธิ์ยุติธรรมได้และเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้งขึ้น ก็เพื่อให้ทำหน้าที่บริหารจัดการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าการเลือกตั้งจะได้รับการดำเนินงานให้เกิดผลสมบูรณ์ด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรม

²¹ สมคิด เลิศไพฑูรย์ (2542), กฎหมายเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, หน้า 79

โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งทุกระดับ การสรรหาสมาชิกวุฒิสภาและวางระเบียบที่เกี่ยวข้องกับข้อปฏิบัติข้อห้ามของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่อันจำเป็นตามกฎหมาย หลักในการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้น สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม การส่งเสริมสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการท้องถิ่น และสนับสนุนองค์กรเอกชน พร้อมทั้งให้อำนาจการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อพิพาทต่างๆที่เกิดขึ้นได้เอง

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ยังคงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้และยังได้เพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งขึ้นอีก เช่น เพิ่มให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระที่สามารถบริหารจัดการงานบุคคล การงบประมาณและการดำเนินการอื่นได้เอง โดยอิสระการบริหารจัดการด้านธุรการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องมีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติจึงต้องจัดให้มีหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยมีเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รับผิดชอบคำว่า “ที่เป็นอิสระ” นี้ หมายความว่า อิสระจากฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ แต่ไม่ได้หมายความว่าอิสระจากการกำกับดูแลของคณะกรรมการการเลือกตั้งคำว่า “การดำเนินการอื่น” หมายความว่า กิจการที่อยู่ในบริบทเทียบเท่ากับการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ เช่น การบริหารสำนักงานต่างๆ การจัดโครงสร้างภายในองค์กร นอกจากนี้ ยังได้เพิ่มเติมให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจวางระเบียบเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินการใด ๆ ของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐในการสนับสนุนให้การเลือกตั้งมีความเสมอภาคและมีโอกาสทัดเทียมกันในการหาเสียงเลือกตั้ง และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าใช้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดเพียงองค์กรเดียวเท่านั้น จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจในการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจการวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยหลักการเพิกถอนสิทธิหรือสั่งให้เลือกตั้งใหม่ก่อนการประกาศผลนี้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นครั้งแรก โดยในที่นี้ผู้วิจัยขอกล่าวถึงองค์ประกอบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ การเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการ

การเลือกตั้งประจำจังหวัดและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเฉพาะที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พอสั่งเขปดังนี้

3.4.1 องค์ประกอบคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกสี่คนซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตที่ประจักษ์ในการนี้ ให้ประธานวุฒิสภาลงนามรับสนองพระบรมโองการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการดังกล่าว

3.4.2 อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้วิจัยได้แยกการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน ดังนี้

1) เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

2) เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550

3) เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

โดยมีรายละเอียดพอสั่งเขปดังนี้

1) อำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่หลายประการ ดังนี้

(1) อำนาจในการควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นแล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 235 เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระโดยยังคงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แต่เพิ่มให้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระ คือสามารถบริหารจัดการงานบุคคล การงบประมาณและการดำเนินการอื่นได้เองโดยอิสระการบริหารจัดการด้านธุรการของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ต้องมี

ความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติจึงต้องจัดให้มีหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยมีเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รับผิดชอบคำว่า “ที่เป็นอิสระ” นี้ หมายความว่า อิสระจากฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ แต่มิได้หมายความว่าอิสระจากการกำกับดูแลของคณะกรรมการการเลือกตั้งคำว่า “การดำเนินการอื่น” หมายความว่า กิจกรรมที่อยู่ในบริบทเทียบเท่ากับการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ เช่น การบริหารสำนักงานต่างๆ การจัดโครงสร้างภายในองค์กร เป็นต้น

(2) อำนาจหน้าที่จัดการควบคุม ตรวจสอบ วางระเบียบ หรือกำหนดมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งรวมทั้งมีหน้าที่ในการส่งเสริม และให้การศึกษแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 236 คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

ก. ออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายตามมาตรา 235 วรรคสอง รวมทั้งวางระเบียบเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินการใดๆ ของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐในการสนับสนุนให้การเลือกตั้งมีความเสมอภาค และมีโอกาสทัดเทียมกันในการหาเสียงเลือกตั้ง

ข. วางระเบียบเกี่ยวกับข้อห้ามในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีขณะอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 181 โดยคำนึงถึงการรักษาประโยชน์ของรัฐ และคำนึงถึงสุจริต เที่ยงธรรม ความเสมอภาค และโอกาสทัดเทียมกันในการเลือกตั้ง

ค. กำหนดมาตรการและการควบคุมการบริจาคเงินให้แก่พรรคการเมืองการสนับสนุนทางการเงินโดยรัฐ การใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งการตรวจสอบบัญชีทางการเงินของพรรคการเมืองโดยเปิดเผย และการควบคุมการจ่ายเงินหรือรับเงินเพื่อประโยชน์ในการลงคะแนนเลือกตั้ง

ง. มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมายตามมาตรา ๒๓๕ วรรคสอง

จ. สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายตามมาตรา 235 วรรคสอง

จ. สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้นๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ข. ประกาศผลการเลือกตั้ง ผลการสรรหา และผลการออกเสียงประชามติ

ช. ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์การเอกชน ในการให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ฉ. ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติในการปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้พนักงานอัยการพนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่ การสืบสวนสอบสวน หรือวินิจฉัยชี้ขาดคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์การเอกชน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 236 มีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่จัดการควบคุม ตรวจสอบ วางระเบียบ หรือกำหนดมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งรวมทั้งมีหน้าที่ในการส่งเสริม และให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

การกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีขึ้นเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังคงหลักการเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แต่แก้ไขมาตรา 236 วรรคหนึ่ง (1) โดยเพิ่มเติมให้มีอำนาจวางระเบียบเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินการใดๆ ของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐในการสนับสนุนให้การเลือกตั้งมีความเสมอภาคและมีโอกาสทัดเทียมกันในการหาเสียงเลือกตั้ง และเพิ่มอำนาจหน้าที่ใน (2) (3) และ (8)

(3) อำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเลือกตั้งและประชามติ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 238 คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงโดยพลันเมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ก. ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่ง คัดค้านว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ข. ผู้เข้ารับการศึกษา หรือสมาชิกขององค์กรตามมาตรา 114 วรรคหนึ่งคัดค้านว่าการสรรหาสมาชิกวุฒิสภานั้น เป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ค. ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า ก่อนได้รับเลือกตั้งหรือสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดได้กระทำการใด ๆ โดยไม่สุจริตเพื่อให้ตนเองได้รับเลือกตั้งหรือสรรหา หรือได้รับเลือกตั้งหรือสรรหามาโดยไม่สุจริต โดยผลของการที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดได้กระทำลงไปโดยฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

ง. ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการออกเสียงประชามติมิได้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งคัดค้านว่าการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งใดเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายเมื่อดำเนินการตามวรรคหนึ่งเสร็จแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องพิจารณาวินิจฉัยสั่งการโดยพลัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 236 เจตนารมณ์ เพื่อให้การสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเลือกตั้งและประชามติเป็นไปโดยรวดเร็ว หลักการคงเดิมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แต่เพิ่มหลักการสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงในการสรรหาวุฒิสภาเพื่อให้สอดคล้องกับระบบการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา

(4) อำนาจในการกำหนดหลักเกณฑ์และขอบเขตอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่องการวินิจฉัยให้เลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 239 ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนการประกาศผลเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด

ในกรณีที่ประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าควรมีให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด ให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย เมื่อศาลฎีกาได้รับคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้นั้นจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้ จนกว่าศาลฎีกาจะมีคำสั่งยกคำร้อง ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งใดหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในเขตเลือกตั้งนั้นสิ้นสุดลง

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคสองปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้ มิให้นำบุคคลดังกล่าวเข้าในจำนวนรวมของสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี

ให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นด้วยโดยอนุโลม โดยการยื่นคำร้องต่อศาลตามวรรคสองให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์ และให้คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด

เจตนารมณ์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และขอบเขตอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่องการวินิจฉัยให้เลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

หลักการเพิกถอนสิทธิหรือสั่งให้เลือกตั้งใหม่ก่อนการประกาศผลนี้ มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นครั้งแรก แต่แก้ไขเพิ่มเติมให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจในการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจการวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

2) อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

(1) อำนาจหน้าที่โดยทั่วไป

ก. ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือสนับสนุนการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณีรวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ข. ออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นหรือดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียง
ประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อให้การ
เลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ค. วางระเบียบเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินการใด ๆ
ของพรรคการเมืองผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม
และกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการของรัฐในการสนับสนุนให้การเลือกตั้งมีความเสมอภาค และ
มีโอกาสทัดเทียมกันในการหาเสียงเลือกตั้ง

ง. วางระเบียบเกี่ยวกับการช่วยเหลือในการตรวจสอบการเลือกตั้ง
ตามมาตรา 25

จ. วางระเบียบเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติและข้อห้ามมิให้ปฏิบัติของ
พรรคการเมืองผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง และการตอบ
ข้อหาหรือของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ โดยต้องตอบข้อหาหรือภายใน
สามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับข้อหาหรือ และจะปฏิเสธ ไม่ตอบข้อหาหรือเพราะเหตุที่เรื่องนั้นยังไม่
เกิดขึ้นมิได้

ฉ. วางระเบียบหรือให้ความเห็นชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของ
คณะรัฐมนตรีในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ใน
เรื่องดังต่อไปนี้

(ก) ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งหรือโยกย้ายข้าราชการซึ่งมี
ตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการที่รัฐถือหุ้น
ใหญ่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง หรือให้บุคคล
ดังกล่าวพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่หรือพ้นจากตำแหน่ง หรือให้ผู้อื่นมาปฏิบัติหน้าที่แทน

(ข) ให้ความเห็นชอบในการอนุมัติให้ใช้จ่ายงบประมาณ
สำรองจ่าย เพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น

(ค) วางระเบียบเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของรัฐหรือบุคลากร
ของรัฐ เพื่อกระทำการใดซึ่งจะมีผลต่อการเลือกตั้ง หรือให้ความเห็นชอบในการดำเนินการดังกล่าว
ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการรักษาประโยชน์ของรัฐ รวมทั้งคำนึงถึง
ความสุจริตและเที่ยงธรรม ความเสมอภาค และโอกาสทัดเทียมกันในการเลือกตั้ง

ช. กำหนดมาตรการและการควบคุมการบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือ
ประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ ให้แก่พรรคการเมือง การสนับสนุนทางการเงินโดยรัฐ
การใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งการตรวจสอบบัญชีทางการเงินของ

พรรคการเมืองโดยเปิดเผยและการควบคุมการจ่ายเงินหรือรับเงินเพื่อประโยชน์ในการลงคะแนนเลือกตั้ง ทั้งนี้ โดยให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

ซ. มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

ฅ. ดำเนินการแบ่งเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและการเลือกตั้งแบบสัดส่วน และการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นรวมทั้งจัดให้มีบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ฉ. สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

ค. ส่งเรื่องไปยังประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภา ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงหรือส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่เห็นว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง

ก. ส่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้งหรือสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ข. ประกาศผลการเลือกตั้ง ผลการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา และผลการออกเสียงประชามติ

ฌ. ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์การเอกชน ในการให้การศึกษแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น

ประชุม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และการช่วยเหลือในการตรวจสอบ การเลือกตั้งตามมาตรา ๒๕ ทั้งนี้ การจัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายให้เป็นไปตามระเบียบที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

๓. วางระเบียบเป็นแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ได้รับการ แต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การสนับสนุนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือการ ออกเสียงประชามติ

๔. จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีและข้อสังเกตเสนอต่อ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

๕. ดำเนินการอื่นตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญอื่น หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการการเลือกตั้ง

(2) อำนาจหน้าที่อื่น เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง ดังนี้

ก. ให้หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการ ส่วนท้องถิ่น มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ความเห็นในการปฏิบัติงาน หรือส่งเอกสารหลักฐาน หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา

ข. ให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานตาม (1) เจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงาน อัยการ พนักงานสอบสวน หรือบุคคลใด มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือมาให้ถ้อยคำ หรือส่ง เอกสารหลักฐาน หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง กำหนดเพื่อประกอบการพิจารณา

ค. ให้บุคคลใดมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือมาให้ถ้อยคำ หรือส่ง เอกสารหลักฐาน หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง กำหนดเพื่อประกอบการพิจารณา

ง. ขอความร่วมมือให้ศาลส่งเอกสาร หลักฐาน หรือพยานหลักฐาน อื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา

จ. เข้าไปหรือแต่งตั้งให้บุคคลเข้าไปในที่เลือกตั้ง ที่ออกเสียง ประชามติหรือสถานที่นับคะแนนเลือกตั้งหรือนับคะแนนการออกเสียงประชามติ

๓) อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือ ผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

(1) จัดให้มีการเลือกตั้งภายในสี่สิบห้าวัน นับแต่วันที่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นดำรงตำแหน่งครบวาระหรือภายในหกสิบวันนับแต่วันที่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุอื่นใดนอกจากครบวาระ เว้นแต่วาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาท้องถิ่นจะเหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมีคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาให้มีการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่งได้ตามความจำเป็นเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ โดยต้องระบุเหตุผลการมีคำสั่งดังกล่าวด้วย และในการจัดให้มีการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการจัดการเลือกตั้ง

(2) อำนาจออกระเบียบเกี่ยวกับวิธีการและระยะเวลาในการดำเนินการในเรื่องใด ๆ ได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ระเบียบดังกล่าวต้องไม่มีผลเป็นการตัดสิทธิหรือลงโทษบุคคลใด และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัตินี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สุจริต และเที่ยงธรรม ทั้งนี้ นอกจากอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(3) มีอำนาจออกประกาศให้ยุบหรือขยายระยะเวลา หรืองดเว้นการดำเนินการที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ เพื่อให้เหมาะสมแก่การดำเนินการเลือกตั้งใหม่ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว สุจริต และเที่ยงธรรมได้

เราสามารถสรุปลักษณะการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

ประเภทแรก อำนาจในการตรากฎเกณฑ์ให้มีผลใช้บังคับทั่วไป เช่น อำนาจในการออกระเบียบ กฎเกณฑ์ เพื่อเป็นการกำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายที่มีผลบังคับได้เป็นการทั่วไป เช่น อำนาจในการออกประกาศ ข้อกำหนดกฎหมายต่างๆ

ประเภทสอง อำนาจในเชิงบริหาร เช่น การดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งและควบคุมการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม เช่น มีคำสั่งให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติกรอันจำเป็น

ประเภทสาม อำนาจในการสั่งการหรือวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทที่มีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลเป็นการทั่วไป เช่น อำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดหรือการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่

การใช้อำนาจต่างๆ ดังกล่าวของคณะกรรมการการเลือกตั้งยังถือเป็นการรวมศูนย์อำนาจเบ็ดเสร็จให้อยู่กับคณะกรรมการการเลือกตั้งเพียงองค์กรเดียว ทั้งอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ ส่งผลให้ขาดการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจจากองค์กรอื่น อันเป็นการขัดต่อหลักการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจและยังเปิดโอกาสในการให้คุณให้โทษกับบุคคลได้โดยง่าย ไม่เป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจและถ่วงดุลอำนาจธิปไตยตามการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยองค์กรตุลาการ โดยมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งจะได้วิเคราะห์ปัญหาในบทต่อไป

3.4.3 คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 มาตรา 14 มีเจตนารมณ์ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด คณะอนุกรรมการ บุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์กรเอกชน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายได้ โดยหลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้ง การพ้นจากตำแหน่ง ค่าตอบแทน และการสงเคราะห์อื่นรวมทั้งวิधिปฏิบัติงานและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคลตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจะมีจำนวนจังหวัดละห้าคนซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้แต่งตั้งจากผู้มีความเป็นกลางทางการเมืองมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีคุณสมบัติตามมาตรา 16 ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 17 และได้รับการสรรหาตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด โดยกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจะสรรหาและแต่งตั้งจากผู้มีภูมิลำเนาในจังหวัดนั้นเป็นหลัก โดยคำนึงถึงความหลากหลายของอาชีพ การมีส่วนร่วมของสตรี และความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ได้ตลอดเวลาด้วย มีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปีและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

ส่วนอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบหมายให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดปฏิบัติหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) อำนาจการการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ รวมทั้งสนับสนุน การสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ที่กระทำภายในจังหวัดนั้น
 - (2) เสนอแนะการแบ่งเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง
 - (3) รวบรวมและตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิออก เสียงประชามติ
 - (4) เสนอแนะต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาแต่งตั้งบุคคลผู้มี อำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การสนับสนุนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือการออกเสียง ประชามติ ตามที่กฎหมายบัญญัติ
 - (5) แต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลให้ช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด
 - (6) ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ การสนับสนุน การสรรหาสมาชิกวุฒิสภา กำกับดูแลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขต คณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่น และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด กำกับ ดูแลการดำเนินงานของพรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมือง
 - (7) ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงาน ของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์การเอกชน ในการให้การศึกษาแก่ ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
 - (8) ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด
- หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำ จังหวัดให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

3.4.4 ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

1) ฐานะของผู้ว่าการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็นพนักงานสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการบริหารงานบุคคลและ

เป็นผู้บังคับบัญชา พนักงานและลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด
รับผิดชอบการปฏิบัติงาน โดยขึ้นตรงต่อเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง

2) หน้าที่ของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมีหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับ
งานประจำหรืองานธุรการทั่วไปของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ดังนี้

(1) จัดทำและเสนอแผนปฏิบัติงาน ประจำปีของสำนักงาน
คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดและแผนหรือโครงการเกี่ยวกับการดำเนินการเลือกตั้งให้
คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจารณาให้ความเห็นชอบ

(2) ประสานขอความร่วมมือกับส่วนราชการหรือภาคเอกชนหรือ
องค์กรเอกชนหรือองค์กรประชาชนในการให้การสนับสนุนการเลือกตั้ง

(3) ให้การศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(4) รณรงค์ประชาสัมพันธ์ตลอดจนประสานขอความร่วมมือประชาชน
ภาคเอกชน องค์กรเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง

(5) เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจและข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
และการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(6) ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของพรรคการเมืองและสาขา
พรรคการเมืองในจังหวัดและให้คำปรึกษาแนะนำ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามกฎหมาย
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

(7) ดำเนินการเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(8) ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้ง และการออกเสียงประชามติ

(9) ดำเนินการเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนและคัดค้านการเลือกตั้ง
รวมทั้งการออกเสียงประชามติ

(10) ปฏิบัติงานอื่นตามระเบียบ ข้อกำหนด ประกาศ คำสั่งและมติของ
คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือตามที่สำนักงาน
คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายหรือมีคำสั่ง

(11) ในกิจการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่
เกี่ยวกับบุคคลภายนอกให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเป็นผู้แทนของสำนักงาน

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพื่อการนี้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจะมอบอำนาจให้บุคคลใดปฏิบัติงานเฉพาะอย่างแทนก็ได้

3.4.5 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

1) ฐานะของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ให้มีสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระตามรัฐธรรมนูญมีฐานะเป็นนิติบุคคลและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยมีประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด กิจการของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคมและกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน

2) อำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ ดังนี้

- (1) รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการทั่วไปของคณะกรรมการการเลือกตั้งและนายทะเบียนพรรคการเมืองและให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้
- (2) รับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการการเลือกตั้งนายทะเบียนพรรคการเมืองและคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา รวมทั้งศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง นายทะเบียนพรรคการเมืองและคณะกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา
- (3) ศึกษาและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การสรรหาสมาชิกวุฒิสภาการออกเสียงประชามติ และการพัฒนาพรรคการเมือง
- (4) เผยแพร่วิชาการให้ความรู้และการศึกษาแก่ประชาชนรวมทั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม
- (5) รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การสรรหาสมาชิกวุฒิสภาหรือการออกเสียงประชามติ ผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้ง หรือการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา หรือเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หรือเกี่ยวกับการทุจริต หรือประพฤติมิชอบในการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง พรรคการเมือง หรือบุคคลอื่นใดเพื่อดำเนินการตามระเบียบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

(6) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมาย (พร.กคต. 50 มาตรา 31(5))

(7) ปกครองดูแล บำรุงรักษาทรัพย์สินของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

4. บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการดำเนินคดีเลือกตั้งในต่างประเทศ

ประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยมีคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เป็นอิสระ ซึ่งมีความเป็นกลางและมีความสามารถเฉพาะเรื่องดำเนินการเลือกตั้งรวมทั้งในระดับมลรัฐ และท้องถิ่น โดยมีหน้าที่ที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการเลือกตั้งการชี้ขาดกรณีพิพาทเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การตัดสินดำเนินคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง จะเห็นได้ว่ามีประเทศประชาธิปไตยหลายประเทศทั้งในยุโรป อเมริกาและเอเชียที่การดูแลการเลือกตั้งให้เป็นหน้าที่ขององค์กรอิสระอันประกอบด้วย กรรมการซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมบริหารจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งในต่างประเทศถือว่าเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญ คุณลักษณะสำคัญที่นำไปให้ความสนใจ ได้แก่ โครงสร้าง รูปแบบ และจำนวนของคณะกรรมการ คุณสมบัติของคณะกรรมการ อำนาจหน้าที่ วาระการพ้นจากตำแหน่ง และบทบาทอื่นๆ ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ลักษณะของหน่วยงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งและความสัมพันธ์กับหน่วยราชการอื่นซึ่งมีส่วนที่น่าสนใจ ดังนี้²²

4.1 ประเทศอินเดีย

4.1.1 ระบบการเลือกตั้งในประเทศอินเดีย

ประเทศอินเดียเป็นประเทศรัฐรวม ประกอบด้วยรัฐทั้งหมด 25 รัฐโดยได้รับเอกราชจากอังกฤษเมื่อปี ค.ศ. 1874 ปกครองแบบรัฐสภา โดยมีประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งทางอ้อมของบรรดาสมาชิกรัฐสภา ทั้งในระดับประเทศและระดับมลรัฐ มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งคราวละ 5 ปี สำหรับอำนาจ ในการบริหารประเทศเป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นหัวหน้ารัฐบาล

รัฐสภาของประเทศประกอบไปด้วย 2 สภา คือสภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วย สมาชิก 544 คน โดยสมาชิกจำนวน 539 คน ได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชน

²² มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, *รวมบทความวิชาการรัฐศาสตร์* เนื่องในโอกาสครบรอบ 17 ปี มสธ. ครบรอบ 13 ปี รัฐศาสตร์, 17(1), หน้า 128-130.

โดยตรงและใช้ระบบคะแนนเสียง ข้างมากธรรมดา โดยในแต่ละเขตจังหวัดมีสมาชิกผู้แทนราษฎร ได้เพียงคนเดียวเท่านั้น ส่วนสมาชิกอีก 5 คน ประธานาธิบดีจะแต่งตั้งจากตัวแทนชุมชนชาวอังกฤษ ที่เกิดในอินเดีย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะดำรงตำแหน่งคราวละ 5 ปี ส่วนสภาที่สองคือ สภาที่ปรึกษา ของรัฐ ประกอบไปด้วยสมาชิก 250 คน โดยสมาชิกจำนวน 238 คน ได้มาจากการเลือกตั้งทางอ้อม โดยสมาชิกสภานิติบัญญัติของรัฐต่างๆ เป็นผู้เลือกและสมาชิกอีก 12 คน ได้รับการเลือกตั้งจาก ประธานาธิบดี โดยเลือกจากบุคคลที่ประสบความสำเร็จในด้านวัฒนธรรม ทางด้านวิทยาศาสตร์ และบุคคลที่ทำงานเพื่อสังคม

1) องค์กรควบคุมการเลือกตั้งในประเทศอินเดีย

องค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการเลือกตั้งในประเทศอินเดียคือ คณะกรรมการการควบคุมการเลือกตั้งซึ่งได้บัญญัติฐานะและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ควบคุมการเลือกตั้งไว้ในรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญของประเทศอินเดียได้ให้อำนาจประธานาธิบดี โดยคำปรึกษา จากนายกรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งและให้มีอำนาจในการถอดถอน ได้

คณะกรรมการการเลือกตั้งของอินเดียเริ่มจัดตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1952 เป็น องค์กรอิสระมีความเป็นกลางและมีอำนาจกึ่งตุลาการ มีอำนาจหน้าที่ให้คำปรึกษาดำเนินการจัดการ เลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา สมาชิกแห่งมลรัฐ ประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีให้เป็นไป ด้วยความเรียบร้อย เป็นกลางทางการเมืองและบริสุทธิ์ยุติธรรม คณะกรรมการเลือกตั้งนี้จะมีอำนาจและ ฐานะเท่าเทียมกันคล้ายผู้พิพากษาศาลฎีกา (ศาลสูงสุด)

คณะกรรมการการเลือกตั้งของอินเดีย มีองค์ประกอบของคณะกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง หลักประกันในการดำรงตำแหน่งและแนวทางในการจัดการเลือกตั้งดังนี้ คือ²³

(1) องค์ประกอบขององค์กร

ก. คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการใน ส่วนกลางจะประกอบไปด้วย ประธานคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง 1 คนและอาจมี คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งได้อีกหลายคนตามความจำเป็นเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือ โดยประธานาธิบดี

²³ จ.ส.ต.ชาติรี พลายงาม, คณะกรรมการการเลือกตั้ง ศึกษากรณีของอำนาจคณะกรรมการการ เลือกตั้ง ในการไม่ประกาศรับรองรายชื่อสมาชิก, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2543, หน้า 16-17

จะเป็นผู้กำหนดระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดของคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งและกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง ภายใต้กฎหมายที่ได้บัญญัติไว้ขณะนั้น สำหรับการแต่งตั้งประธานคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดคุณสมบัติหรือโครงสร้างของกระบวนการแต่งตั้งเอาไว้ ในทางปฏิบัติประธานาธิบดีจะเป็นผู้แต่งตั้ง โดยจะปรึกษากับ นายกรัฐมนตรี ประธานการควบคุมการเลือกตั้งจะเป็นตำแหน่งศูนย์กลางที่ถาวรของคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งนี้และประธานคณะกรรมการจะมีหลักประกันในการทำงานคือ จะไม่ถูกโยกย้ายออกจากตำแหน่ง ยกเว้นจะมีเหตุผลเช่นเดียวกับการโยกย้ายประธานศาลฎีกา นั่นคือ ประธานาธิบดีจะเป็นผู้มีคำสั่งปลดประธานกรรมการได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากเสียงข้างมากไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 จากจำนวนทั้งหมดของสมาชิกรัฐสภา และสภาพการทำงานของประธานคณะกรรมการการควบคุมการเลือกตั้งจะไม่ถูกเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสียเปรียบกว่าหรือเสียหายไปกว่าเดิม หลังจากที่ได้เข้าดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ ส่วนกรรมการการควบคุมการเลือกตั้งจะมีหลักประกันในการทำงานคือ ประธานาธิบดีจะสามารถโยกย้ายกรรมการออกจากตำแหน่งได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากประธานคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งในการดำเนินการจัดการเลือกตั้ง กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการเลือกตั้ง ประธานกรรมการการเลือกตั้งและกรรมการการเลือกตั้งจะร่วมกันตัดสินใจ โดยอาศัยเสียงข้างมากเป็นแนวทางในการตัดสินใจ²⁴

ข. คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง อาจแต่งตั้งผู้ช่วยเหลือประธานคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งขึ้น ในกรณีที่การเตรียมการหรือการควบคุมการเลือกตั้งนั้นอยู่ในที่ที่ห่างไกล ประธานกรรมการ โดยประธานาธิบดีจะเป็นผู้แต่งตั้งกรรมการควบคุมการเลือกตั้งในเขตหรือแขวง พร้อมทั้งกำหนดฐานะและเวลาที่อยู่ในตำแหน่งโดยกรรมการควบคุมการเลือกตั้งในเขตหรือแขวงจะได้รับหลักประกันในการปฏิบัติหน้าที่

ค. ส่วนในระดับแคว้น คณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยการปรึกษากับรัฐบาล ของแคว้นจะแต่งตั้งหัวหน้าเจ้าพนักงานการเลือกตั้งเป็นศูนย์กลางถาวรของคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งประจำอยู่ทุกๆแคว้น ซึ่งหัวหน้าเจ้าพนักงานการเลือกตั้งสามารถทำงานราชการควบคู่ไปกับการเลือกตั้งได้ ถ้าหัวหน้าเจ้าพนักงานไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลาสำหรับงานการเลือกตั้งจะต้อง มีการแต่งตั้งตำแหน่งเพิ่มขึ้นและทุกแคว้นจะต้องมีผู้ทำงานเต็มเวลาประจำอย่างน้อย 1 คน

²⁴ ประณต นันทิยะกุล, คณะกรรมการการเลือกตั้งกับการจัดการเลือกตั้งใจอินเดีย, *วารสารธรรมศาสตร์* 23(3), (กันยายน-ธันวาคม 2540), หน้า 95

องค์กรและการจัดการ โครงสร้างของหัวหน้าพนักงานเลือกตั้งในแต่ละ
 หน่วยงานจะแตกต่างกันไปตามแต่ละหน่วยงานขึ้นอยู่กับขนาดของหน่วยงานและปริมาณงาน

ง. ในระดับต่ำกว่าแคว้นคือในระดับตำบล คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง
 โดยการศึกษาหรือกับรัฐบาลแคว้น จะแต่งตั้งเจ้าพนักงานควบคุมการเลือกตั้งระดับตำบล ตาม
 บทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการเป็นผู้แทนของประชาชน สำหรับการแต่งตั้งคณะผู้ทำงานในการ
 ควบคุมการเลือกตั้งระดับตำบล จะมีรูปแบบที่ไม่แน่นอนในแต่ละแคว้น แคว้นแต่ละแคว้นมีอิสระ
 ที่จะพัฒนารูปแบบการเลือกตั้งระดับตำบลของตนเอง

จ. ในระดับเขตเลือกตั้งซึ่งเป็นระดับเล็กที่สุดในระดับนี้จะเป็นระดับ
 ของการปฏิบัติงาน มีพนักงานที่ปฏิบัติการเลือกตั้ง ดังนี้

(ก) พนักงานทะเบียนการเลือกตั้ง ได้รับการเลือกตั้งจาก
 คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งโดยการศึกษาหรือกับรัฐบาลของแคว้นนั้นและอาจมีการแต่งตั้ง
 ผู้ช่วยพนักงานทะเบียนได้มากกว่า 1 คน ซึ่งจะแต่งตั้งโดยคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง
 เช่นเดียวกันการทำงานของ ผู้ช่วยจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของพนักงานทะเบียนอีกทีหนึ่ง
 สำหรับพนักงานที่มีหน้าที่เหล่านี้จะทำงานโดยมุ่งตรวจสอบบัญชีทะเบียนอีกทีหนึ่ง สำหรับ
 พนักงานที่มีหน้าที่เหล่านี้จะทำงานโดยมุ่งตรวจสอบบัญชีทะเบียนการเลือกตั้ง เพิ่มจากงานทางด้าน
 ปกครองตามปกติทั่วไปและจะไม่ได้รับเงินพิเศษใดๆ สำหรับการปฏิบัติงานในหน้าที่ การแต่งตั้ง
 เจ้าพนักงานทะเบียนและผู้ช่วยงานทะเบียนบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยผู้แทนของประชาชน

(ข) พนักงานผู้ประกาศผลการออกคะแนนเสียงการเลือกตั้งในทุกๆ
 เขตการเลือกตั้งจะต้องมีผู้ตรวจสอบซึ่งได้แก่ พนักงานผู้ประกาศผลการออกคะแนนเสียงได้รับการ
 แต่งตั้งจากคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งโดยการศึกษาหรือกับรัฐบาลในแคว้นนั้น พนักงานผู้
 ประกาศผลการออกคะแนนเสียงหนึ่งคนอาจถูกแต่งตั้งให้ดูแลการเลือกตั้งมากกว่า 1 เขตการ
 เลือกตั้งก็ได้และพนักงานผู้ประกาศผลอาจมีผู้ช่วยได้มากกว่า 1 คน ซึ่งจะแต่งตั้งโดยคณะกรรมการ
 ควบคุมการเลือกตั้งเช่นกันสิ่งเหล่านี้ถูกบัญญัติรับรองสถานะไว้ในกฎหมายว่าด้วยผู้แทนประชาชน

(ค) พนักงานดูแลหน่วยเลือกตั้งและพนักงานคะแนนคณะผู้ทำงาน
 คือ เจ้าพนักงานผู้ดูแลหน่วยเลือกตั้งและเจ้าพนักงานคะแนนมีหน้าที่ควบคุมการลงคะแนนเสียงใน
 การเลือกตั้งได้รับการแต่งตั้งโดยคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งระบบตำบล โดยอาจแต่งตั้ง
 พนักงานผู้ดูแลหน่วยเลือกตั้ง 1 คน ต่อ 1 หน่วยนับคะแนนและเจ้าพนักงานคะแนนตามความ
 จำเป็น โดยปกติแล้วคณะกรรมการคะแนนประกอบไปด้วย พนักงานผู้ดูแลหน่วยเลือกตั้ง 1 คนและ
 พนักงานคะแนน 4-5 คนหรือพนักงานผู้ดูแลหน่วยเลือกตั้งมักจะเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการ
 ปฏิบัติราชการหรือผู้ที่มีความรู้ทางด้านกฎหมายเลือกตั้งหรือเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงมีความซื่อสัตย์

สำหรับเจ้าพนักงานคะแนนซึ่งจะต้องมีเป็นจำนวนมาก จึงไม่สามารถหาบุคคลที่เป็นลูกจ้างของรัฐ มาเป็นพนักงานคะแนนได้เพียงพอ จึงต้องหาบุคคลที่ไม่ได้เป็นลูกจ้างของรัฐอันได้แก่ ครู อาจารย์ หรือลูกจ้าง อาสาสมัคร มาช่วยเสริมเป็นเจ้าพนักงานคะแนน

(2) อำนาจหน้าที่ขององค์กร

คณะกรรมการการเลือกตั้งของอินเดียถือว่าเป็นองค์กรที่มีความสำคัญมากองค์กรหนึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะสามารถทำหน้าที่ในการจัดให้มีการเลือกตั้งได้อย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะว่าคณะกรรมการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่เพียงพอ กับการจัดการดูแลการเลือกตั้งได้

คณะกรรมการการควบคุมการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

ก. ประธานาธิบดีของประเทศอินเดีย จะเป็นผู้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้มีการเลือกตั้งตามกำหนดวันเวลาที่คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งเสนอ การเลือกตั้งอาจทำกันหลายวันและจะมีประกาศหลายฉบับให้ทราบ

ข. มีหน้าที่เตรียมการและตรวจสอบทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง พนักงานทะเบียนเลือกตั้งซึ่งเป็นพนักงานระดับปฏิบัติงานที่เล็กที่สุดจะเป็นผู้เตรียมทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในระดับเขตเลือกตั้ง โดยในการเตรียมทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้น พนักงานทะเบียนเลือกตั้งจะต้องเตรียมทะเบียนเลือกตั้งฉบับร่างในเขตเลือกตั้งของตนก่อน จากนั้นก็จะส่งจดหมายไปยังเจ้าบ้านเพื่อแจ้งให้ทราบล่วงหน้าและพนักงานทะเบียนจะติดประกาศฉบับร่างของทะเบียนเลือกตั้ง โดยการคัดลอกนำไปติดที่สาธารณะจะต้องทำภายใน 30 วัน นับจากวันที่ติดประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งฉบับร่าง การกระทำเช่นนี้สามารถทำให้การแก้ไขการผิดพลาดต่างๆ ของทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การจัดเตรียมและการตรวจสอบทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งของเจ้าพนักงานทะเบียนการเลือกตั้งนี้จะถูกควบคุมโดยเจ้าพนักงานเลือกตั้งระดับตำบลและหัวหน้าเจ้าพนักงานการเลือกตั้งที่ประจำอยู่ทุกแคว้น ตามลำดับชั้นอีกทีหนึ่ง

นอกจากนี้ทุกๆ วันที่ 1 มกราคมของทุกปีจะเป็นวันที่มีการเตรียมการและแก้ไขปรับปรุงทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ถูกต้องตามความเป็นจริงเสมอ

คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งจะเป็นผู้กำหนดวันเวลาของการรับสมัคร โดยพนักงาน ผู้ประกาศผลการออกคะแนนเสียงจะเป็นผู้ปิดประกาศต่อสาธารณะเชิญชวนและบอกวิธีการและสถานที่สมัคร ผู้สมัครส่งใบสมัครให้พนักงานผู้ประกาศผลการออกคะแนนเสียง โดยพนักงานผู้ประกาศผลการออกคะแนนเสียงจะตรวจสอบใบสมัครและมีอำนาจปฏิเสธไม่รับใบสมัครของผู้สมัครเลือกตั้ง ในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่มีคุณสมบัติครบตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดหรือไม่กระทำตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด ฯลฯ หลังจากที่ยื่นใบสมัคร พนักงานผู้

ประกาศผลการออกคะแนนเสียงจะต้องแจ้งเหตุผลนั้นๆ แห่งการปฏิเสธการรับสมัครร้องขอต่อศาล
แพ่งได้

ก. มีหน้าที่จดทะเบียนรับรองพรรคการเมืองและกำหนดสัญลักษณ์ของ
พรรคการเมือง

ง. มีอำนาจหน้าที่กำหนดที่ตั้งและจำนวนหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง
การกำหนดที่ตั้งและจำนวนหน่วยเลือกตั้งจะเป็นหน้าที่ของพนักงานผู้
ประกาศ ผลการออกคะแนนเสียง โดยจะต้องเป็นผู้ประกาศรายชื่อหน่วยเลือกตั้งและบริเวณที่
ลงคะแนน เตรียมหีบเลือกตั้ง เตรียมสำเนาทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ถูกต้อง บัตรเลือกตั้ง เครื่องมือ
การประทับสัญลักษณ์ลงบนบัตรเลือกตั้งและสิ่งที่เป็นอื่น ๆ

สำหรับการแบ่งเขตการเลือกตั้งไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่โดยตรงของ
คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง แต่จะเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการแบ่งเขตการเลือกตั้งซึ่ง
ประกอบไปด้วยคณะกรรมการ 3 ท่านคือผู้พิพากษาศาลสูง 2 ท่าน โดยการแต่งตั้งของรัฐบาลกลาง
และประธานคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง

(3) การควบคุมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

การควบคุมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะถูกควบคุมโดยพนักงาน
ผู้ดูแลหน่วยเลือกตั้งและพนักงานควบคุมการลงคะแนน โดยพนักงานทั้งสองจะมีหน้าที่คอย
ควบคุมประชาชนที่จะเข้ามาลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งให้เป็นที่เรียบร้อย ควบคุมการลงคะแนน
เสียงเลือกตั้งให้เป็นไปตามความยุติธรรม นอกจากนี้ยังมีบุคคลอื่นที่เข้ามาช่วยควบคุมดูแลการ
ลงคะแนนอีก นั่นคือ ตัวแทนการเลือกตั้งหรือตัวแทนผู้สมัครซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากผู้ลงสมัคร
รับเลือกตั้งโดยจะส่งรายชื่อไปให้พนักงานผู้ประกาศผลการออกคะแนนเสียง

(4) มีอำนาจยกเลิกการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งมีอำนาจยกเลิกการลงคะแนนและสั่ง
ให้มีการลงคะแนนเลือกตั้งใหม่อีกครั้ง ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้ง การลงคะแนนนั้นมีการใช้ฉ้อโกงหรือ
กลโกง

(5) มีอำนาจให้คำปรึกษาแก่ประธานาธิบดีสำหรับสมาชิกเสนอแนะ
แก่ประธานาธิบดีของประเทศอินเดีย สำหรับการตัดสิทธิการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายหลัง
จากการเลือกตั้งอันมีสาเหตุจากการฉ้อราษฎร์บังหลวง ตามที่บัญญัติรัฐธรรมนูญของอินเดียมาตรา

103(1)

(6) มีหน้าที่นับคะแนนประกาศผลการนับคะแนน

ผู้มีหน้าที่นับคะแนนเสียงในการเลือกตั้งคือ พนักงานผู้ประกาศผลการออกคะแนนเสียงโดยพนักงานผู้ประกาศผลการออกคะแนนเสียง โดยพนักงานผู้ประกาศผลการออกเสียงจะต้องกำหนดสถานที่ วันและเวลาที่นับคะแนนก่อนวันเลือกตั้งอย่างน้อย 1 สัปดาห์ ต่อจากนั้น พนักงานผู้ประกาศผลจะต้องส่งใบแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้แทนการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อให้ทราบถึงวันเวลาและสถานที่ใบการนับคะแนน ซึ่งจะได้แจ้งให้บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือบุคคลอื่นๆ ซึ่งได้รับการอนุญาตจากผู้ประกาศผลมีสิทธิที่จะอยู่ในสถานที่นับคะแนน

ในการพิจารณาบัตรเสียเจ้าพนักงานผู้ประกาศฯ จะมีหน้าที่พิจารณาไปตามกฎหมายเลือกตั้ง แต่ก่อนที่พนักงานผู้ประกาศผลการออกคะแนนเสียงจะปฏิเสธไม่รับบัตรเลือกตั้งนี้ พนักงานผู้ประกาศผลการออกคะแนนเสียงจะต้องอนุญาตให้ตัวแทนนับคะแนนมีโอกาสแสดงเหตุผลในการตรวจสอบบัตรลงคะแนนเลือกตั้งเสียก่อน หลังจากที่นับคะแนนเสร็จสิ้นแล้ว พนักงานผู้ประกาศผลการออกคะแนนเสียงจะประกาศรายชื่อผู้ได้รับการเลือกตั้งและจะรายงานไปยังคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง ต่อจากนั้นคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งจะประกาศรายชื่อผู้ได้รับการเลือกตั้งในราชกิจจานุเบกษา

(7) มีอำนาจกึ่งตุลาการ

ในกรณีที่มีผู้สมัครหรือผู้แทนร้องเรียนปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการเลือกตั้งผู้สังเกตการณ์ อาจรายงานไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือดำเนินการบางอย่างเท่าที่จะเป็นหรืออาจเสนอต่อผู้อำนวยการเขตการเลือกตั้งเพื่อยุติการนับคะแนนก่อนการประกาศผลการเลือกตั้ง และรายงานข้อเท็จจริงไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้ง²⁵

จากการที่มาตรา 324 ของรัฐธรรมนูญอินเดียได้บัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งไว้อย่างกว้างขวางทำให้คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งมีอำนาจตัดสินใจตัดสินคดีต่างๆที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งไปสู่รัฐสภา การเลือกตั้งสภานิติบัญญัติในแต่ละแคว้น การเลือกตั้งประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดี ดังนั้นคณะกรรมการจึงมีอำนาจมากมายตามรัฐธรรมนูญของอินเดีย อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจของคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งจะต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบของศาลสูง ซึ่งแต่เดิมนั้นคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งมีอำนาจที่เช่นเดียวกับศาล เพื่อทำการตัดสินคดีในข้อสงสัยและ

²⁵ T.N.Seshan, วีรบุรุษประชาธิปไตยของอินเดีย, แปลจาก T.N.Seshan โดยอมร รักษาสัตย์, วารสารธรรมศาสตร์ 23(3), (กันยายน – ธันวาคม 2540): หน้า 103

ข้อโต้แย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้ง²⁶ เหมือนในการพิจารณาคัดสินคดีของศาลซึ่งอาจ สั่งพิพากษา การเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดได้ในกรณีต่างๆ หลายกรณี เช่น การคอร์รัปชันโดยผู้สมัครรับเลือกตั้งเองหรือตัวแทนการเลือกตั้งของเขาหรือโดยคนอื่นใดที่ทำไปโดยบุคคลดังกล่าวนั้น ยินยอมเห็นชอบด้วย แต่ถ้าคอร์รัปชันเกี่ยวกับการกระทำไปโดยบุคคลอื่นมิใช่โดยตัวแทนการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้ว ศาลอาจสั่งให้การเลือกตั้งนั้นสมบูรณ์ก็ได้โดยมีเงื่อนไขหลายประการ เช่น การกระทำที่เรียกว่าคอร์รัปชันนั้น ได้กระทำไปโดยฝ่าฝืนคำสั่งหรือโดยไม่ได้รับความยินยอมเห็นชอบของบุคคลดังกล่าว²⁷

อนึ่ง ตามกฎหมายปี ค.ศ.1951 ได้วิเคราะห์หรือให้ความหมายชนิดต่าง ๆ ของความผิดที่ได้กระทำในขณะที่มีการเลือกตั้งและกล่าวกำหนดโทษไว้ เช่น จัดหายานพาหนะช่วยเหลือ ให้โดยเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ในขณะที่มีการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ผู้จัดการเลือกตั้งกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายในขณะที่มีการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ผู้จัดการเลือกตั้งกระทำการฝ่าฝืน โดยจงใจเป็นการละเมิดหน้าที่ของตน รวมทั้งราชการกระทำตน ดูดั่งว่าเป็นตัวแทนการเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งด้วยและนับตั้งแต่วันที่ 4 เมษายน ค.ศ.1995 ศาลสูงสุดของอินเดียได้ตัดสินคดีที่ได้รับการร้องเรียนว่าพรรคการเมืองไม่ส่งรายละเอียดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ก็จะถูกตัดสิทธิการสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลา 3 ปี นับตั้งแต่วันที่คณะกรรมการเลือกตั้งมีคำสั่งลงโทษ แต่ปัจจุบันอำนาจนี้ได้ถูกยกเลิกไปแล้วตามรัฐธรรมนูญปี ค.ศ.1996 และพระราชบัญญัติว่าด้วยตัวแทนของประชาชน ค.ศ.1952 ก็ได้กำหนดให้ศาลสูงเป็นผู้มีอำนาจตัดสินในคดีการเลือกตั้งแทน

แต่โดยปกติแล้วศาลสูงไม่มีอำนาจในการไต่สวนหรือตรวจสอบ คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง ในการกระทำการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการในการเลือกตั้งเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม แต่ศาลสูงจะกระทำการไต่สวนหรือตัดสินคดีเกี่ยวกับการกระทำของคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง ในคดี A. C. Jose. Shivan Pillai ได้วางหลักไว้ว่า เมื่อใดก็ตามที่ไม่มีกฎหมายหรือกฎเกณฑ์บัญญัติไว้หรือกล่าวไว้เป็นอย่างอื่น ให้คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งมีอิสระ ในการที่จะออกคำสั่งหรือแนะนำต่างๆ ศาลสูงไม่มีอำนาจที่จะไปตรวจสอบการกระทำนั้นๆ ของคณะกรรมการ แต่หากในกรณีใดใดที่มีกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ใดๆ บัญญัติเอาไว้แล้ว คณะกรรมการไม่มีอำนาจที่จะฝ่าฝืนหรือทำนอกเหนือไปกว่า

²⁶ ประชด นันทิยะกุล,เรื่องเดิม,หน้า 105.

²⁷ ไพโรจน์ ชัยนาม (2524), สถาบันการเมืองและกฎหมายรัฐธรรมนูญ ภาค 1 , กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการสัมมนาและวิจัยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 440, 449

ที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนั้น ดังนั้น ศาลสูงจะมีอำนาจตรวจสอบการตัดสินใจหรือคำสั่งของ คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง ก็ต่อเมื่อคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งไม่ตัดสินใจหรือมี คำสั่งไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายที่ได้มีกำหนดไว้และฝ่ายผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการตัดสินใจ ของคณะกรรมการได้ร้องขอฎีกาต่อศาลสูง ให้พิจารณาอีกครั้งตาม มาตรา 226 แห่งรัฐธรรมนูญ แห่งประเทศอินเดีย

กล่าวโดยสรุป ประเทศอินเดียมีคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งซึ่งเป็ นองค์กรอิสระและเป็นกลางไม่ขึ้นอยู่กับฝ่ายใด มีอำนาจหน้าที่จัดการเลือกตั้ง รวมทั้งตัดสินใจที่ เกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งหมด ทำให้มีข้อดี ดังนี้

(1) ทำให้การจัดการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมยิ่งขึ้น เพราะ คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งเป็นองค์กรอิสระและเป็นกลางไม่ตกอยู่ใต้อำนาจฝ่ายใดทำให้ ปฏิบัติงานได้อย่างเป็นกลาง

(2) มีการบัญญัติรับรองฐานะของคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งไว้ใน รัฐธรรมนูญทำให้คณะกรรมการมีความมั่นคงถาวรเป็นที่ยอมรับแก่ประชาชนและหน่วยงาน

(3) มีหลักประกันในการทำงานที่ดีให้แก่คณะกรรมการนั้นคือ การปลด ประธานคณะกรรมการทำได้วิธีเดียวคือ ต้องได้รับความเห็นชอบจากจำนวน 2 ใน 3 ของจำนวน สมาชิกรัฐสภาทั้งหมด ส่วนกรรมการจะถูกปลดออกจากตำแหน่งก็ต่อเมื่อประธานคณะกรรมการ รับรอง ทำให้คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง สามารถปฏิบัติงานได้โดยไม่ต้องเกรงกลัวผู้ใดว่า จะมาปลดตนออกจากตำแหน่ง

แต่อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งของประเทศ อินเดีย ยังมีข้อเสีย ดังนี้

(1) การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ประธานาธิบดี เป็นผู้มีอำนาจแต่เพียง ผู้เดียวในการแต่งตั้ง กำหนดจำนวนระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดของคณะกรรมการ ทำให้ คณะกรรมการคู่มิมีความเป็นกลางเท่าที่ควร เพราะทุกอย่างขึ้นอยู่กับประธานาธิบดีแต่เพียงผู้เดียว จนทำให้มองเห็นว่าประธานาธิบดีนี้จะมีอิทธิพลเหนือคณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งนี้

(2) การที่ให้คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้งมีอำนาจเบ็ดเสร็จในตัวคือ มี อำนาจในการบริหารจัดการและควบคุมการเลือกตั้งและมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการ เลือกตั้งมีผลดีในแง่ที่คณะกรรมการมีความรู้อย่างแท้จริงในการเลือกตั้ง สามารถตัดสินใจได้อย่าง ถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากกว่าหน่วยงานอื่น แต่หากคณะกรรมการไม่มีความเป็นกลางอย่างแท้จริง แล้ว สิ่งนี้จะกลายเป็นดาบสองคม เพราะจะมีการตรวจสอบการตัดสินใจของคณะกรรมการได้ก็ตาม แต่นั่นก็เป็นเพียงหลักข้อยกเว้นเท่านั้นอำนาจส่วนใหญ่ยังคงอยู่ที่คณะกรรมการควบคุมการเลือกตั้ง

4.2 ประเทศฟิลิปปินส์

คณะกรรมการการเลือกตั้งของฟิลิปปินส์ จัดตั้งครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1940 เพื่อให้เข้ามาทำหน้าที่ดำเนินการเลือกตั้งแทนกระทรวงมหาดไทย ซึ่งทำหน้าที่จัดการเลือกตั้งมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1899 เนื่องจากการดำเนินการจัดการการเลือกตั้งของกระทรวงมหาดไทย ไม่สามารถทำให้การเลือกตั้งเกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรมได้ เนื่องจากมีการซื้อสิทธิขายเสียงกันกว้างขวาง²⁸

4.3.1 องค์ประกอบขององค์กร

สำหรับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของประเทศฟิลิปปินส์ (ค.ศ.1986) กำหนดให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งประกอบไปด้วยประธาน 1 คนและกรรมการอีก 6 คน ซึ่งจะได้รับการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเกี่ยวกับการแต่งตั้งของรัฐสภาและรับรองโดยรัฐสภาและแม้ว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งจะได้รับการเสนอรายชื่อโดยประธานาธิบดี แต่คณะกรรมการการเลือกตั้งก็ต้องเป็นบุคคลที่ประวัติการทำงานที่ดีไม่ต่างพร้อย โดยชื่อของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ถูกเสนอนั้นจะเข้าสู่การถกเถียงในสภาและหลังจากนั้นก็เข้าสู่การอภิปรายในคณะกรรมการในสภาซึ่งมีทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรม

4.3.2 การแบ่งอำนาจหน้าที่ขององค์กร

ในการออกกฎระเบียบต่างๆ เพื่อบังคับใช้กฎหมายจะต้องมีการลงชื่อกันทั้ง 7 คนเพื่อแสดงความโปร่งใสและความเป็นประชาธิปไตยโดยมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดใช้อำนาจแต่เพียงผู้เดียว

คณะกรรมการการเลือกตั้ง แบ่งอำนาจหน้าที่ของกรรมการการเลือกตั้งทั้ง 7 คนและเจ้าหน้าที่ในสำนักงานซึ่งแบ่งงานออกเป็น 16 กอง ดังนี้²⁹

1) ประธาน เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร บริหารด้านนโยบาย การตัดสินใจออกคำสั่งและลงมติซึ่งจะต้องได้รับการยินยอมจากกรรมการทั้ง 6 คนด้วย นอกจากนี้ อาจมอบอำนาจหน้าที่บางส่วน ให้กรรมการบางคนทำได้ คณะกรรมการการเลือกตั้งจะตัดสินใจหรือลงมติเรื่องต่าง ๆ ด้วยเสียงข้างมากและ ลงชื่อยินยอมกันทั้ง 7 คนเมื่อลงมติแล้ว

²⁸ สีดา สอนศรี (ม.ป.ป), เอกสารประกอบการวิจัยการจัดการเลือกตั้งในฟิลิปปินส์, (ม.ป.ท.), หน้า 2

²⁹ กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ (2541), รายงานวิจัย เรื่องการก่อตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง: การศึกษาเปรียบเทียบกรณีอินเดียและฟิลิปปินส์เพื่อเป็นแนวทางสำหรับไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท, หน้า 39-41

2) คณะกรรมการการเลือกตั้งทำหน้าที่กึ่งนิติบัญญัติ กึ่งตุลาการคือ ตัดสินคดีใดๆ ได้หรือสั่งให้ยกเลิกการเลือกตั้งได้อาจจะนั่งพิจารณากันทั้ง 7 คน หรือแบ่งกันพิจารณาก็ได้ตามที่ประธานมอบหมาย ถ้าเป็นเรื่องธรรมดาจะแบ่งพิจารณาในคณะย่อยคณะละ 3 คน ส่วนประธานจะไปนั่งสมทบถ้าคณะใดขาดคนแต่จะต้องลงนามในมตินั้นทั้ง 7 คน

3) เลขานุการคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้เตรียมวาระการประชุมเก็บรายงานการประชุม มติคำสั่ง

4) ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารให้คำปรึกษาและช่วยประธานในการดำเนินตามนโยบาย แผนและโครงการและเป็นหัวหน้าสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

5) รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร ช่วยผู้อำนวยการบริหารดูแลแผนกต่างๆ ได้แก่ แผนกบริหาร ด้านบริหาร แผนกการศึกษาและข้อมูล แผนกการเงิน แผนกบุคลากรและแผนกวางแผน

6) รองผู้อำนวยการฝ่ายปฏิบัติการ รับผิดชอบช่วยผู้ช่วยผู้อำนวยการบริหารดูแลการปฏิบัติการของแผนกต่างๆ ที่ปฏิบัติการเกี่ยวกับการเลือกตั้งซึ่ง ได้แก่ แผนกการโต้แย้งเกี่ยวกับการเลือกตั้งและคำวินิจฉัย แผนกการเลือกตั้งและกิจกรรมบารังไก แผนกบันทึกการเลือกตั้งและสถิติ แผนกกฎหมายและสำนักงานของผู้อำนวยการเลือกตั้งระดับภาค

7) แผนกข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการเลือกตั้งและคำวินิจฉัย (เป็นนักกฎหมายทั้งหมด) รับผิดชอบคดีโต้แย้งทั้งหมดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ผลการเลือกตั้ง คุณสมบัติของผู้สมัครในระดับจังหวัดและเทศบาลเมือง หรือแบ่งกันพิจารณากับคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้ง 7 คน เป็นตัวแทนของคณะกรรมการการเลือกตั้งไปที่ศาลฎีกาในกรณีที่มีการฟ้องร้องเกี่ยวกับการ โกงการเลือกตั้งหรือการประท้วง

8) แผนกเกี่ยวกับการเลือกตั้งและกิจกรรมเกี่ยวกับบารังไก (หมู่บ้าน) แผนกนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและส่วนที่เกี่ยวกับบารังไกส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งจะรับผิดชอบเกี่ยวกับการจดทะเบียนและเลือกตั้งทุกระดับ การใช้กฎหมายให้เป็นผล การเสนอการลดค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง การรวบรวมคะแนนการเลือกตั้ง การสังเกตการณ์เลือกตั้ง การควบคุมเจ้าหน้าที่ของรัฐขององค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรประชาชนในการเลือกตั้งและการจัดทำแผนที่ของหน่วยการเลือกตั้ง ส่วนที่เกี่ยวกับบารังไก ก็จะดูแลการแบ่งเขตบารังไกทั่วประเทศ รวมทั้งจัดการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่บารังไก ทุก 3 ปีด้วย (ไม่รวมหัวหน้าบารังไกในการเลือกตั้งระดับชาติ)

9) แผนกบันทึกข้อมูลการเลือกตั้งและสถิติประกอบด้วย 3 หน่วยงาน

(1) หน่วยบันทึกและสถิติ

(2) หน่วยเก็บเอกสารกลางแห่งชาติ

(3) หน่วยบัตรประจำตัวผู้เลือกตั้ง

10) แผนกฎหมายมี 7 หน่วย คือ

(1) หน่วยสอบสวนและการฟ้องร้อง (อัยการ)

(2) หน่วยความคิดเห็นทางกฎหมายและการวิจัย

(3) หน่วยที่บังคับใช้กฎหมายการเลือกตั้งให้เป็นผล

(4) หน่วยตัวแทนของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการพิจารณาใน

ท้องถิ่น

(5) หน่วยเตรียมให้การในศาลในกรณีที่มีผู้ร้องเรียนไปยังศาลต่าง ๆ

(6) หน่วยตัวแทนคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เข้าไปในศาลต่าง ๆ

และปรับปรุงกฎหมายเลือกตั้งให้ทันสมัย

(7) หน่วยวิเคราะห์ข้อคดีต่าง ๆ ที่ยื่นมาที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง

11) แผนกบริการทางการบริหารเป็นแผนกแม่บ้านที่ให้บริการทั่ว ๆ ไป

ดูแลทรัพย์สินและการบริการต่าง ๆ

12) แผนกบริหารงานบุคคล บริหารงานบุคคลตามปกติ ตั้งแต่ระดับชาติ

ถึงระดับท้องถิ่น

13) แผนกวางแผน วางแผนกิจกรรมของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

รวมทั้งหาแนวและวิธีการให้ข้อมูลไปยังแผนกต่าง ๆ ได้สะดวก

14) แผนกการศึกษาและข้อมูลเป็นฝ่ายประชาสัมพันธ์ศึกษาวิเคราะห์

ข้อมูลการเลือกตั้งร่วมกับองค์การพัฒนาเอกชนและให้การศึกษาแก่ประชาชนทั้งในและนอกฤดู
แห่งการเลือกตั้งและการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย

15) แผนกการคลัง เสนอบประมาณของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ทั้งใน

ยามปกติและในการเลือกตั้ง การหยั่งเสียงประชามติและการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ ที่มี
ลักษณะเหมือน การเลือกตั้ง

16) สำนักงานท้องถิ่นของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอยู่ใน 14 ภาค 77

จังหวัด 1,604 เทศบาลนคร เทศบาลเป็นหน่วยประสานกับหน่วยงานกลางและสำนักงานสนามของ
คณะกรรมการ การเลือกตั้ง

สำนักงานระดับภาคประกอบด้วย ผู้อำนวยการระดับภาค ผู้ช่วย
ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งเพิ่มเติม

สำนักงานระดับจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ดูแลระดับจังหวัดและผู้ช่วย
ผู้ดูแลและเจ้าหน้าที่ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งเพิ่มเติม

สำนักงานระดับ เทศบาลนคร/เทศบาล/หมู่บ้านประกอบด้วย นายทะเบียน และผู้ช่วยและเจ้าหน้าที่ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งเพิ่มเติม

4.3.3 อำนาจหน้าที่โดยทั่วไปของคณะกรรมการการเลือกตั้ง³⁰

- 1) มีอำนาจและหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย บริหารกฎหมาย ให้เป็นผลสามารถ ออกกฎและระเบียบได้ด้วยตนเอง
- 2) สั่งการและให้คำแนะนำแก่ข้าราชการและหน่วยงานทุกหน่วยงานให้ ปฏิบัติหน้าที่ในการเลือกตั้งทุกครั้ง
- 3) ประกาศกฎและระเบียบเพื่อบังคับใช้กฎหมายให้เป็นผล ดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ ก่อนการเลือกตั้งและระหว่างการเลือกตั้งได้
- 4) ประเทศฟิลิปปินส์มีประมวลกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งออกมาก่อนมี การเลือกตั้ง นานพอสมควร ทุกฉบับจึงไม่มีปัญหาที่คณะกรรมการเลือกตั้งจะออกกฎหมายและ ระเบียบเพื่อบังคับใช้ ตามกฎหมายนั้น ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมีสิทธิที่จะได้ตามอำนาจและ หน้าที่ที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายลูก
- 5) เสนอแนะแนวต่างๆ ที่ทำให้การเลือกตั้งมีปัญหา น้อยลงหรือเสนอการ ตั้งและตัดงบประมาณในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง

4.3.4 อำนาจหน้าที่ในการควบคุม บริหารและจัดการเลือกตั้ง

ในการเลือกตั้งของประเทศฟิลิปปินส์ ไม่ว่าจะในระดับท้องถิ่น หรือ ระดับชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีอำนาจและหน้าที่ในการควบคุมบริหารและจัดการการเลือกตั้ง เพื่อให้การเลือกตั้งนั้น ๆ เกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรม³¹

- 1) อำนาจในการควบคุม บริหารและจัดการการเลือกตั้งของคณะกรรมการ การเลือกตั้งก่อนที่จะมีการประกาศผู้ได้รับเลือกตั้งนั้น สามารถดำเนินการในกรณีต่างๆ ได้ดังนี้คือ ค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง การลงประชามติ การหยั่งเสียงประชามตินั้น คณะกรรมการการเลือกตั้ง จะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด ยกเว้น การเลือกตั้งในระดับบารังไก (ระดับหมู่บ้าน) ที่รัฐบาล ท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้
- 2) ค่าใช้จ่ายสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งจะเป็นผู้ ออกค่าใช้จ่ายให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับต่างๆ ดังนี้ ประธานาธิบดี วุฒิสมาชิก

³⁰ สีดา สอนศรี, เรื่องเดิม, หน้า3-6.

³¹ อมร รักษาศักดิ์ (2541), รายงานวิจัย เรื่อง การจัดการและควบคุมการเลือกตั้งในฟิลิปปินส์: บทเรียนสำหรับไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ , กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท, หน้า 91-93

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและตำแหน่งอื่นๆ ผู้สมัครที่ไม่สังกัดพรรคการเมืองและค่าใช้จ่ายโดย
ส่วนรวมของพรรคการเมือง

3) การนับคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในการนับคะแนนกันที่หน่วยเลือกตั้งโดย
คณะกรรมการเลือกตั้งจะเป็นผู้รับรองกรรมการที่มาจากอาสาสมัครขององค์กรเอกชนองค์กรละ
1 คน ตัวแทนพรรคการเมืองพรรคละ 1 คน ตัวแทนแบบบัญชีรายชื่ออย่างละ 1 คน สำหรับการปิดหีบ
ที่หน่วยแล้วส่งไปที่เทศบาลเพื่อรวบรวมคะแนนตามจุดที่เทศบาลกำหนด จะมีผู้สังเกตการณ์
เลือกตั้งทั้งหมดที่ปรากฏในการนับคะแนนที่หน่วยเลือกตั้งอยู่ด้วย ถือเป็นข้อบังคับที่ผู้สังเกตการณ์
ทุกหน่วยงานที่คณะกรรมการการเลือกตั้งรับรองจะต้องอยู่

4) การรักษาหีบบัตร ฎญแจหีบบัตรจะอยู่ที่

- (1) provincial election supervisor
- (2) provincial treasurer
- (3) provincial fiscal officer

ทั้งหมดนี้ จะต้องเก็บรวบรวมของที่บรรจุฎญแจไว้เป็นเวลา 3 เดือน
หลังจากมีการเลือกตั้ง ยกเว้น ในระหว่างนี้ถ้าหากมีปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง
สามารถสั่งให้เปิดหีบบัตรคะแนนได้

5) เจ้าหน้าที่เลือกตั้งระดับจังหวัดและท้องถิ่นก็ต้องเก็บหีบและฎญแจ
เป็นเวลา 3 เดือนด้วย

6) คณะกรรมการการเลือกตั้งจะดำเนินการจัดลงโฆษณาให้กับพรรค
การเมืองทุกพรรคที่ได้รับการจดทะเบียนในหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งจะปรากฏตัวผู้สมัครรวมทั้ง
นโยบายของพรรคและจะขออนุญาตให้ดำเนินการติดโปสเตอร์ได้ภายในเขตที่กำหนดให้พรรค
การเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถหาเสียงได้ตามสื่อวิทยุ โทรทัศน์ โดยคณะกรรมการเลือกตั้ง
จะจัดช่วงเวลาให้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ใด ๆ

7) การกำหนดหน่วยเลือกตั้งที่จะใช้ในการลงคะแนนในประเทศฟิลิปปินส์
คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจดำเนินการเกี่ยวกับการทุจริตการเลือกตั้งในกรณีต่าง ๆ ดังนี้ คือ

(1) ในระดับท้องถิ่น คณะกรรมการการเลือกตั้งจะเป็นผู้พิจารณาคดีในเบื้องต้น
โดยมีแผนกฎหมายของคณะกรรมการการเลือกตั้งทำหน้าที่พิจารณาในนามของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
แต่ผู้สมัครอาจยื่นอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งไปถึงศาลฎีกาได้ ตามสิทธิ
เสรีภาพของประชาชน

(2) ถ้าเป็นคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ให้ส่งเรื่องผ่านคณะกรรมการการเลือกตั้งไปที่คณะกรรมการพิจารณาคัดสินคดีของสภาผู้แทนราษฎรตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

(3) ถ้าเป็นคดีที่เกิดขึ้นกับผู้สมัคร ประธานาธิบดี รองประธานาธิบดี ก็ให้ส่งฟ้องไปที่ศาลฎีกาโดยตรง

คดีที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นคดีที่เกี่ยวกับผลของคะแนนการเลือกตั้ง ที่กล่าวกันว่า โกงคะแนนเสียง ขาดคุณสมบัติของผู้สมัคร มีคดีการซื้อขายเสียงในระดับเจ้าหน้าที่ เป็นต้นและไม่ว่าคดีจะยื่นที่ศาลใด ผู้อุทธรณ์สามารถยื่นฟ้องไปถึงศาลฎีกาได้ ในฐานะที่มีสิทธิอันชอบธรรมของพลเมืองซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

4.3 ข้อเปรียบเทียบการดำเนินคดีเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งต่างประเทศ กับของคณะกรรมการการเลือกตั้งประเทศไทย

4.3.1 ในการดำเนินคดีเลือกตั้งของประเทศอินเดีย

เมื่อมีการทุจริตการเลือกตั้งเกิดขึ้นคณะกรรมการการเลือกตั้งของอินเดีย มีอำนาจรับคำร้องเรียนและมีอำนาจตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อดำเนินคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยจะต้องพิจารณาให้เสร็จภายในเวลา 100-180 วันตามที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้นจะถือว่าการเลือกตั้งเป็นโมฆะให้มีการเลือกตั้งใหม่ นอกเหนือจากนั้นยังมีอำนาจตัดสินคดีต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งทั่วไปด้วย

กรณีมีข้อพิพาทเกี่ยวกับการเลือกตั้งคู่อริอาจฟ้องร้องไปยังศาลสูงภายใน 45 วันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งและหลังจากการที่ศาลสูงตัดสินแล้วสามารถอุทธรณ์ไปยังศาลสูง เพื่อพิจารณาคัดสินใหม่ได้

สำหรับการตัดสินคดีเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งของอินเดีย จะมีอำนาจตัดสินคดีเลือกตั้งได้ก็ตาม แต่ก็ยังต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบโดยศาลสูง แต่ถึงแม้ว่าการตัดสินคดีเลือกตั้งจะอยู่ภายใต้การตรวจสอบโดยศาลสูง แต่ศาลสูงจะไต่สวนหรือตัดสินคดีเกี่ยวกับการกระทำของคณะกรรมการการเลือกตั้งก็ต่อเมื่อผู้ได้รับความเสียหายจากการตัดสินของคณะกรรมการการเลือกตั้ง มาร้องเรียนต่อศาลสูงเท่านั้น

4.3.2 การดำเนินคดีเลือกตั้งของประเทศฟิลิปปินส์

ในการดำเนินคดีเลือกตั้งของประเทศฟิลิปปินส์ คณะกรรมการการเลือกตั้งของฟิลิปปินส์นั้นจะทำหน้าที่ในการสืบสวน สอบสวนและตัดสินคดีเลือกตั้งของผู้สมัครระดับท้องถิ่น ระดับภาค ระดับจังหวัด เทศบาลเมืองและหมู่บ้านและเป็นผู้ฟ้องผู้สมัครรับเลือกตั้งต่อศาล ถ้ามีการทุจริตการเลือกตั้งหรือละเมิดกฎหมาย ส่วนการพิจารณาคดีใดๆ รวมทั้งการอภัยโทษ

ผู้สมัครที่ทำผิดกฎหมายเลือกตั้งต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการเลือกตั้งก่อน นอกจากนั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือตัวแทนหรือตัวแทนจากคณะกรรมการการเลือกตั้งในท้องถิ่นซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่จบเนติบัณฑิตจะต้องไปร่วมในการพิจารณาคดีทุกครั้งและการพิจารณาคดีเลือกตั้งจะต้องดำเนินให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดเวลา 90 วัน

หากมีการทุจริตเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นจะมีการส่งเรื่องไปที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งแต่ละเขตเป็นผู้พิจารณาในชั้นต้น ที่เป็นเช่นนั้นเพราะกฎหมายของฟิลิปปินส์ได้กำหนดไว้ว่าผู้ที่จะเป็นผู้อำนวยการการเลือกตั้งทุกเขตต้องเป็นผู้ที่สอบเป็นเนติบัณฑิตได้แล้วเท่านั้น และการปฏิบัติการทางกฎหมายก็ถือว่าเป็นผู้มีวุฒิภาวะสูงสามารถสืบสวนสอบสวนคดีเบื้องต้นของท้องถิ่นได้ทันที จึงทำให้การพิจารณาคดีในระดับท้องถิ่นของคณะกรรมการการเลือกตั้งค่อนข้างจะรวดเร็วและหากผลการพิจารณาและวินิจฉัยเป็นอย่างไร ถ้าผู้เกี่ยวข้องไม่พอใจในผลแห่งคำวินิจฉัยก็สามารถยื่นอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาได้

4.3.3 การดำเนินคดีเลือกตั้งของประเทศไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจและหน้าที่ในการควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

เพื่อแก้ไขปัญหาการกล่าวหาว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรอิสระที่ใช้อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในองค์กรเดียว ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจองค์กรตุลาการเข้าไปตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้ชัดเจน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมให้ศาลยุติธรรมมีอำนาจในการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจการวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยบทบัญญัติมาตราดังกล่าวได้บัญญัติให้ ศาลฎีกาพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาและบัญญัติให้อำนาจศาลอุทธรณ์พิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น โดยในส่วนของ การขอให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 239 วรรคสอง บัญญัติให้อำนาจ ศาลยุติธรรมตรวจสอบเฉพาะในกรณีที่ประกาศผลการเลือกตั้งแล้วเท่านั้น ส่วนกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งยังไม่ประกาศผลเลือกตั้ง

เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการที่จะวินิจฉัยให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือไม่และให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด

นอกจากนั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีอำนาจในการควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตั้งแต่เริ่มต้นตลอดไปจนกระทั่งประกาศผลการเลือกตั้ง ส่วนการพิจารณาหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นคณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายมีเจตนารมณ์ให้เป็นอำนาจเด็ดขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยไม่ได้กำหนดเงื่อนไขให้ผู้สมัครหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งใช้สิทธิต่อศาลอุทธรณ์ ต่างจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่หากมีกรณีปัญหาเกี่ยวกับการขาดคุณสมบัติ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 39,40,44 บัญญัติให้ผู้สมัครหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งชอบที่ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งเพื่อวินิจฉัยต่อไปได้

การที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจในการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นอำนาจเด็ดขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ต้องถูกตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ ย่อมทำให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด มีผลให้ศาลอุทธรณ์ไม่มีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยคดีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งมาร้องต่อศาลโดยอ้างว่าคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ ถือเป็นการบัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งมากเกินไปทำให้ผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่สามารถได้รับการเยียวยา ไม่สอดคล้องกับหลักของนิติรัฐ นิติธรรม และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นการตัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นของผู้สมัครและเป็นการตัดโอกาสของประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้นในการเลือกผู้สมัครดังกล่าวให้เป็นตัวแทนของตน ทำให้เกิดปัญหาความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายขึ้นระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาและผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

นอกจากนี้ การใช้อำนาจต่างๆ ดังกล่าวของคณะกรรมการการเลือกตั้งยังถือเป็นการรวมศูนย์อำนาจเบ็ดเสร็จให้อยู่กับคณะกรรมการการเลือกตั้งเพียงองค์กรเดียว ทั้งอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ ส่งผลให้ขาดการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจจาก

องค์กรอื่น อันเป็นการขัดต่อหลักการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจและยังเปิดโอกาสในการให้คุณให้โทษกับบุคคลได้โดยง่าย ไม่เป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจและถ่วงดุลอำนาจธิปไตย ตามการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยผู้วิจัยจะศึกษาปัญหาดังกล่าว โดยมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะ การวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ว่ามีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่จะสามารถควบคุมการเลือกตั้งท้องถิ่นได้มากน้อยเพียงใด สมควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายมาตราใดบ้าง รวมทั้งควรมีมาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือมีกฎหมายใดเพื่อรองรับปัญหาดังกล่าว ตลอดจนควรมีการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยองค์กรตุลาการเกี่ยวกับการวินิจฉัยคดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในประเทศไทยและต่างประเทศหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างสุจริตและเที่ยงธรรมและมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเจตจำนงของประชาชน

บทที่ 3

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของประเทศไทย และบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น โดยสมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง ส่วนคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นซึ่งแม้ในส่วนของผู้บริหารกฎหมายจะมีทางเลือกให้ใช้ระบบ คณะผู้บริหารหรือผู้บริหาร แต่ในการเลือกตั้งไทยนั้นเป็นการเลือกผู้บริหารซึ่งเป็นการเลือกบุคคลผู้เดียวเป็นผู้บริหาร และผู้บริหารสามารถแต่งตั้งคณะบริหารได้เอง เช่น การเลือกตั้งนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบล การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีใช้การเลือกตั้งโดยตรงเพียงคนเดียว แต่ผู้บริหารที่ได้รับเลือกตั้งสามารถแต่งตั้งรองนายกตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดให้เป็นคณะบริหารได้ และในการได้มาซึ่งผู้บริหารนั้นกฎหมายกำหนดให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นก็ตาม แต่ในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 กำหนดให้ผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรงเท่านั้น

ทั้งนี้ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี โดยมีวาระแยกจากกันชัดเจน คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นคณะบุคคลที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีขึ้นเป็นครั้งแรก เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่หลักคือควบคุมดำเนินการ จัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ดูแลควบคุมและตรวจสอบพรรคการเมืองและการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง รวมถึงให้การสนับสนุนพรรคการเมืองโดยเป็นตัวแทนของรัฐในด้านงบประมาณเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ ควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการ ออกเสียงประชามติ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และฉบับปัจจุบัน ปี 2550 ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยขอแนะนำเฉพาะ

อำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่นเท่านั้นมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

1. แนวความคิด โครงสร้างและกระบวนการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นของประเทศไทย

การปกครองในระดับท้องถิ่นที่จะส่งผลต่อการปกครองในระดับชาตินั้น มีแนวความคิดที่เป็นหลักการพื้นฐาน มีโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีกระบวนการจัดการเลือกตั้งสมาชิก สภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ดังนี้

1.1 แนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นของประเทศไทย

การกำหนดให้สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งเป็นองค์ประกอบประการหนึ่งตามวิถีทางแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักการกระจายอำนาจแต่อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นนั้นก็มิมีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างไปจากการเลือกตั้งในระดับชาติด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ในการเลือกตั้งระดับชาติเพื่อจะได้มาซึ่งผู้แทนในการปกครองประเทศ จะมีการรวมอำนาจบริหาร (Centralization) ทั้งหมดเข้าสู่ส่วนกลางเพื่อบริหารประเทศ และจะมีการแบ่งอำนาจ (Deconcentration) บางส่วนโดยการให้มีตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปปกครองในระดับจังหวัดหรืออำเภอโดยที่ผู้บังคับบัญชามอบอำนาจการตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการระดับหนึ่งภายในกรอบวัตถุประสงค์ของกฎหมายให้กับเจ้าหน้าที่เพื่อความสะดวก รวดเร็ว แต่การวินิจฉัยสั่งการนั้นยังคงอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของส่วนกลาง แต่สำหรับหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นนั้นถือเป็นส่วนประกอบสำคัญ ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถที่จะพึ่งตนเอง ตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการในการบริหารท้องถิ่นของตนเองได้ ซึ่งจะทำให้บริการสาธารณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำนั้นเกิดความรวดเร็วขึ้น

หากเปรียบเทียบการปกครองท้องถิ่นเป็นเส้นเลือดที่สำคัญของกระจายอำนาจ ผ่านการบริหารราชการแผ่นดินภายในรัฐ การเลือกตั้งผู้แทนของท้องถิ่นก็อาจเปรียบเสมือนอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมของการปกครองท้องถิ่นเช่นเดียวกัน เพื่อให้จะได้มาซึ่งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่ดี นอกจากจะต้องเป็นการเลือกตั้งที่เป็นไปตามหลักการอันเป็น

พื้นฐานทั่วไปของการเลือกตั้งที่กล่าวมาแล้ว การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ยังจะต้องเป็นไปตามหลักการดังต่อไปนี้อีกด้วย³²

1.1.1 หลักการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หลักการกระจายอำนาจถือเป็นหลักการที่สำคัญอันดับแรก ดังที่ แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐได้กำหนดถึงการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นไว้ว่า “รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณสุขปกอกและสาธารณสุขการ ตลอดจนทั้งโครงสร้างพื้นฐาน สารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้ เป็นองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น”³³ ซึ่งหลักการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจแยกพิจารณาได้อีก ดังนี้

1) การปกครองตนเองต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น อาจกล่าวให้ชัดเจนได้ว่าหลักดังกล่าวนี้ คือ หลักเคารพเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องถิ่นหมายถึง การให้ท้องถิ่นใดปกครองตนเองต้องถือความมุ่งหมายของประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลักในการ กำหนดอำนาจหน้าที่ให้แก่ท้องถิ่นและให้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นฝ่ายตัดสินใจหรือวินิจฉัยสั่งการ เองเพื่อกระทำการใดๆ ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ได้³⁴

2) การปกครองตนเองอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของส่วนกลาง ในการ กระจายอำนาจปกครองไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมิใช่ว่าเมื่อส่วนกลางได้กระจายอำนาจ ไปสู่ท้องถิ่นแล้ว ส่วนกลางจะปล่อยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการต่างๆ ได้อย่างอิสระ ทั้งหมด เนื่องจากความหมายของการกระจายอำนาจคือ การกระจายอำนาจทางปกครองเท่านั้นซึ่ง ทำให้ส่งผลตามมา 2 ประการด้วยกันคือประการแรก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถ ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสภาพเป็นนิติบุคคล และประการที่สอง การกระจายอำนาจนั้น ยังถูกจำกัดโดย “การกำกับดูแล” จากส่วนกลาง³⁵ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าความ

³² สรญา คันธรัตน์กุล (2548), ปัญหาทางกฎหมายในการประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและ ผู้บริหารท้องถิ่น, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 11-60

³³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 78(3).

³⁴ พรชัย รัศมีแพทย์, “หลักกฎหมายการปกครองท้องถิ่นไทย” ใน เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายการ ปกครองท้องถิ่นไทย, เล่มที่ 2, หน่วยที่ 6, นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2541, หน้า 18

³⁵ สมคิด เลิศไพฑูรย์ (2539), *รวมบทกฎหมายการปกครองท้องถิ่น*, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, หน้า 41

เป็นอิสระของท้องถิ่นนั้น ยังต้องถูกควบคุมกำกับโดยรัฐที่มีอยู่เหนือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเอง ดังนั้น จึงถือได้ว่าการกำกับดูแลเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งของการกระจายอำนาจ และรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็ได้บัญญัติเรื่องการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกล่าวไว้ว่า “การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำเท่าที่จำเป็นและมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ชัดเจนสอดคล้องและเหมาะสมกับรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวมและจะกระทบถึงสาระสำคัญแห่งหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้มิได้”³⁶

1.1.2 หลักความเป็นอิสระในการปกครองท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีความเป็นอิสระภายใต้หลักการกระจายอำนาจทั้งในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหารจัดการ การบริหารงานบุคคล การเงิน การคลังและมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยหลักความเป็นอิสระในการปกครองท้องถิ่นนี้อาจกล่าวได้ 2 ส่วนคือ

1) *ความเป็นอิสระในการเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น*
ตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญโดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในหลายๆ ด้าน ความเป็นอิสระในการเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นถือว่าเป็นความอิสระในระบบการกระจายอำนาจ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับความมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองภายในท้องถิ่น นอกจากนี้ การให้ท้องถิ่นมีอิสระในการเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นได้เอง ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างใกล้ชิดและยังส่งผลดีในด้านความเชื่อมั่น เพราะสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพอีกด้วย

2) *ความเป็นอิสระในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*
นอกจากรัฐธรรมนูญจะกำหนดให้ท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว ท้องถิ่นก็ควรจะมีอิสระในการบริหารกิจการของท้องถิ่นเองด้วย เช่น มีอำนาจในการจัดหารายได้³⁷ เช่น การจัดเก็บภาษี การออกพันธบัตร การพาณิชย์ เป็นต้น เพื่อทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้มากพอที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้ นอกจากนี้ ก็ควรให้องค์กรปกครอง

³⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 282 วรรคแรก.

³⁷ ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2534), การปกครองเมืองพัทยา, กรุงเทพมหานคร: สหายนสื่อการพิมพ์, หน้า 6

ส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดนโยบาย โดยที่นโยบายการบริหารจัดการนี้จะต้องไม่ขัดกับนโยบายการปกครองประเทศ

1.1.3 หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น

ประชาชนในท้องถิ่นทุกคน โดยเฉพาะผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ถือว่าเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของตนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นนั้นอาจแยกเป็นเรื่องที่สำคัญได้ ดังนี้

1) *สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชน* ในการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยไม่ว่าของประเทศไทยหรือต่างประเทศจะประกอบไปด้วยกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท ในปัจจุบันอันได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด³⁸ เทศบาล³⁹ องค์การบริหารส่วนตำบล⁴⁰ กรุงเทพมหานคร⁴¹ และเมืองพัทยา⁴² ส่วนแต่ได้กำหนดให้สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งสิ้น⁴³

2) *ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้*⁴⁴ เมื่อประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดเห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดไม่เหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งต่อไป ก็มีสิทธิที่จะลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นให้พ้นจากตำแหน่งได้ โดยทำตามหลักเกณฑ์ ที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นกำหนดให้

3) *ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถริเริ่มเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นได้*⁴⁵ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่นสามารถตรวจสอบพฤติกรรมของสมาชิกสภาท้องถิ่นที่ได้รับการเลือกเข้าไปเพื่อให้ทำประโยชน์แก่ท้องถิ่น โดยสามารถเข้าร่วมฟังการประชุมสภาองค์กร

³⁸ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540,มาตรา 9 และมาตรา 35.

³⁹ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496,มาตรา 15 และมาตรา 48 ทวิ.

⁴⁰ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537, มาตรา 45 และ มาตรา 58.

⁴¹ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2528, มาตรา 10 และมาตรา 44.

⁴² พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ.2542, มาตรา 9 และ มาตรา 41.

⁴³ สมคิด เลิศไพฑูรย์ ข (2547). กฎหมายปกครองท้องถิ่น. หน้า 422

⁴⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 285

⁴⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 286

ท้องถิ่น รวมทั้งสามารถตรวจสอบแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าตรงกับปัญหาความเดือดร้อนและมีการแก้ไขที่ตรงต่อความต้องการของประชาชนหรือไม่ ทั้งยังสามารถตรวจสอบการจัดทำข้อบัญญัติหรือข้อบังคับงบประมาณจ่ายและติดตามการจ่ายงบประมาณว่าถูกต้องโปร่งใสและเกิดประโยชน์หรือไม่⁴⁶

1.2 โครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกระบวนการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นของประเทศไทย

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งไว้ใน มาตรา 235 โดยกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งประเภทต่างๆ สำหรับในส่วนของการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น คณะกรรมการการเลือกตั้งก็ยังเป็นองค์กรหลักที่ทำหน้าที่ดำเนินการจัดการเลือกตั้งด้วยเช่นกันและเพื่อความเข้าใจที่มากขึ้นในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย ตามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 ฉบับกำหนด รวมถึงกระบวนการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นตามที่พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 กำหนดไว้ซึ่งแยกพิจารณาได้เป็น 2 หัวข้อดังต่อไปนี้

1.2.1 โครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย

สำหรับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยแต่ละรูปแบบมีโครงสร้างดังนี้

1) *องค์การบริหารส่วนจังหวัด*⁴⁷ โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้นมีอยู่ด้วยกัน 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและฝ่ายผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยแต่ละฝ่ายจะมาจากการเลือกตั้ง ดังนี้

(1) *สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด* ซึ่งทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติออกข้อบัญญัติต่างๆ สภาการบริหารส่วนจังหวัดจะมีประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 คน และรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอีก 2 คน ที่มาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อมโดยการเลือกของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในแต่ละจังหวัดจะมีจำนวนไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรของจังหวัดนั้นๆ โดยทั่วไปจะมีจำนวนตั้งแต่ 24 คนถึง 48 คน

⁴⁶ ผ่องศรี ดิมสวัสดิ์, "การเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นแต่ละระดับ" *วารสารพัฒนาชุมชน*, 39(1), (พฤศจิกายน 2543), หน้า 22

⁴⁷ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง พ.ศ. 2546

มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปีและจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน 2 วาระไม่ได้ ส่วนคุณสมบัติของผู้สมัครสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีการกำหนดรายละเอียดไว้ในมาตรา 9 ของพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ.2546

(2) **นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด** นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหาร เพื่อบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้งหมด โดยในปัจจุบันกฎหมายตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้กำหนดให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน

2) **เทศบาล**⁴⁸ เทศบาลมีเขตพื้นที่ความรับผิดชอบตามที่พระราชกฤษฎีกากำหนดสำหรับโครงสร้างของเทศบาลประกอบด้วย

(1) **สภาเทศบาล** ทำหน้าที่ในการออกกฎหมาย รวมถึงควบคุมตรวจสอบตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ เช่น การตราเทศบัญญัติ การควบคุมฝ่ายบริหาร เป็นต้น สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน สมาชิกสภาเทศบาลมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี จำนวนสมาชิกสภาเทศบาลจะแตกต่างกันไปตามประเภทของสภาเทศบาล ดังนี้

สภาเทศบาลตำบล ประกอบด้วยสมาชิก 12 คน

สภาเทศบาลเมือง ประกอบด้วยสมาชิก 18 คน

สภาเทศบาลนคร ประกอบด้วยสมาชิก 24 คน

(2) **นายกเทศมนตรี** ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร โดยกฎหมายกำหนดให้นายกเทศมนตรีมีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตเทศบาล มีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละไม่เกิน 4 ปี และจะดำรงตำแหน่งติดต่อกัน 2 วาระไม่ได้ นอกจากนี้ นายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาล เพื่อเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมายและนายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งที่ปรึกษาและเลขานุการนายกเทศมนตรีได้อีกด้วย

3) **องค์การบริหารส่วนตำบล**⁴⁹ องค์การบริหารส่วนตำบลมีโครงสร้างประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

(1) **สภาองค์การบริหารส่วนตำบล** ทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและร่าง

⁴⁸ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง พ.ศ. 2546

⁴⁹ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง พ.ศ. 2546

ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม รวมทั้งควบคุมการปฏิบัติงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ โดยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหมู่บ้านละ 2 คนซึ่งเลือกตั้งโดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น อย่างไรก็ตามหากเขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง 1 หมู่บ้านให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 6 คน และในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง 2 หมู่บ้านให้องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหมู่บ้านละ 3 คน โดยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละไม่เกิน 4 ปี

(2) นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กฎหมายกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนหนึ่ง ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละไม่เกิน 4 ปีและจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้ หากดำรงตำแหน่งไม่ครบ 4 ปีก็ให้ถือว่าเป็น 1 วาระ นอกจากนั้น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอาจแต่งตั้ง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมิใช่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ไม่เกิน 2 คนและอาจแต่งตั้งเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้อีกด้วย

4) กรุงเทพมหานคร⁵⁰ โครงสร้างของกรุงเทพมหานครประกอบด้วยส่วนที่เป็นสภากรุงเทพมหานครและส่วนที่เป็นฝ่ายบริหาร ซึ่งได้แก่ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

(1) สภากรุงเทพมหานคร ทำหน้าที่ในการตราข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครซึ่งประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งเข้ามาในสภาโดยตรง จำนวนสมาชิกสภากรุงเทพมหานครจะขึ้นอยู่กับการกำหนดเขตการเลือกตั้งเป็นคราวๆ ไป กล่าวคือ การเลือกตั้งจะมีได้ต่อเมื่อมีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการเลือกตั้ง โดยจะมีการกำหนดวันและเวลาของการสมัครและการเลือกตั้ง รวมทั้งจำนวนสมาชิกสภากรุงเทพมหานครและเขตการเลือกตั้งด้วย สมาชิกสภากรุงเทพมหานครมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละไม่เกิน 4 ปี ซึ่งสมาชิกสภากรุงเทพจะต้องประชุมกันเพื่อเลือกสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเป็นประธานสภากรุงเทพมหานคร 1 คนและรองประธานสภากรุงเทพมหานครไม่เกิน 2 คนโดยประธานสภาและรองประธานสภากรุงเทพมหานครจะมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี

⁵⁰ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง พ.ศ. 2542

(2) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นหัวหน้าในการบริหารงานของกรุงเทพมหานคร กฎหมายจัดตั้งกำหนดให้กรุงเทพมหานครมีผู้ว่าราชการได้ 1 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนและจากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และสามารถคัดเลือกรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้ไม่เกิน 4 คน เพื่อช่วยบริหารงานของกรุงเทพมหานครตามที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อาจเลือกเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการได้ไม่เกินจำนวนรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้อีกด้วย

5) เมืองพัทยา⁵¹ เมืองพัทยาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการปกครองและการบริหารที่เป็นอิสระ มีโครงสร้างประกอบด้วย

(1) สภาเมืองพัทยา สภาเมืองพัทยาทำหน้าที่ในการออกข้อบัญญัติเมืองพัทยาและกำกับควบคุมฝ่ายบริหารเมืองพัทยา โดยประกอบด้วยสมาชิกสภาเมืองพัทยาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มีประธานสภาเมืองพัทยา 1 คนและรองประธานสภาเมืองพัทยา 2 คนซึ่งเลือกจากสมาชิกสภาเมืองพัทยาด้วยกันเอง สมาชิกสภาเมืองพัทยามีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละไม่เกิน 4 ปี

(2) นายกเมืองพัทยา ในอดีตนายกเมืองพัทยามาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อม โดยสมาชิกสภาเมืองพัทยาเป็นผู้เลือกตั้งสมาชิกด้วยตนเองคนหนึ่งเพื่อดำรงตำแหน่งนายกเมืองพัทยา แต่ในปัจจุบันตำแหน่งนายกเมืองพัทยามาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตพื้นที่เมืองพัทยา นายกเมืองพัทยาคือผู้บริหารเมืองพัทยา มีอำนาจควบคุมและรับผิดชอบการบริหารงานของเมืองพัทยา รวมทั้งเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานและลูกจ้างเมืองพัทยาดีกด้วย⁵²

1.2.2 กระบวนการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นของประเทศไทย

จากการประกาศใช้กฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและบริหารท้องถิ่นฉบับปัจจุบัน เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ.2545 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงถ่ายโอนอำนาจในการควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นจากกระทรวงมหาดไทยมาเป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยมีกระบวนการในการจัดการเลือกตั้งดังกล่าว คือ

⁵¹ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542

⁵² สมคิด เลิศไพฑูรย์, กฎหมายเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน, หน้า 642

1) การเตรียมการจัดการเลือกตั้ง การเตรียมการจัดการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนจังหวัด นายองค์กรบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาเมืองพัทยาและนายกเมืองพัฒนานั้น จะเกิดขึ้นภายใน 45 วัน เมื่อมีกรณีต้องเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งใหม่หรือเป็นกรณีที่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นดำรงตำแหน่งครบวาระ แต่หากเป็นกรณีที่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุอื่นนอกจากครบวาระ ซึ่งอาจเป็นกรณีการตายหรือลาออก คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งภายใน 60 วัน นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุอื่นนอกจากครบวาระ⁵³ แต่กำหนดระยะเวลาในการจัดให้มีการเลือกตั้งตามที่กล่าวมาอาจมีข้อยกเว้นได้ในกรณีที่มีพฤติการณ์พิเศษที่จำเป็น คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมีคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาดังกล่าวได้ ซึ่งในทางปฏิบัติ การเตรียมการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญในการเตรียมการเลือกตั้ง ดังนี้

(1) ระบบงานธุรการ สำหรับงานธุรการต่างๆ ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดต้องดำเนินการมีดังต่อไปนี้

ก. การประกาศให้มีการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งคือหัวหน้าพนักงานส่วนท้องถิ่น จะเป็นผู้ประกาศให้มีการเลือกตั้งโดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด⁵⁴

ข. การแบ่งเขตเลือกตั้ง การแบ่งเขตเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะแบ่งออกเป็นแต่ละรูปแบบดังนี้คือ การเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครถือเขตเป็นเขตเลือกตั้ง การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนจังหวัด ให้แบ่งเขตอำเภอเป็นเขตเลือกตั้งเท่ากับจำนวนสมาชิกสภาองค์กรบริหารจังหวัดที่จะพึงมีในอำเภอนั้น การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล หากเป็นเทศบาลตำบลให้แบ่งเขตเทศบาลเป็น 2 เขตเลือกตั้ง เทศบาลเมืองให้แบ่งเขตเทศบาลเป็น 3 เขตเลือกตั้ง หรือเทศบาลนครให้แบ่งเขตเทศบาลเป็น 4 เขตเลือกตั้ง การเลือกตั้งเมืองพัทยาให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 4 เขตเลือกตั้ง การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วน

⁵³ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545, มาตรา 7.

⁵⁴ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545, มาตรา 8.

ตำบลให้แบ่งเขตหมู่บ้านเป็นเขตเลือกตั้ง⁵⁵ สำหรับการกำหนดเขตเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นให้ใช้เขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเขตเลือกตั้ง⁵⁶

ค. การกำหนดหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง⁵⁷ ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 20 วัน โดยที่การกำหนดหน่วยเลือกตั้งจะต้องคำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางมาใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน ส่วนที่เลือกตั้งจะต้องเป็นสถานที่ที่ประชาชนเข้าออกสะดวก มีป้ายหรือเครื่องหมายแสดงขอบเขตบริเวณของที่เลือกตั้ง รวมถึงการคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง⁵⁸

ง. การรับสมัครผู้เลือกตั้งผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการรับสมัครเลือกตั้ง รวมทั้งดำเนินการอื่นที่จำเป็นเกี่ยวกับการเลือกตั้งด้วย⁵⁹

(2) การจัดทำประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง ในการจัดทำประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจะประสานกับคณะกรรมการการเลือกตั้งส่วนกลางและกรมการปกครอง โดยผู้อำนวยการทะเบียนกลางตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร จะมีหน้าที่จัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งจากทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง จัดให้มีการทำทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งจากหลักฐานทางทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรแยกเป็นรายจังหวัดไว้

(3) การสมัครรับเลือกตั้ง ในขั้นตอนของการสมัครรับเลือกตั้งจะเป็นหน้าที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เช่น วุฒิการศึกษา คุณสมบัติทั่วไป ลักษณะต้องห้ามต่างๆ เป็นต้น⁶⁰

⁵⁵ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545, มาตรา 13.

⁵⁶ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545, มาตรา 16.

⁵⁷ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545, มาตรา 17.

⁵⁸ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545, มาตรา 18

⁵⁹ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545, มาตรา 20.

⁶⁰ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545, มาตรา 44 และ มาตรา 45.

(4) การเตรียมบุคลากรในการจัดการเลือกตั้งด้านต่างๆ นอกเหนือจากบุคลากรที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะแต่งตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งซึ่งประกอบด้วยผู้อำนวยการประจำหน่วยเลือกตั้ง 1 คน คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง 7 คน และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำที่เลือกตั้งอย่างน้อยที่เลือกตั้ง 2 คน⁶¹

นอกจากนี้ ยังมีบุคลากรที่นับว่ามีความสำคัญในการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นเช่นกันคือ คณะกรรมการนับคะแนนเลือกตั้งและเจ้าหน้าที่นับคะแนนเลือกตั้ง โดยแต่งตั้งมาจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในจังหวัดที่มีการเลือกตั้งนั้นซึ่งผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ประชุมปรึกษาหารือกับคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด แต่งตั้งก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 20 วัน⁶²

2) การดำเนินการเลือกตั้ง สำหรับการดำเนินการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยจะกล่าวถึงขั้นตอนต่างๆ ที่ได้กระทำโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอันได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด รวมถึงเจ้าหน้าที่และบุคลากร มีขั้นตอนดังนี้

(1) การจัดให้มีการลงคะแนนเลือกตั้ง เป็นการจัดให้มีการลงคะแนนเลือกตั้งในคูหาที่จัดเตรียมไว้เวลาที่กำหนดไว้ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถลงคะแนนเสียงได้คือ ระหว่างเวลา 08.00 – 15.00 น.⁶³

(2) การตรวจสอบคุณสมบัติผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งจะตรวจสอบคุณสมบัติของผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อ ตรวจสอบบัตรประชาชนและคุณสมบัติทั่วไปของผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งก่อนที่จะจ่ายบัตรลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง⁶⁴

(3) การนับบัตรเลือกตั้งเป็นคะแนน การนำหีบบัตรเลือกตั้งและบัตรเลือกตั้งมาส่ง รวมถึงการรวบรวมผลคะแนนและรายงานผลคะแนนกฎหมายเลือกตั้งกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการนับคะแนนเลือกตั้งซึ่งต้องทำโดย

⁶¹ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545, มาตรา 23.

⁶² พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, มาตรา 5.

⁶³ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545, มาตรา 67.

⁶⁴ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545, มาตรา 69.

เปิดเผยและห้ามเลื่อนหรือประวิงเวลาการนับคะแนน⁶⁵ และเมื่อมีการนับคะแนนเลือกตั้งและประกาศผลการนับคะแนนแล้ว จำนวนบัตรเลือกตั้งที่มีอยู่ทั้งหมด จำนวนบัตรที่ใช้และจำนวนบัตรเหลือจากการลงคะแนนเลือกตั้งแล้วจะได้รับการประกาศโดยเปิดเผย แล้วรายงานผลการนับคะแนนเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยทันที เพื่อรวบรวมผลการนับคะแนนของทุกหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น หลังจากนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะประกาศผลการนับคะแนนของเขตเลือกตั้งและรายงานผลการนับคะแนน ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดโดยเร็วต่อไป หากเกิดกรณีผลการนับคะแนนไม่ตรงกับรายงานการใช้สิทธิของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องตรวจสอบให้ถูกต้อง และถ้ายังไม่ถูกต้องจะต้องจัดให้มีการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่⁶⁶ ถ้ายังไม่ตรงกันอีกให้รายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพื่อเสนอให้คณะกรรมการเลือกตั้งพิจารณาว่าสมควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่

(4) การประชุมก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ก่อนที่จะมีการประกาศผลการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจะมีการประชุมปรึกษาหารือกันว่าการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือไม่ ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมก็จะรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อประกาศผลการเลือกตั้งต่อไป⁶⁷ โดยเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับรายงานดังกล่าวมาจากคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดแล้ว ก็จะทำการประชุมปรึกษาหารือเพื่อจัดทำใบประกาศ ผลการเลือกตั้ง แล้วแจ้งกลับไปให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เพื่อให้แจ้งการประกาศ ผลการเลือกตั้งต่อไป

3) การประกาศผลการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้มีอำนาจในการประกาศผลการเลือกตั้งตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นกำหนดไว้ โดยมีกรอบกำหนดไว้ว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องประกาศผลของการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

⁶⁵ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, มาตรา 5. และมาตรา 6.

⁶⁶ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545, มาตรา 94 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546 มาตรา 6.

⁶⁷ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545, มาตรา 95.

ภายในระยะเวลา 30 วันนับแต่มีการเลือกตั้ง”⁶⁸ โดยก่อนการประกาศผลการเลือกตั้งทุกครั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องตรวจสอบว่าการเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม เสียก่อนซึ่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งในการ เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือมีอำนาจในการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งได้ หากการเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม โดยก่อนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมี คำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่นั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องสืบสวนข้อเท็จจริงจึงจะมีคำวินิจฉัยชี้ขาด โดยคำสั่งหรือคำ วินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้มีการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อน การประกาศผลการเลือกตั้งนี้ มีสภาพบังคับเด็ดขาดหรือถึงที่สุด (res judicata) หรือกล่าวอีกนัย หนึ่งเป็นการใช้อำนาจทางตุลาการ (Judicial function) ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยผู้ที่ได้รับ ผลจากคำสั่งดังกล่าวไม่อาจนำไปอุทธรณ์หรือฟ้องร้องต่อองค์กรใดให้พิจารณาทบทวนได้ แม้ว่าผล การนับคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้งคนหนึ่งจะได้รับคะแนนสูงสุดจากประชาชน แต่ถ้า คณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบแล้วพบว่า การเลือกตั้งหรือการนับคะแนนไม่ได้เป็นไปโดย สุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะไม่ประกาศผลการเลือกตั้งของผู้สมัครรับ เลือกตั้งที่ได้รับคะแนนสูงสุดผู้นั้น ทั้งยังจะสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเรียกว่าเป็นการให้ “ใบเหลือง” แต่ถ้ามีหลักฐานพอเชื่อได้ว่าความไม่สุจริตที่คณะกรรมการการเลือกตั้งพบเป็นการ กระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุด คณะกรรมการการเลือกตั้ง ก็จะตั้งเพิกถอนสิทธิ เลือกตั้งแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุด เพื่อไม่ให้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งใหม่หรือเรียกว่า เป็นการให้ “ใบแดง”

แต่หากคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นควรให้ประกาศรับรองผลการเลือกตั้งแก่ ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนสูงสุด คณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะดำเนินการ โดยจะทำการ ประชุมปรึกษาหารือเพื่อจัดทำใบประกาศผลการเลือกตั้ง แล้วแจ้งกลับไปคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำจังหวัด เพื่อให้แจ้งการประกาศผลการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อไป

4) การคัดค้านผลการเลือกตั้ง ในเรื่องของการคัดค้านการเลือกตั้ง สามารถ พิจารณาใน 2 ประเด็นที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกัน ดังนี้

⁶⁸ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 32, ข้อ 1.

(1) การร้องเรียน การร้องเรียนไม่ใช่การคัดค้านผลการเลือกตั้ง เนื่องจากการร้องเรียนนั้นจะเกิดขึ้นตั้งแต่ภายในหลังจากที่มีการประกาศให้มีการเลือกตั้ง เช่น ถ้ามีการกำหนดวันเลือกตั้งเป็นวันที่ 15 พฤษภาคม ผู้ร้องเรียนสามารถยื่นเรื่องร้องเรียนได้ตั้งแต่วันที่ 15 พฤษภาคมดังกล่าวไปจนถึงก่อนที่มีการประกาศผลการเลือกตั้ง

(2) การคัดค้านการเลือกตั้ง การคัดค้านการเลือกตั้งเป็นมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบการเลือกตั้งรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งแล้วเพื่อให้การเลือกตั้งดำเนินไปตามกฎเกณฑ์และกติกาที่ถูกต้อง บริสุทธิ ยุติธรรมและเป็นวิธีการที่จะแก้ไข การเลือกตั้งที่มีการทุจริตหรือเกิดข้อบกพร่อง โดยให้ผู้มีสิทธิคัดค้านการเลือกตั้งได้ยื่นคำร้องต่อองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ซึ่งอาจได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือศาลแล้วแต่กรณี เพื่อทำการวินิจฉัยชี้ขาดตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายกำหนดโดยการคัดค้านการเลือกตั้งผู้ร้องคัดค้านสามารถคัดค้านการเลือกตั้งได้ภายใน 30 วันนับจากวันประกาศผลการเลือกตั้ง⁶⁹ โดยองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยจะใช้วิธีพิจารณาแบบไต่สวน โดยให้โอกาส ผู้ร้อง ผู้ถูกคัดค้าน หรือ ผู้ถูกกล่าวหา มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงหลักฐาน หรือมาให้ถ้อยคำต่อองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัย

2. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวกับคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น

2.1. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้ามผู้สมัครเลือกรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญมาตรา 284 วรรคเจ็ดบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยรัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์เกี่ยวกับหลักการและรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งการเข้าสู่ตำแหน่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์การปกครองตนเองของประชาชน การเข้ารับตำแหน่งต่างๆ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นโดยตรง จึง

⁶⁹ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545, มาตรา 102.

บัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติ วิธีการเลือกตั้ง วาระการดำรงตำแหน่งหรือข้อห้ามต่างๆ มิให้กระทำ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้นๆ โดยยังคงหลักการเดิม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีบัญญัติไว้แล้วและ ยังใช้บังคับอยู่ในขณะนี้คือพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ดังนั้น ในการพิจารณาคุณสมบัติลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหาร ท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น จึงต้องพิจารณาตามรัฐธรรมนูญมาตรา 284 วรรคเจ็ด ประกอบกับ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 และตามที่กฎหมาย ว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ กำหนด โดย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 235 วรรคหนึ่งกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการ จัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภา ท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและ เทียบธรรม

2.2 บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภา ท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

ดังที่กล่าวแล้วในหัวข้อที่ผ่านมาว่าในการพิจารณาคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม ของสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นจำต้องพิจารณาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 284 วรรคเจ็ด ประกอบกับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหาร ท้องถิ่น พ.ศ. 2545 และตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ กำหนด โดยรัฐธรรมนูญ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มี การเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นและ ผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจึงขอกล่าวถึงคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิก สภาท้องถิ่นพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2596 และพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 โดยแยกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

2.2.1 คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติ การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 45 เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นว่าต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติหลักในสี่ประการ คือ

ประการแรก ต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิด เนื่องจากสัญชาติเป็นสิ่งที่แสดงถึงความผูกพันหรือความจงรักภักดีต่อรัฐที่ให้สัญชาติ

ประการที่สอง ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้มีความพร้อมด้วยวุฒิภาวะ

ประการที่สาม ต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง หรือได้เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน หรือกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเวลาติดต่อกันสามปีนับถึงปีที่สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นมีความผูกพันเกี่ยวกับพื้นที่เลือกตั้งและประชาชนในช่วงระยะเวลาหนึ่งอันจะทำให้เข้าใจถึงปัญหาของชุมชนและประชาชนได้อย่างแท้จริงหรือเป็นผู้ที่ได้เสียภาษีโรงเรือนและที่ดินหรือภาษีบำรุงท้องที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

ประการที่สี่ ต้องมีคุณสมบัติอื่นที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

2.2.2 คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ กำหนด

เราจะเห็นได้ว่านอกจากผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แล้ว ผู้มีสิทธิสมัครยังต้องมีคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งรวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย

ในงานวิจัยนี้ผู้ศึกษาได้แยกการศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2596 และพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ดังนี้

1) คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 มาตรา 47 ทวิ เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

ประการแรก ต้องมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านของตำบลที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี จนถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง

ประการที่สอง ต้องไม่เป็นผู้มีพฤติกรรมในทางทุจริตหรือพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาตำบล สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น หรือที่ปรึกษาหรือเลขานุการของผู้บริหารท้องถิ่นเพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับสภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ถึงห้าปี นับถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง

ประการที่สาม ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามประการอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

2) คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล

คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 15 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว จะต้องไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น หรือที่ปรึกษา หรือเลขานุการของผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ถึงห้าปี นับถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง

3) คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มาตรา 9 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว จะต้องไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการหรือที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

2.2.3 คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

สำหรับผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นนั้นพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 44 ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นไว้ร่วมกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ดังนั้น การพิจารณากรณีนี้จึงเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวถึงโดยละเอียดแล้วในหัวข้อ 2.2.1

2.2.4 คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น ตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ กำหนด

สำหรับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นนั้น เราจะเห็นได้ว่านอกจากผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แล้ว ผู้มีสิทธิสมัครยังต้องมีคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย

ในงานวิจัยนี้ผู้ศึกษาได้แยกการศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2596 และพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ดังนี้

1) คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 มาตรา 58/1 เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว จะต้องมีความรู้และไม่มีลักษณะต้องห้ามเพิ่มเติมอีกสามประการ ดังต่อไปนี้ด้วย

ประการแรก ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

ประการที่สอง ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาตำบล สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกรัฐสภา

ประการที่สาม ต้องไม่เป็นผู้มีพฤติกรรมการทุจริตหรือพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาตำบล สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่นหรือเลขานุการ หรือที่ปรึกษาของผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุที่มีส่วนได้เสียไม่ว่าโดย

ทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง

2) คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารสภาเทศบาล

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2549 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 48 เบญจ เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว ยังต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามสี่ประการดังต่อไปนี้ด้วย

ประการแรก ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

ประการที่สอง ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกรัฐสภา

ประการที่สาม ต้องไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น หรือที่ปรึกษาหรือเลขานุการของ ผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง

ประการที่สี่ ต้องเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งถูกให้พ้นจากตำแหน่งเนื่องจากกระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบ

3) คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มาตรา 35/1 เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามสามประการ ดังต่อไปนี้ ด้วย

ประการแรก ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

ประการที่สอง ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกรัฐสภา

ประการที่สาม ต้องไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการหรือที่ปรึกษาผู้บริหาร

ท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

2.3 บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

ในหัวข้อที่ผ่านมาว่าผู้วิจัยได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้สมัครสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น นอกจากผู้สมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 284 วรรคเจ็ด ประกอบกับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 และตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ กำหนดด้วย

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจึงขอกกล่าวถึงลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ประกอบกับพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2596 และพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 โดยแยกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

2.3.1 ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 45 เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดลักษณะต้องห้ามของบุคคลผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นว่าบุคคลผู้มิมีลักษณะสืบเจ็ดประการดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

ประการแรก บุคคลผู้ติดยาเสพติดให้โทษ

ประการที่สอง เป็นบุคคลล้มละลาย

ประการที่สาม เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ

วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

ประการที่สี่ ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายศาล

ประการที่ห้า ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป และได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

ประการที่หก ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ไม่ว่าจะได้รับโทษหรือไม่ โดยได้พ้นโทษหรือต้องคำพิพากษามายังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี

ประการที่เจ็ด เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

ประการที่แปด เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

ประการที่เก้า เคยถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือกฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณีมายังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง

ประการที่สิบ อยู่ในระหว่างเสียสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามมาตรา 37 หรือตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

ประการที่สิบเอ็ด เคยถูกคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมายังไม่ถึงหนึ่งปีนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง อันเนื่องมาจากการกระทำการโดยไม่สุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับเลือกตั้งหรือได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริต

ประการที่สิบสอง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

ประการที่สิบสาม เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดียวกันหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

ประการที่สิบสี่ เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

ประการที่สิบห้า เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

ประการที่สิบหก เป็นกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ประการที่สิบเจ็ด ลักษณะอื่นที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

2.3.2 ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ กำหนด

เราจะเห็นได้ว่านอกจากผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ไม่มีลักษณะต้องห้าม ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แล้ว ผู้มีสิทธิสมัครยังต้องมีลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย

ในงานวิจัยนี้ผู้ศึกษาได้แยกการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2596 และพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ดังนี้

1) ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 มาตรา 47 ทวิ เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามสามประการดังต่อไปนี้

ประการแรก ต้องมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านของตำบลที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกัน ไม่น้อยกว่าหนึ่งปี จนถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง

ประการที่สอง ต้องไม่เป็นผู้มีพฤติกรรมในทางทุจริตหรือพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาตำบล สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น หรือที่ปรึกษาหรือเลขานุการของผู้บริหารท้องถิ่นเพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับสภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ถึงห้าปี นับถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง

ประการที่สาม ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามประการอื่น ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

2) ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2549 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 15 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาล นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว จะต้องไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น หรือที่ปรึกษา หรือเลขานุการของผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญา หรือกิจการที่กระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ถึงห้าปี นับถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง

3) ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลองค์การบริหารส่วนจังหวัด

พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มาตรา 9 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว จะต้องไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการหรือที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

2.3.3 ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

สำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นนั้นพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 44 ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นไว้ร่วมกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ดังนั้น การพิจารณากรณีนี้จึงเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวถึงโดยละเอียดแล้วในหัวข้อ 2.3.1

2.3.4 ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น ตามที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ กำหนด

สำหรับลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นนั้น เราจะเห็นว่านอกจากผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แล้ว ผู้มีสิทธิสมัครยังต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย

ในงานวิจัยนี้ผู้ศึกษาได้แยกการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2596 และพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ดังนี้

1) ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2556 มาตรา 58/1 เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ด้วย

ประการแรก ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

ประการที่สอง ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาตำบล สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกรัฐสภา

ประการที่สาม ต้องไม่เป็นผู้มีพฤติกรรมในทางทุจริตหรือพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาตำบล สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่นหรือเลขานุการ หรือที่ปรึกษาของผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุที่มีส่วนได้เสียไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ถึงห้าปี นับถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง

2) ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารสภาเทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2496 มาตรา 48 เบญจ เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ด้วย

ประการแรก ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

ประการที่สอง ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกรัฐสภา

ประการที่สาม ต้องไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น หรือที่ปรึกษาหรือเลขานุการของผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง

ประการที่สี่ เคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งถูกให้พ้นจากตำแหน่งเนื่องจากกระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบ

3) ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มาตรา 35/1 เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ด้วย

ประการแรก ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

ประการที่สอง ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกรัฐสภา

ประการที่สาม ต้องไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการหรือที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

3. การยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามมาตรา 49 และมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

มาตรา 49 และมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 เป็นเงื่อนไขสำคัญในการยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งให้พิจารณาและวินิจฉัยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะขอแยกอธิบายเงื่อนไขในการยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งพร้อมยกตัวอย่างเพื่อให้เข้าใจชัดเจนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ดังนี้

- 1) ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
- 2) ระยะเวลาในการขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
- 3) การดำเนินการของผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- 4) ผลของคำวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง
- 5) ตัวอย่างคำร้องเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครเลือกรับตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- 6) ตัวอย่างคำร้องเกี่ยวกับ ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครเลือกรับตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

3.1 ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 กำหนดให้ เฉพาะผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งไม่มีชื่อในประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งเท่านั้นที่มีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งให้พิจารณาและวินิจฉัยคุณสมบัติ ลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น บุคคลอื่นนอกจากนี้ไม่มีอำนาจ โดยแยกพิจารณาได้ ดังนี้

3.1.1 กรณีผู้สมัครยื่นคำร้อง ตามมาตรา 49 เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้ผู้สมัครผู้ใดไม่มีชื่อในประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามมาตรา 47 มีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในสามวันนับแต่วันที่

ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ในการนี้ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยโดยเร็ว และให้ผู้ว่าการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามคำวินิจฉัยนั้น

3.1.2 กรณีผู้มีสิทธิเลือกตั้งยื่นคำร้อง ตามมาตรา 50 เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเห็นว่าผู้สมัครผู้ใดไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวันเพื่อให้ถอนชื่อผู้ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งผู้นั้น และให้นำความในมาตรา 49 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

3.2 ระยะเวลาในการขอให้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

3.2.1 **กรณีผู้สมัครยื่นคำร้อง ตามมาตรา 49** มีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ภายในสามวันนับแต่วันที่ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

3.2.2 **กรณีผู้มีสิทธิเลือกตั้งยื่นคำร้อง ตามมาตรา 50** ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวันเพื่อให้ถอนชื่อผู้ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งผู้นั้น

3.3 การดำเนินการของผู้ว่าการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการเลือกตั้ง

ในการสมัครรับเลือกตั้งให้ผู้สมัครยื่นใบสมัครต่อผู้ว่าการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อผู้ว่าการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับใบสมัครแล้ว จะบันทึกการรับสมัครไว้เป็นหลักฐานและออกใบรับให้แก่ผู้สมัครในวันนั้นและให้ผู้ว่าการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตรวจสอบหลักฐานการสมัครคุณสมบัติของผู้สมัครและสอบสวนว่าผู้สมัครมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งหรือไม่ ให้เสร็จสิ้นภายในเจ็ดวันนับแต่วันปิดการรับสมัคร

ถ้าผู้สมัครมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งได้ ให้ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้โดยเปิดเผย ณ ศาลากลางจังหวัดหรือที่ว่าการอำเภอที่ตั้งอยู่ในเขตเลือกตั้งนั้น ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้งและสถานที่อื่นที่เห็นสมควร

ผู้สมัครผู้ใดไม่มีชื่อในประกาศตามมาตรา 47 มีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในสามวันนับแต่วันที่ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

ในการนี้ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยโดยเร็วและให้ผู้ว่าการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามคำวินิจฉัยนั้น

เพื่อประโยชน์และความสะดวกรวดเร็วในการรับคำร้องและวินิจฉัยกรณีตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบอำนาจให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดดำเนินการแทนได้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเห็นว่าผู้สมัครผู้ใดไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวันเพื่อให้ถอนชื่อผู้ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งผู้นั้น และให้นำความในมาตรา 49 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

3.4 ผลของการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

สำหรับปัญหาการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นผู้บริหารท้องถิ่นของคณะกรรมการการเลือกตั้งเคยมีคำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 7 ที่ 3587/2553 วินิจฉัยว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 235 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณี รวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม” และมาตรา 284 วรรคเจ็ด บัญญัติว่า “คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” กฎหมายดังกล่าวมีบัญญัติไว้แล้ว และยังใช้บังคับอยู่ในขณะนี้คือพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 47 กำหนดให้ผู้อำนวยการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งได้รับใบสมัครแล้วให้ตรวจสอบหลักฐานการสมัคร คุณสมบัติของผู้สมัครและสอบสวนว่าผู้สมัครมีสิทธิที่จะสมัครหรือไม่ แล้วประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้โดยเปิดเผย มาตรา 48 และมาตรา 50 กำหนดให้ผู้สมัครผู้ใดไม่มีชื่อในประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้ใดเห็นว่าผู้สมัครใด ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งให้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งและคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องมีคำวินิจฉัยโดยเร็ว คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมอบอำนาจให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดดำเนินการแทนได้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ดังกล่าวเป็นการชัดเจนว่ามีเจตนารมณ์ที่ให้อำนาจการดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น รวมตลอดถึงการพิจารณาและวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งแก่ผู้ร้อง (คณะกรรมการการเลือกตั้ง) อันเป็นอำนาจเด็ดขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยไม่ได้กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ร้อง (คณะกรรมการการเลือกตั้ง)

ใช้สิทธิต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 ซึ่งต่างจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 39,40,44 ที่หากมีกรณีปัญหาเกี่ยวกับการขาดคุณสมบัติ ผู้สมัครหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งชอบที่ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งเพื่อวินิจฉัยต่อไปได้ (คำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 5 ที่ 1429/2552 และคำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 3 ที่ 1518/2553 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ มีเจตนารมณ์ที่ให้อำนาจการดำเนินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นรวมตลอดถึงการพิจารณาและวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งให้เป็นอำนาจเด็ดขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยไม่ได้กำหนดเงื่อนไขให้ผู้สมัครหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งใช้สิทธิต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 ต่างจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่หากมีกรณีปัญหาเกี่ยวกับการขาดคุณสมบัติ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 39,40,44 บัญญัติให้ผู้สมัครหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งชอบที่ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งเพื่อวินิจฉัยต่อไปได้

การที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจในการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นอำนาจเด็ดขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ต้องถูกตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ ย่อมทำให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด มีผลให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 ไม่มีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยคดีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งมาร้องต่อศาล โดยอ้างว่าคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ ถือเป็น การบัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งมากเกินไปทำให้ผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่สามารถได้รับการเยียวยา ไม่สอดคล้องกับหลักของนิติรัฐ นิติธรรม และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นการตัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นของผู้สมัครและเป็นการตัดโอกาสของประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้น ในการเลือกผู้สมัครดังกล่าวให้เป็นตัวแทนของตน จะเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าวเกิดความแตกต่างกับกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่หากมีกรณีปัญหาเกี่ยวกับการขาดคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 39,40,44 บัญญัติให้

ผู้สมัครหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งชอบที่ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งเพื่อวินิจฉัยต่อไปได้ ทำให้เกิดปัญหาความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายขึ้นระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาและผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

การใช้อำนาจต่างๆ ดังกล่าวถือเป็นการรวมศูนย์อำนาจเบ็ดเสร็จอยู่กับคณะกรรมการการเลือกตั้งเพียงองค์กรเดียวทั้งอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ ทำให้ขาดการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจ จากองค์กรอื่นอันเป็นการขัดต่อหลักการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจและให้คุณให้โทษกับบุคคลได้ง่ายไม่เป็นไปตามหลักการแบ่งแยกอำนาจและถ่วงดุลอำนาจธิปไตยตามการปกครองระบอบประชาธิปไตย

3.5 ตัวอย่างคำร้องเกี่ยวกับคุณสมบัติ ผู้สมัครเลือกรับตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

3.5.1 กรณีมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่ถึงหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลตำบลสารภี ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสารภีที่ได้รับสมัครรับเลือกตั้งและไม่ได้รับสมัครเลือกตั้งเขตเลือกตั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2554 โดยประกาศไม่รับสมัคร นางสุทิน สมบูรณ์ชัย เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสารภี เขตเลือกตั้งที่ 2 เนื่องจากไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับสมัครเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง และไม่ได้เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดินหรือกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเวลาติดต่อกันสามปีนับถึงปีที่สมัครรับเลือกตั้ง ตามมาตรา 44 (3) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

นางสุทิน สมบูรณ์ชัย (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงใหม่เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2554 ขอให้มีคำสั่งรับสมัครผู้ร้อง เนื่องจากผู้ร้องได้เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน หรือกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นระยะเวลาติดต่อกันสามปี นับถึงปีที่สมัครรับเลือกตั้ง จึงเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลสารภี เขตเลือกตั้งที่ 2 มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 114/2554 วันที่ 16 พฤศจิกายน 2554)

3.5.2 ได้เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน 10 หรือกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเวลาติดต่อกันสามปีนับถึงปีที่สมัครรับเลือกตั้ง

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบล ประกาศไม่รับสมัคร นายพิชัย เนื่องจากเป็นบุคคลซึ่งไม่มีคุณสมบัติในการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 เพราะหลักฐานการชำระภาษีบำรุงท้องที่ซึ่งนายพิชัยนำมายื่นใบสมัครรับเลือกตั้งไม่ชัดเจนพอที่จะสืบได้ว่า นายพิชัย ได้ชำระภาษีกับองค์การบริหารส่วนตำบลติดต่อกันสามปีนับถึงปีที่สมัครรับเลือกตั้งเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2553

นายพิชัย ได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2553 ขอให้รับสมัครและประกาศให้ผู้ร้องเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากผู้ร้องได้เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดินหรือกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเวลาติดต่อกันสามปีนับถึงปีที่สมัครรับเลือกตั้ง มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 31/2553 เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2553)

3.5.3 คุณสมบัติอื่นที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 13 กำหนดสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดงเย็น ประกาศรับสมัครนายชนภัทร ผัดเวียง เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดงเย็น หมายเลข 1 ตามประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดงเย็น ที่ได้รับสมัครรับเลือกตั้งและไม่ได้รับสมัครรับเลือกตั้ง (ผ.ถ. 27) เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2554

นายวิชัย อยู่ศิริ ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดงเย็น หมายเลข 2 ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2554 ขอให้ถอนชื่อ นายชนภัทร ผัดเวียง ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดงเย็น หมายเลข 1 ออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดงเย็น เนื่องจากไม่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมีมัธยมศึกษาตอนปลาย มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 111/2554 วันที่ 2 พฤศจิกายน 2554)

3.5.4 มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลตำบล ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบล เขตเลือกตั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2552 โดยไม่รับสมัครนายณัฐพล เนื่องจากไม่มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

นายณัฐพล ยื่นคำร้องต่อ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2552 ขอให้รับสมัครและประกาศรายชื่อเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากผู้ร้องเกิดในประเทศไทย ย่อมถือว่าเป็นผู้ได้สัญชาติไทยโดยการเกิด ตามมาตรา 23 แห่ง พระราชบัญญัติ สัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 และบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 226/2552 มติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 100/2552 เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2552)

3.5.5 กรณีอื่นๆ

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลเมืองศรีราชาได้ประกาศให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองศรีราชา เขตเลือกตั้งที่ 2 แทนตำแหน่งที่ว่าง ในวันที่ 10 กรกฎาคม 2545 และรับสมัครรับเลือกตั้งระหว่างวันที่ 23 ถึงวันที่ 27 พฤษภาคม 2545 และได้ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองศรีราชา แทนตำแหน่งที่ว่าง ที่ได้รับสมัครรับเลือกตั้งและไม่ได้รับสมัครรับเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2545 โดยรับสมัคร นายธานี รัตนานนท์เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง หมายเลข 3

ต่อมาเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2545 นายธานินทร์ วงศ์สุรการ (ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง) ได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชลบุรีขอให้ถอนชื่อ นายธานี รัตนานนท์ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หมายเลข 3 ออกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองศรีราชา เขตเลือกตั้งที่ 2 เนื่องจาก นายธานี รัตนานนท์ อยู่ระหว่างบวชเป็นภิกษุที่ วัดเขาพุทธโคดมและเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2545

นายพรชัย เต่ามณี (ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หมายเลข 2) ได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชลบุรี ระบุว่า นายธานี รัตนานนท์ ได้ทำการบวชเพื่อให้ตนเองเป็นผู้ขาดคุณสมบัติเป็นการกระทำที่ไม่สุจริต มีเจตนาหลีกเลี่ยงกฎหมายเลือกตั้ง กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลเมืองศรีราชาออกไปรับใบสมัครรับเลือกตั้งแล้ว ห้ามมิให้ผู้สมัครถอนการสมัครรับเลือกตั้ง มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 69/2554 วันที่ 7 กรกฎาคม 2554)

3.6 ตัวอย่างคำร้องเกี่ยวกับลักษณะต้องห้าม ผู้สมัครเลือกรับตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นที่ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

3.6.1 อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเลือกตั้ง

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบล ประกาศ บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (ผ.ถ.๒๗) เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2552 โดยไม่รับสมัคร นายทรงฤทธิ์ เนื่องจากอยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามคำพิพากษาศาลจังหวัดสว่างแดนดิน คดีหมายเลขแดง ที่ 442/2550 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2550

นายทรงฤทธิ์ ยื่นคำร้องต่อ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2552 ขอให้รับสมัครและประกาศรายชื่อเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยอ้างว่าได้รับถิ่นที่เลือกตั้งอันเป็นผลมาจาก พระราชบัญญัติ ดำรงมตินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2540 ซึ่งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2552 ปรากฏชื่อผู้ร้องอยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งและได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งดังกล่าว มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 127/2552 เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2552)

3.6.2 อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเลือกตั้ง

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบล ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เขตเลือกตั้งที่ 7 เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2552 โดยรับสมัครนายวิโรจน์ เป็นผู้สมัครหมายเลข 5

นายประกอบ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2552 ขอคัดค้านการรับสมัครนายวิโรจน์ เนื่องจากถูกศาลจังหวัดสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนด 5 ปี มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 96/2552 เมื่อวันที่ 3 กันยายน ๒๕๕๒)

**3.6.3 ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ว่าจะ
ได้รับโทษหรือไม่ โดยได้พ้นโทษหรือต้องคำพิพากษามายังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี**

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบล ประกาศรับสมัครผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน คือ นายจรัสและนายอภิชัย ตามประกาศเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2553

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดแจ้งว่านายอภิชัย ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในฐานะเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ยื่นคำร้องขอให้ถอนชื่อ นายจรัส ออกจากประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (พ.ถ.27) เนื่องจากเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ตามมาตรา 45(6) และ (17) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ประกอบมาตรา 58/1 (3) แห่งพระราชบัญญัติ สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 เพราะเป็นผู้มีพฤติกรรมในทางทุจริตทำการแสวงหาผลประโยชน์ที่มิควรได้สำหรับผู้อื่น โดยแจกเงินซื้อเสียงให้กับนายเจริญชัย ชาญชัย ตามคำสั่งศาลอุทธรณ์ภาค 2 คดีหมายเลขดำที่ ตต.28/2553 คดีหมายเลขแดงที่ 2516-4517/ มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 13/2553 เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2553)

3.6.4 ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะได้รับโทษหรือไม่ โดยได้พ้นโทษหรือต้องคำพิพากษามายังไม่ถึงห้าปี นับถึงวันเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี

กรณีศาลอุทธรณ์ภาค 3 ได้มีคำสั่งหมายเลขคดีแดงที่ 2959/2552 ลงวันที่ 23 มิถุนายน 2552 ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายสัญญาธิราชย์ มีกำหนด ๑ ปีนับแต่วันมีคำสั่ง และให้มีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ใหม่ แทนนายสัญญาธิราชย์

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบล ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (ผ.ถ.27) เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2552 โดยประกาศรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง จำนวน 2 คน

นายปรีชา (ผู้ร้อง) ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล หมายเลข 1 ได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2552 ขอให้ตรวจสอบคุณสมบัติรับเลือกตั้งของ นางบุญยวีร์ (ผู้ถูกร้อง) ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หมายเลข 2 เนื่องจากเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ตามมาตรา 45 (6) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 เพราะต้องคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค 3 คดีหมายเลขแดงที่ 2959/2552 ลงวันที่ 23 มิถุนายน 2552 ว่าร่วมกับนายสัญญาธิราชย์ กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 47 คณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 86/2552 เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2552)

3.6.5 เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ 23 หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ข้าวต้ม ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ได้รับสมัครรับเลือกตั้งและไม่ได้รับสมัครรับเลือกตั้ง (ส.ถ. 27) เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2545 โดยไม่รับสมัครนายจันทร์ดีบิ่งห์สุข เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ข้าวต้ม เขตเลือกตั้งที่ 7

นายจันทร์ดีบิ่งห์สุข (ผู้ร้อง) ได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2545 ขอคัดค้านประกาศผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ข้าวต้ม กรณีประกาศไม่รับสมัครผู้ร้อง เนื่องจากผู้ร้องเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามกฎหมาย กล่าวคือ ตามคำสั่งจังหวัดเชียงราย ที่ 2844/2547 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2547 ให้ผู้ร้องพ้นจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 7 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย

ผู้ร้องเห็นว่า ผู้ร้องถูกกล่าวหาว่ามีความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ความผิดต่อเจ้าพนักงาน และความผิดพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน และศาลจังหวัดเชียงราย ได้มีคำพิพากษาตัดสินให้จำคุกผู้ร้องมีกำหนด 6 เดือน ต่อมาผู้ร้องได้รับพระราชทานอภัยโทษตามพระราชบัญญัติล้างมลทิน

ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550 ซึ่งตามนัยมาตรา 4 และมาตรา 5 ถือเสมือนว่า ผู้ร้องไม่เคยถูกลงโทษทั้งทางอาญาและทางวินัย ทำให้ผู้ร้องเป็นบุคคลผู้มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และไม่เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ตามมาตรา 45 (7) และ (17) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 จึงขอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้รับสมัครผู้ร้องและประกาศให้ผู้ร้องเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ข้าวต้ม มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 113/๒2554 เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2554)

3.6.6 อยู่ในระหว่างเสียสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบล ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2552 โดยไม่รับสมัครนายวิทยา เนื่องจากไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2551 และไม่ได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งดังกล่าว

นายวิทยา ได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2552 ขอให้รับสมัครและประกาศรายชื่อเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยอ้างว่าในการเลือกตั้ง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2551 ขณะนั้นตนดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ได้รับคำสั่งให้ไปปฏิบัติหน้าที่นอกเขตเลือกตั้ง จึงไม่สามารถไปใช้สิทธิเลือกตั้งดังกล่าวแต่ได้จัดทำบันทึก ลงวันที่ 29 สิงหาคม 2551 มอบให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล นำหนังสือแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งไปยื่นต่อนายทะเบียนอำเภอแทน ซึ่งได้มีการลงรับบันทึกดังกล่าวตามทะเบียนรับหนังสือ เลขที่ 1926 วันที่ 29 สิงหาคม 2551 มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 114 /2552 เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2552)

3.6.7 เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบล ประกาศไม่รับสมัครนายประมัย เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เขตเลือกตั้งที่ 8 เนื่องจากในวันสมัครรับเลือกตั้งยังมีสถานภาพเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

นายประมัย ยื่นคำร้องต่อ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ขอให้รับสมัครและประกาศรายชื่อเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากผู้ร้องได้ทำหนังสือเรียน นายอำเภอขอลาออกจากตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน โดยแจ้งความประสงค์ขอลาออกตั้งแต่วันที่ 31 กรกฎาคม 2552 มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 96/2552 เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2552)

3.6.8 เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการ ส่วนท้องถิ่นหรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบล ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (ผ.ถ.27) เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2552 โดยรับสมัคร สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นนางศรี ไท เป็นผู้สมัครหมายเลข 1

นายเกรียงศักดิ์ ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล หมายเลข 2 ยื่นคำร้องต่อ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2552 ขอคัดค้านการรับสมัคร นางศรี ไท เนื่องจากหนังสือขอลาออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านและกำนัน ของนางศรี ไท ซึ่งระบุว่าขอให้การลาออกมีผลตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2552 ไม่ตรงกับคำสั่งอำเภอ ที่ 296/2552 ลงวันที่ 16 กรกฎาคม 2552 ที่ให้พ้นจากตำแหน่งตั้งแต่วันที่ 26 กรกฎาคม 2552 มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 96/2552 เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2552)

3.6.9 ไม่เป็นผู้มีพฤติกรรมในทางทุจริต

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2552 โดยไม่รับสมัครนาย ดาวชัย เนื่องจากเป็นผู้มีพฤติกรรมในทางทุจริต

นายดาวชัย (ผู้ร้อง) ได้ยื่นคำร้องต่อ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2552 ขอให้รับสมัครและประกาศให้ผู้ร้องเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งมติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 96/2552 เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2552)

3.6.10 ไม่เป็นผู้มีพฤติกรรมในทางทุจริต

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (ผ.ถ.27) โดยไม่รับสมัครนายประหยัด เนื่องจากเป็นผู้มีพฤติกรรมในทางทุจริต เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2552

นายประหยัด (ผู้ร้อง) ได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2552 ขอให้รับสมัครและประกาศให้ผู้ร้องเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากผู้ร้องเป็นผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 44 และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 63/2552 เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2552)

3.6.11 ไม่เป็นผู้มีพฤติกรรมในทางทุจริตหรือพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุมิส่วนได้เสียไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (ผ.ถ.๒๗) โดยไม่รับสมัครนายประดิษฐ์ เนื่องจากเป็นผู้มีพฤติกรรมในทางทุจริต เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2552

นายประดิษฐ์ (ผู้ร้อง) ได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2552 ขอให้รับสมัครและประกาศให้ผู้ร้องเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากผู้ร้องเป็นผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 44 และไม่มีคุณสมบัติต้องห้ามตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติ การเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 43/2552 เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2552)

3.6.12 ไม่เป็นผู้มีพฤติกรรมในทางทุจริต

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบล ประกาศไม่รับสมัคร นางนวลจันทร์ เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เขตเลือกตั้งที่ 3 เนื่องจากเคยถูกปลดออกจากราชการครู ฐานกระทำการอื่นใดอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง โดยหลอกลวงเอาทรัพย์สินของประชาชนและร่วมกันปลอมลายมือชื่อผู้อื่นไปกู้เงินฉุกเฉินจากสหกรณ์ออมทรัพย์ครูฯ ตามคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ

นางนวลจันทร์ ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ขอให้รับสมัครและประกาศรายชื่อเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยอ้างว่าคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติไม่ใช่คำพิพากษาของศาล จึงยังไม่อาจถือเป็นที่ยึดว่าผู้ร้องได้กระทำความผิดตามที่กล่าวหาและอ้างประโยชน์จากพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550 มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 96/2552 เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2552)

3.6.13 ไม่เป็นผู้มีพฤติกรรมในทางทุจริต

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบล ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (ผ.ถ.27) โดยไม่รับสมัครนายพงษ์ทิพย์ เนื่องจากต้องคำพิพากษาศาลจังหวัด คดีหมายเลขแดงที่ 2852/2551 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2551 ว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามมาตรา 157 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ลงโทษจำคุก 1 ปี

นายพงษ์ทิพย์ ได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ขอให้รับสมัครและประกาศรายชื่อเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยอ้างว่าเหตุที่ผู้ร้องต้องคำพิพากษาเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่และไม่ปรากฏข้อเท็จจริงใดว่ามีพฤติกรรมในทางทุจริต โดยขณะนี้

อยู่ระหว่างการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลจังหวัด มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 96/2552 เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2552)

3.6.14 กรณีอื่นๆ

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบล ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.ถ.๒๗) เขตเลือกตั้งที่ 18 เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2552 โดยรับสมัครนายสุรพล เป็นผู้สมัครหมายเลข 2

นายสวัสดิ์ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้มีหนังสือลงวันที่ 19 สิงหาคม 2552 ขอให้พิจารณาคณะสมบัติในการสมัครรับเลือกตั้งของนายสุรพล โดยเห็นว่าบุคคลดังกล่าวไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากถูกดำเนินคดีในข้อหาบุกรุก ทำให้เสียทรัพย์ ซึ่งขณะนี้คดีดังกล่าวอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค 3 มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 96/2552 เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2552)

3.6.15 กรณีอื่นๆ

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบล ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (ผ.ถ.27) เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2552 โดยรับสมัครสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นนางศรีไท เป็นผู้สมัครหมายเลข 1

นายเกรียงศักดิ์ ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล หมายเลข 2 ยื่นคำร้องต่อ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2552 ขอคัดค้านการรับสมัคร นางศรีไท เนื่องจากหนังสือขอลาออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านและกำนัน ของนางศรีไท ซึ่งระบุว่าขอให้การลาออกมีผลตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2552 ไม่ตรงกับคำสั่งอำเภอ ที่ 196/2552 ลงวันที่ 16 กรกฎาคม 2552 ที่ให้พ้นจากตำแหน่งตั้งแต่วันที่ 26 กรกฎาคม 2552 มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 96/2552 เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2552)

3.6.16 เป็นบุคคลล้มละลาย

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลตำบล ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศบาลตำบล (ผ.ถ.27) เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2552 โดยรับสมัครนายเพิ่มศักดิ์ หมายเลข 2

นายประวิทย์ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ยื่นคำร้องต่อ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2552 ขอคัดค้านการรับสมัคร นายเพิ่มศักดิ์ เนื่องจากเป็นบุคคลล้มละลายตามคำสั่งศาลล้มละลายกลาง คดีหมายเลขแดง ที่ ล 7822/2552 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2552 มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 101/2552 เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2552)

3.6.17 เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐหรือ รัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลตำบล ประภาศบัญญัติรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบล เขตเลือกตั้งที่ 2 ที่ได้รับสมัครรับเลือกตั้งและไม่ได้รับสมัครรับเลือกตั้ง (ส.ถ.27) เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2552 โดยรับสมัครนายชนธรรณ์ เป็นผู้สมัคร หมายเลข 5

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลตำบล ได้มีหนังสือลงวันที่ 2 พฤศจิกายน 2552 ขอคัดค้านสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของนายชนธรรณ์ เนื่องจากเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 45 (7) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 เพราะได้กระทำความผิดวินัยในกรณีออกใบเสร็จรับเงินค่าภาษีและทำการยกเลิกใบเสร็จโดยไม่ปฏิบัติตามระเบียบของกรมสรรพากร แล้วนำเงินไปใช้ส่วนตัวอันเป็นการกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงฐานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์ที่มิควรได้เป็นการทุจริตต่อหน้าที่ราชการฐานไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบของทางราชการและฐานกระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง จึงถูกลงโทษไล่ออกจากราชการ มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 137/2552 เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2552)

3.6.18 อยู่ในระหว่างเสียสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลตำบล ได้ประกาศรับสมัครนายสกนธ์และนายชนินทร เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาเทศบาลตำบล เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2552

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลตำบลและในฐานะผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ยื่นคำร้องขอให้ถอนชื่อนายสกนธ์และนายชนินทร ออกจากประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบล เนื่องจากได้ตรวจสอบพบว่าบุคคลทั้งสองไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดครั้งล่าสุด เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2551 ทำให้เป็นผู้เสียสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นและเป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามมาตรา 37 (3) และมาตรา 45 (10) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 123/2552 เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2552)

3.6.19 อยู่ในระหว่างเสียสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลตำบล ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบล (ส.ถ.27) เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2553 โดยไม่รับสมัครบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ตามมาตรา 45 (10) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 เพราะไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2551 จำนวน 6 ราย ดังนี้

1. เขตเลือกตั้งที่ 1 นายอภิรักษ์ และนางสาวสุรีพร
2. เขตเลือกตั้งที่ 2 นายนนท์ นายอนันต์ นายสุรพล และนางเจนจิรา

คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด รายงานการรับคำร้องคัดค้านประกาศไม่รับสมัครเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลทั้ง 6 รายโดยขอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดรับสมัครและประกาศรายชื่อเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งต่อไป
คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ได้วินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งโดยสรุปได้ดังนี้

1. กรณีนายอภิรักษ์ ผู้ร้อง ขอมรับว่าไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2551 เนื่องจากทำงานอยู่ที่จังหวัดระยอง และอ้างว่านายอดิศร ผู้เป็นบิดาได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งกับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลแทนผู้ร้องแต่ไม่มีเอกสารการแจ้งเหตุมายืนยัน

2. กรณีนางสาวสุรีพร ผู้ร้อง ขอมรับว่าไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2551 เนื่องจากป่วยจนต้องเข้านอนรักษาตัวที่โรงพยาบาล และอ้างว่านายหนูหวาด ผู้เป็นบิดาได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งกับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลแทนผู้ร้อง แต่ไม่มีเอกสารการแจ้งเหตุมายืนยัน

3. กรณีนายนนท์ ผู้ร้อง อ้างว่าไม่มีชื่อผู้ร้องในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (ส.ถ./ผ.ถ.9) จึงไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายก และ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน 2551 และหลังจากวันเลือกตั้งก็ได้ไปแจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งกับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบล แต่ไม่มีเอกสารการแจ้งเหตุมายืนยัน

4. กรณีนายอนันต์ ผู้ร้อง ขอมรับว่าไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๑ เนื่องจากทำงานอยู่ที่ประเทศกาต้า และอ้างว่านางสำเนียง ผู้เป็นมารดาได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งกับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบล แทนผู้ร้อง แต่ไม่มีเอกสารการแจ้งเหตุมายืนยัน

5. กรณีนายสุรพล ผู้ร้อง ยอมรับว่าไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2551 เนื่องจากทำงานอยู่ที่จังหวัดระยอง และอ้างว่านางนคร ผู้เป็นมารดาได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งกับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบล แทนผู้ร้อง แต่ไม่มีเอกสารการแจ้งเหตุมายืนยัน

6. กรณีนางสาวเจนจิรา ผู้ร้อง ยอมรับว่าไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2551 เนื่องจากทำงานอยู่ที่จังหวัดระยองและอ้างว่านางเลียม ผู้เป็นมารดา ได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งกับเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลแทนผู้ร้อง แต่ไม่มีเอกสารการแจ้งเหตุมายืนยัน มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 56/2553 เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2553)

3.6.20 อยู่ในระหว่างเสียสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลเมือง ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมือง เขตเลือกตั้งที่ 1 (ส.ถ.27) เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2552 โดยไม่รับสมัครนางสาวเบญจมาศ เนื่องจากมีชื่อปรากฏในประกาศบัญชีรายชื่อผู้เสียสิทธิตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 (ส.ถ.32) ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2551

นางสาวเบญจมาศ (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้องต่อ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2552 ขอให้รับสมัครและประกาศให้ผู้ร้องเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากผู้ร้องได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2551 แต่เกิดความผิดพลาดในขั้นตอนการตรวจบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ทำให้ผู้ร้องลงลายมือชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผิดลำดับไปจากลำดับจริงของผู้ร้อง มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 93/2552 เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2552)

3.6.21 อยู่ในระหว่างเสียสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลตำบลชมพู ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลชมพู ที่ได้รับสมัครรับเลือกตั้งและไม่ได้รับสมัครรับเลือกตั้ง (ส.ถ. 27) เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545 โดยประกาศไม่รับสมัคร นายมานิต เกษชัย เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลชมพู เขตเลือกตั้งที่ 1

นายมานิต เกษชัย (ผู้ร้อง) ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลชมพู ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2545 ขอให้รับสมัครและประกาศให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลชมพู ได้แจ้งว่าผู้ร้องไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลชมพู ที่มีการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2545 ซึ่งเป็น

การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นครั้งหลังสุดในพื้นที่ของเทศบาลตำบลชมพู ซึ่งเป็นลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ตามมาตรา 45 (10) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องว่าเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากได้ย้ายทะเบียนบ้านมาจากบ้านเลขที่ 43/1 หมู่ที่ 1 ตำบลป่าบง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2553 จึงยังไม่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลชมพู ตามนัยมาตรา 33 (3) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 การที่ผู้ร้องไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลชมพู จึงไม่ทำให้ผู้ร้องเป็นผู้เสียสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ตามมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 จึงเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลชมพู เขตเลือกตั้งที่ 1 มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 114/2545 วันที่ 16 พฤศจิกายน 2545)

3.6.22 เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

กรณีนายสเดชะชัย (ผู้ร้อง) ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศบาลตำบล หมายเลข 1 ได้ยื่นคำร้องคัดค้านดาบตำรวจสมพร ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศบาลตำบล หมายเลข 2 เนื่องจากการยื่นใบสมัครรับเลือกตั้งฯ ของดาบตำรวจสมพร เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2553 ในขณะที่ดาบตำรวจสมพรยังคงดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบล

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลตำบล (ผู้คัดค้านที่ 1) ได้ตรวจสอบหลักฐานการสมัครรับเลือกตั้งของดาบตำรวจสมพร (ผู้คัดค้านที่ 2) แล้วเห็นว่า

1. ตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสรีจที่ 794/2552 กรณีนายถนอม ได้ยื่นใบลาออกจากตำแหน่ง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกชำแระ เพื่อสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 10 ต.โคกชำแระ โดยที่ทำการปกครองอำเภอได้กำหนดวันรับสมัครฯ ระหว่างวันที่ 16-18 เมษายน 2552 และวันเลือกตั้งในวันที่ 28 เมษายน 2552 นายถนอม ได้ยื่นหนังสือลาออกต่อประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และได้แถลงต่อที่ประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกชำแระ เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2552 และได้ยื่นหนังสือลาออกถึงนายอำเภอ เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2552 โดยระบุวันลาออกวันที่ 9 เมษายน 2552 คณะกรรมการกฤษฎีกาให้ความเห็นว่าการยื่นหนังสือลาออกต่อประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกชำแระ ประกอบกับการแถลงต่อที่ประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในวันที่ 9 เมษายน 2552 ยังไม่เป็นตามเงื่อนไขตามมาตรา 47 ตรี (3) ที่กำหนดให้ยื่นหนังสือลาออกต่อนายอำเภอการยื่นหรือแสดงเจตนาดังกล่าว จึงยังไม่สมบูรณ์

ต่อมาเมื่อนายถนอมได้ยื่นหนังสือลาออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกชำแระอีกครั้งต่อนายอำเภอ เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2552 โดยระบุวันลาออก ให้มีผลตั้งแต่วันที่ 9 เมษายน 2552 การยื่นหนังสือลาออกครั้งนี้ จึงเป็นการแสดงเจตนาลาออกตามเจตนาที่แท้จริงของนายถนอม โดยกำหนดให้การลาออกของตนมีผลตามเงื่อนไขเวลาที่กำหนดไว้แต่ต้น คือต้องการให้การลาออกมีผลตั้งแต่วันที่ 9 เมษายน 2552 อีกทั้งปรากฏข้อเท็จจริงว่า ภายหลังจากวันที่ 9 เมษายน 2552 นายถนอมมิได้ปฏิบัติหน้าที่และไม่ได้รับค่าตอบแทนในฐานะสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกชำแระอีกต่อไป ดังนั้น การยื่นหนังสือลาออกจากตำแหน่ง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโคกชำแระของนายถนอม จึงสมบูรณ์และการลาออกนั้นมีผลตั้งแต่วันที่ 9 เมษายน 2552 ตามที่ได้แสดงเจตนาไว้แต่ต้น โดยมีใช่เป็นการลาออกย้อนหลังแต่อย่างใด

2. กรณีของ ดาบตำรวจสมพร ได้ยื่นหนังสือลาออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลต่อประธานสภาเทศบาลตำบล ในวันที่ 19 เมษายน 2553 ได้สมัครรับเลือกตั้ง นายกเทศบาลตำบล ในวันที่ 26 เมษายน 2553 และได้ยื่นหนังสือลาออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ในวันที่ 30 เมษายน 2553 ประกอบกับ ผู้ว่าราชการจังหวัด ได้มีความเห็นตามหนังสือจังหวัดว่าการยื่นหนังสือลาออกจากตำแหน่ง สมาชิกสภาเทศบาลตำบลของดาบตำรวจสมพร มีผลสมบูรณ์และการลาออกมีผลตั้งแต่วันที่ 19 เมษายน 2553 จึงเห็นว่าดาบตำรวจสมพรเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายและเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศบาลตำบล มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 58 /2553 เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2553)

3.6.23 อยู่ในระหว่างการเสียสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด อำเภอเมือง เขตเลือกตั้งที่ 2 (ส.ถ.27)เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2553 โดยไม่รับสมัครนายอรรถพงษ์ เนื่องจากไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 (แทนตำแหน่งที่ว่าง) เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2553 และมีได้แจ้งเหตุที่ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งดังกล่าว

นายอรรถพงษ์ ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2553 เพื่อขอคัดค้านประกาศของผู้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยอ้างว่าตนได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งดังกล่าวที่หน่วยเลือกตั้งที่ 32 ณ ศาลาการเปรียญวัดโพธิ์ศรี และได้ลงลายมือชื่อในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง(ครั้งที่ 66/2553 เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2553)

3.6.24 อยู่ในระหว่างเสียดสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

กรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลตำบลเชียงม่วน ได้ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเชียงม่วน ที่ได้รับสมัครรับเลือกตั้งและไม่ได้รับสมัครรับเลือกตั้ง(ส.ถ. 27) โดยรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ 1 จำนวน 15 คน และเขตเลือกตั้งที่ 2 จำนวน 19 คน แล้ว

ต่อมาผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเทศบาลตำบลเชียงม่วน ได้มีหนังสือแจ้งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพะเยา ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเชียงม่วน จำนวน 2 ราย เป็นผู้เสียดสิทธิเลือกตั้งตามประกาศผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2552 ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2551

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพะเยา ได้ดำเนินการตรวจสอบเรื่องดังกล่าวแล้ว ปรากฏข้อเท็จจริง ดังนี้

1. นายเชวงชัย สันป่าแก้ว ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเชียงม่วนเขตเลือกตั้งที่ 1 หมายเลขประจำตัวผู้สมัคร 9 ไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งล่าสุดก่อนการสมัครรับเลือกตั้ง และไม่ได้แจ้งเหตุการณไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา อำเภอเชียงม่วน เขตเลือกตั้งที่ ๑ กรณีครบวาระการดำรงตำแหน่ง เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2551 จึงเป็นผู้เสียดสิทธิเลือกตั้ง ตามมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

2. นายสุเมธี คำลือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเชียงม่วน เขตเลือกตั้งที่ 2 หมายเลขประจำตัวผู้สมัคร 18 ไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งล่าสุดก่อนการสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา อำเภอเชียงม่วน เขตเลือกตั้งที่ ๑ กรณีครบวาระการดำรงตำแหน่ง เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2551 เนื่องจากในวันเลือกตั้งนายสุเมธีคำลือได้อุปสมบทเป็นภิกษุ โดยอุปสมบทก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวัน คือ วันที่ 12 กรกฎาคม 2551 จึงไม่เป็นผู้เสียดสิทธิเลือกตั้ง ตามมาตรา 37 แห่ง พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 เนื่องจากในวันเลือกตั้งนายสุเมธี คำลือ เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ตามมาตรา 100(1) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมาตรา 34(2) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ 52/2545 วันที่ 26 พฤษภาคม 2545)

บทที่ 4

วิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติลักษณะต้องห้าม ของผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและองค์กรที่มีอำนาจ พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท

การที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจในการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นอำนาจเด็ดขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ต้องถูกตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ ย่อมทำให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด มีผลให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 ไม่มีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยคดีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งมาร้องต่อศาล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยองค์กรตุลาการ โดยมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 และตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์กรณีที่ไม่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัย

1.1 วิเคราะห์คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 45 กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นว่าต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติหลักในสี่ประการ สำหรับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่ไม่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัยเนื่องจากกฎหมายบัญญัติไว้อย่างประจักษ์แล้ว คือ ประการแรก ต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิด เนื่องจากสัญชาติเป็นสิ่งที่แสดงถึงความผูกพันหรือความจงรักภักดีต่อรัฐที่ให้สัญชาติ ประการที่สอง

ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้มีความพร้อมด้วยวุฒิภาวะ ประการที่สาม ต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากคุณสมบัติดังกล่าวเป็นกรณีที่ประจักษ์สามารถตรวจสอบได้ทางหลักฐานมีลักษณะเป็นเอกสารมหาชน ได้แก่ ทะเบียนราษฎร ดังนั้น กรณีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 45 จึงควรเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่จัดทำประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

1.2 วิเคราะห์คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

1.2.1 กรณีคุณสมบัติของผู้บริหารท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552, พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496, และพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540

(1) คุณสมบัติของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 มาตรา 58/1 ใ้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว จะต้องมียุทธศาสตร์และไม่มีลักษณะต้องห้ามเพิ่มเติมอีกสำหรับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นที่ไม่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัย เนื่องจากกฎหมายบัญญัติไว้อย่างประจักษ์แล้ว คือ ประการแรก ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง ประการที่สอง ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาตำบล สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกรัฐสภา

เมื่อวิเคราะห์แล้วเป็นกรณีที่จะต้องมีการตรวจสอบจากองค์กรซึ่งมีอำนาจหน้าที่โดยตรง กล่าวคือ การตรวจสอบคุณสมบัติในเรื่องอายุ การตรวจสอบคุณสมบัติในด้านการศึกษามีหลักฐานเป็นเอกสารมหาชนซึ่งสามารถตรวจสอบได้ทางทะเบียน โดยองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบผู้มีสิทธิสมัครเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

(2) คุณสมบัติของนายกเทศมนตรีตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 48 เบื้อง ให้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว

ยังต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามสำหรับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นที่ไม่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัยเนื่องจากกฎหมายบัญญัติไว้อย่างประจักษ์แล้ว คือ ประการแรก ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง ประการที่สอง ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกรัฐสภา

เมื่อวิเคราะห์แล้วเป็นกรณีที่จะต้องมีการตรวจสอบจากองค์กรซึ่งมีอำนาจหน้าที่โดยตรง กล่าวคือ การตรวจสอบคุณสมบัติในเรื่องอายุ การตรวจสอบคุณสมบัติในด้านการศึกษา มีหลักฐานเป็นเอกสารมหาชนซึ่งสามารถตรวจสอบได้ทางทะเบียนโดยองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบผู้มีสิทธิสมัครเป็นนายกเทศมนตรี

(3) คุณสมบัติของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 35/1 ให้นำบุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นและต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามสามประการสำหรับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นที่ไม่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัยเนื่องจากกฎหมายบัญญัติไว้อย่างประจักษ์แล้ว คือ ประการแรก ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง ประการที่สอง ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกรัฐสภา

เมื่อวิเคราะห์แล้วเป็นกรณีที่จะต้องมีการตรวจสอบจากองค์กรซึ่งมีอำนาจหน้าที่โดยตรง กล่าวคือ การตรวจสอบคุณสมบัติในเรื่องอายุ การตรวจสอบคุณสมบัติในด้านการศึกษา มีหลักฐานเป็นเอกสารมหาชนซึ่งสามารถตรวจสอบได้ทางทะเบียนโดยองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบผู้มีสิทธิสมัครเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

1.2.2 กรณีคุณสมบัติของสมาชิกสภาท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552

(1) คุณสมบัติของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552

มาตรา 47 ทวิ ให้นำบุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามสำหรับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นที่ไม่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัยเนื่องจากภาษาที่ใช้ไม่มีความซับซ้อนและกฎหมายบัญญัติไว้อย่างประจักษ์แล้ว คือต้องมี

ชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านของตำบลที่สมัครรับเลือกตั้ง เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี จนถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง ควรบัญชีให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้วินิจฉัย

(2) คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตามพระราชบัญญัติ เทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 15 วรรคสอง และคุณสมบัติ ของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัติองค์การ บริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มาตรา 9 วรรคสอง ผู้วิจัย วิเคราะห์แล้วพบว่า เป็นคุณสมบัติที่จะต้องมีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้วิเคราะห์โดย ละเอียดในหัวข้อ 2.2.2

1.3 วิเคราะห์ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหาร ท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 45 พบว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีทั้งส่วนที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจนหรือประจักษ์โดยไม่จำเป็น ต้องยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัย โดยบทบัญญัติของกฎหมาย เกี่ยวกับลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นไว้แตกต่างกัน ซึ่งในส่วนนี้จะได้วิเคราะห์ถึงกรณีลักษณะต้องห้ามสำหรับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่ไม่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ ภาค 1-9 วินิจฉัย กล่าวคือ เป็นกรณีควรให้องค์กรคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจพิจารณา วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท ได้แก่

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 45 กำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น กรณีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างประจักษ์ คือ (1) ดิฉยาเสพคิให้โทษ (2) เป็นบุคคลล้มละลาย (3) ต้องคำ พิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายศาล (4) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ตั้งแต่สองปีขึ้นไป และได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำ โดยประมาท (5) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิก สภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ไม่ว่าจะได้รับโทษหรือไม่ โดยได้พ้นโทษหรือต้องคำพิพากษา มายังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี (6) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบ ในวงราชการ (7) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะ ร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ (8) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา

สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (9) เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเดียวกันหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น (10) เป็นข้าราชการซึ่งมี ตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือ ราชการส่วนท้องถิ่นหรือเป็นเจ้าของที่อื่นของรัฐเป็นกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการตรวจเงิน แผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ในส่วนของลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและ ผู้บริหารท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 45 ซึ่งมี 10 อนุมาตรา เมื่อวิเคราะห์แล้วเป็นกรณีที่สามารถตรวจสอบได้จากองค์กรซึ่งมี อำนาจหน้าที่โดยตรง เพราะเป็นขั้นตอนของการตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มี สิทธิสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง เป็นกระบวนการที่ไม่มี ความยุ่งยากซับซ้อน ซึ่งคณะกรรมการการ เลือกตั้งสามารถได้ส่วน ตรวจสอบ และมีคำสั่งให้รับสมัครหรือคำสั่งไม่รับสมัครบุคคลดังกล่าว เพื่อเข้าสู่กระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งคำสั่งไม่รับสมัครของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ถือเป็นคำสั่ง ทางปกครอง หากผู้สมัครใดไม่พอใจในคำสั่งก็อาจยื่นคำฟ้องเป็นคดีต่อศาลปกครองได้

1.4 วิเคราะห์ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหาร ท้องถิ่นตามกฎหมายจัดตั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

1.4.1 ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น นอกจากจะ เป็นไปตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แล้วยังต้อง มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามประการอื่นตามกฎหมายจัดตั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนด ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 มาตรา 47 ทวิ ให้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การ บริหารส่วนตำบลต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามสามประการ ในส่วนของลักษณะ ต้องห้ามที่บัญญัติไว้อย่างประจักษ์ อยู่ในอนุมาตราหนึ่ง คือ ต้องมีชื่อในทะเบียนบ้านตาม กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านของตำบลที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกัน ไม่น้อยกว่าหนึ่งปี จนถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเป็นกรณีที่ต้องมีการตรวจสอบ จากองค์กรซึ่งมีอำนาจหน้าที่โดยตรงเช่นเดียวกับคุณสมบัติของสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหาร ท้องถิ่น เพราะต้องผ่านขั้นตอนของการเป็นผู้มีสิทธิสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง ซึ่งสามารถใช้กลไก การตรวจสอบโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งได้

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 15 วรรคสอง และตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 9 วรรคสอง พบว่าบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น บัญญัติไว้ในลักษณะที่ไม่ชัดเจนและซับซ้อน ดังนั้นการกระทำอันต้องห้ามที่ประจักษ์ในกรณีนี้จึงไม่ปรากฏ และปรากฏแต่เพียงกรณีบทบัญญัติไม่ชัดเจนและจำต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัย

1.4.2 ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2552 มาตรา 58/1 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2546 มาตรา 48 เบญจ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 35/1 ให้นำบุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารท้องถิ่น นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว จะต้องมีความประพฤติดีและมีลักษณะต้องห้ามเพิ่มเติมอีกสามประการดังต่อไปนี้ด้วย ประการแรก ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง ประการที่สอง ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาตำบล สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกรัฐสภา เมื่อวิเคราะห์แล้วเป็นลักษณะต้องห้ามที่สามารถใช้กลไกการตรวจสอบโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ ไม่จำเป็นจะต้องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัย

2. วิเคราะห์กรณีที่ต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัย

เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 , พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2552, พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 บางกรณีมีปัญหาความไม่ชัดเจน หรือมีประเด็นถ้อยคำอันเป็นปัญหาข้อกฎหมาย จึงจำเป็นต้องให้องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ หรือมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามาวินิจฉัยโดยเฉพาะ ในส่วนของบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติเหตุเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นก็พบว่ามีส่วนหนึ่งที่มีลักษณะไม่ชัดเจนหรือไม่ประจักษ์ รายละเอียดของกรณีดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

2.1 วิเคราะห์คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 45 กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นว่าต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติหลักในสี่ประการ สำหรับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัย เนื่องจากกฎหมายบัญญัติไว้อย่างไม่ประจักษ์มีปัญหาความไม่ชัดเจน หรือมีประเด็นถ้อยคำอันเป็นปัญหาข้อกฎหมาย คือ ได้เสียดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน หรือกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเวลาติดต่อกันสามปีนับถึงปีที่สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นมีความผูกพันเกี่ยวกับพื้นที่เลือกตั้งและประชาชนในช่วงระยะเวลาหนึ่งอันจะทำให้เข้าใจถึงปัญหาของชุมชนและประชาชน ได้อย่างแท้จริงหรือเป็นผู้ที่ได้เสียดำเนินการตามภาษีโรงเรือนและที่ดินหรือภาษีบำรุงท้องที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

กรณีนี้เคยมีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หลังจากผู้อำนวยการการเลือกตั้งที่สั่งไม่รับสมัครนายพิชัยฯ และดำเนินการประกาศรายชื่อ นายพิชัย เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากเป็นบุคคลซึ่งไม่มีคุณสมบัติในการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ตามมาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ เพราะหลักฐานการชำระภาษีบำรุงท้องที่ซึ่ง นายพิชัย นำมายื่นใบสมัครรับเลือกตั้งไม่ชัดเจนพอที่จะสืบได้ว่า นายพิชัย ได้ชำระภาษีกับองค์กรบริหารส่วนตำบล ติดต่อกันสามปี นับถึงปี ที่สมัครรับเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ได้วินิจฉัยคำร้องของนายพิชัย โดยมีความเห็นแยกเป็น ๒ ฝ่าย ฝ่ายแรก คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เสียงข้างมาก เห็นว่าจากหลักฐานการสมัครไม่ปรากฏว่าผู้ร้องมีชื่อเป็นผู้เสียดำเนินการตามภาษีบำรุงท้องที่ให้กับองค์กรบริหารส่วนตำบลเป็นเวลาติดต่อกันสามปีนับถึงปีที่สมัครรับเลือกตั้ง จึงเห็นควรให้ยกคำร้อง ฝ่ายที่สอง คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เสียงข้างน้อย เห็นว่า แม้หลักฐานใบเสร็จรับเงินภาษีบำรุงท้องที่ไม่ปรากฏผู้ร้องได้เสียดำเนินการติดต่อกันสามปี นับถึงปี ที่สมัครรับเลือกตั้งก็ตาม แต่ผู้ร้องเป็นเจ้าของที่ดินมาตั้งแต่วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๔๒ และได้เสียดำเนินการตามภาษีบำรุงท้องที่ในนามของนายไสว มาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน จึงเห็นควรให้รับสมัครผู้ร้องและดำเนินการประกาศรายชื่อผู้ร้องเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

จากคำให้การของพยานบุคคลและพยานเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประเด็นเกี่ยวกับหลักฐานการเสียดำเนินการตามภาษีบำรุงท้องที่แก่องค์กรบริหารส่วนตำบล ซึ่งนายพิชัย นำมาใช้เป็นหลักฐานใน

การสมัครรับเลือกตั้ง ปรากฏข้อเท็จจริงว่านายพิชัย เป็นผู้เสียภาษีบำรุงท้องที่ในที่ดินซึ่งได้รับโอนกรรมสิทธิ์จากนายไสว เพียงปี เดียว คือ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๕๒ และ พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่ดินแปลงดังกล่าวของนายพิชัยฯ ได้มีการชำระภาษีร่วมกับที่ดินแปลงอื่นในนามของ นายไสว โดยมีนางสมัย บุตรสาวของนายไสว เป็นผู้ชำระ (เนื่องจากนายไสว เสียชีวิต ตั้งแต่วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๒)

มาตรา ๒๔ วรรคแรก พระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. ๒๕๐๘ กำหนดให้เจ้าของที่ดินซึ่งมีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ยื่นแบบแสดงรายการที่ดินเป็นรายแปลงตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด และจากข้อเท็จจริงนายพิชัย ได้รับโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๒ แต่มิได้มีการยื่นแบบแสดงรายการที่ดินตามที่กฎหมายกำหนดจนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๕๑ จึงได้ดำเนินการยื่นแบบแสดงรายการที่ดินและชำระภาษีบำรุงท้องที่เฉพาะในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ สำหรับกรณีที่น่าายไสวฯ เสียภาษีบำรุงท้องที่ในที่ดินในส่วนของนายพิชัย เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ โดยไม่ปรากฏพยานหลักฐานว่า มีเจตนาในการเสียภาษีแทนให้กับนายพิชัย ดังนั้น เมื่อนายพิชัยฯ เจ้าของที่ดินซึ่งมีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ไม่ได้ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด จึงไม่ก่อให้เกิดสิทธิใดๆ เกิดขึ้นนายพิชัยฯ จึงเป็นผู้ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งนายก องค์การบริหารส่วนตำบล ตามมาตรา ๔๔ (๓)แห่ง พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕

จากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์แล้วพบว่า กรณีนี้ เป็นกรณีปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายที่มีความซับซ้อนมีความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาวินิจฉัยตามหลักการแบ่งแยกอำนาจที่จะต้องมืองค์กรตุลาการทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทเพื่อจะทำให้การยุติข้อ ได้แย้ง หรือข้อพิพาทเกิดความน่าเชื่อถือมากที่สุด อีกทั้งเมื่อวิเคราะห์ถึงแนวคิดทั่วไปที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นของประเทศไทยแล้ว จะพบว่าการกำหนดให้สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งเป็นองค์ประกอบประการหนึ่งตามวิถีทางแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักการกระจายอำนาจมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศส่งผลให้ประชาชนตระหนักในสิทธิและหน้าที่อันพึงมีของตน กระบวนการเลือกตั้งขององค์กรปกครองท้องถิ่นสนับสนุนและส่งเสริมการปกครองตนเอง อันเป็นพื้นฐานของการเมืองการปกครองในระดับชาติเรื่องที่สำคัญที่เกี่ยวกับเรื่องสิทธิทางการเมืองของประชาชนที่เป็นเรื่องสิทธิของประชาชนควรให้ศาลได้พิจารณาอีกครั้ง จะมีการแบ่งแยกว่าหากเป็นการเลือกตั้งระดับชาติให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดส่วนการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดนั้น ไม่ถูกต้องอย่างยิ่งเพราะเป็นการเลือกปฏิบัติในการใช้สิทธิของประชาชนทางกฎหมายที่ไม่เท่าเทียมกัน

2.2 วิเคราะห์คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

2.2.1 กรณีคุณสมบัติของผู้บริหารท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและ องค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552,พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ,และพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540

กรณีคุณสมบัติของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภา ตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 มาตรา 58/1, พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 48 เบญจ, พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มาตรา 35/1 บัญญัติให้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล, นายกเทศมนตรี,นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะ ต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว จะต้อง ไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหาร ท้องถิ่น เลขานุการหรือที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันสมัครรับ เลือกตั้ง เช่นกรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับ เลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (ผ.ถ.๒๗) โดยไม่รับสมัครนายประดิษฐ์ เนื่องจากเป็นผู้มี พฤติกรรมในทางทุจริต เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๒ ต่อมานายประดิษฐ์ (ผู้ร้อง) ได้ยื่นคำร้องต่อ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๒ ขอให้รับสมัครและ ประกาศให้ผู้ร้องเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากผู้ร้องเป็นผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๔๔ และ ไม่มีคุณสมบัติต้องห้ามตามมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติ การเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือ ผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ มติคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ครั้งที่ ๔๗/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาล อุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัยเนื่องจากกฎหมายบัญญัติไว้ไม่ประจักษ์ จำเป็นที่จะต้องให้ศาลซึ่งเป็น ผู้เชี่ยวชาญวินิจฉัย

2.2.2 กรณีคุณสมบัติของสมาชิกสภาท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552

คุณสมบัติของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552

มาตรา 47 ทวิ , ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 15 วรรคสอง , ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มาตรา 9 วรรคสอง ให้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามสำหรับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นที่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัยเนื่องจากภาษาที่ใช้มีความซับซ้อนและกฎหมายบัญญัติไว้ไม่ประจักษ์ คือ ต้องไม่เป็นผู้มีพฤติกรรมในทางทุจริตหรือพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาตำบล สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น หรือที่ปรึกษาหรือเลขานุการของผู้บริหารท้องถิ่นเพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับสภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันรับสมัครรับเลือกตั้ง

การที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจในการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นอำนาจเด็ดขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ต้องถูกตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ ย่อมทำให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด มีผลให้ศาลอุทธรณ์หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 ไม่มีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยคดีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งมาร้องต่อศาล โดยอ้างว่าคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ ถือเป็นการบัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งมากเกินไปทำให้ผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่สามารถได้รับการเยียวยา ไม่สอดคล้องกับหลักของนิติรัฐ นิติธรรมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นการตัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นของผู้สมัครและเป็นการตัดโอกาสของประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้นในการเลือกผู้สมัครดังกล่าวให้เป็นตัวแทนของตน จะเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าวเกิดความแตกต่างกับกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่หากมีกรณีปัญหาเกี่ยวกับการขาดคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 39, 40, 44

บัญญัติให้ผู้สมัครหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งชอบที่ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งเพื่อวินิจฉัยต่อไปได้ ทำให้เกิดปัญหาความไม่เสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมายขึ้นระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาและผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

2.3 วิเคราะห์ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 45 พบว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีทั้งส่วนที่บัญญัติไว้ไม่ชัดเจนหรือไม่ประจักษ์โดยจำเป็นต้องยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัย โดยบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นไว้แตกต่างกัน ซึ่งในส่วนนี้จะได้อธิบายถึงกรณีลักษณะต้องห้ามสำหรับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัย ได้แก่

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 45 กำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น กรณี (1) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (2) เคยถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือกฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น แล้วแต่กรณีมายังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง (3) อยู่ในระหว่างเสียสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามมาตรา ๓๗ หรือตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (4) เคยถูกคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมายังไม่ถึงหนึ่งปีนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง อันเนื่องมาจากการกระทำการโดยไม่สุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่น ได้รับเลือกตั้ง หรือได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริต

ผู้วิจัยได้ศึกษาคดีเลือกตั้งของศาลอุทธรณ์ภาค 3 คดีเลือกตั้งหมายเลขคำที่ 18/2556 ระหว่าง นายนเรศวร์ เผด็จผล ผู้ร้อง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนครราชสีมา ผู้คัดค้านที่ 1 ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบลท่าลาด ผู้คัดค้านที่ 2

ผู้ร้องยื่นคำร้องว่า เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2556 องค์การบริหารส่วนตำบลท่าลาด ประกาศให้มีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าลาด ผู้ร้องเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าลาด อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา หมายเลข 1 ซึ่งผู้คัดค้านที่ 2 ประกาศให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 1 กันยายน 2556 ต่อมาวันที่ 5 สิงหาคม 2556 ผู้คัดค้านที่ 1 ได้ยื่นทะเบียนเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้ร้อง และวันที่ 8 สิงหาคม 2556 ผู้คัดค้านที่ 2 มีหนังสือแจ้งผู้ร้องว่าจากการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ไม่สามารถรับสมัครผู้ร้องเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ เนื่องจากเป็นผู้ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง และได้ประกาศรายชื่อบัญชีผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าลาดที่ได้รับสมัครเลือกตั้งและที่ไม่ได้รับสมัครเลือกตั้ง อันเป็นการโต้แย้งสิทธิของผู้ร้องเพราะผู้ร้องเป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วน และไม่เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 44,45 เนื่องจากคดีอาญาที่ผู้ร้องถูกศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาให้จำคุก 1 ปี และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้ร้องมีกำหนดสิบปี คดียังไม่ถึงที่สุดอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา ขอให้มีการสั่งคืนสิทธิเลือกตั้งและสิทธิสมัครรับเลือกตั้งให้แก่ผู้ร้อง กับให้ผู้คัดค้านที่ 1 แก้ไขเปลี่ยนแปลงการขึ้นทะเบียนเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งให้ผู้ร้องมีสิทธิเลือกตั้งและสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง กับให้ผู้คัดค้านที่ 2 ประกาศให้ผู้ร้องมีสิทธิเลือกตั้งและสิทธิสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าลาด

ศาลอุทธรณ์ภาค 3 แผนกคดีเลือกตั้งวินิจฉัยแล้ว ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 235 วรรค 1 และมาตรา 236(5) ประกอบกับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 มาตรา 49 มีเจตนาให้คณะกรรมการการเลือกตั้งโดยผู้คัดค้านทั้งสองมีอำนาจจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น เริ่มตั้งแต่การจัดการเลือกตั้งไปจนถึงประกาศผลการเลือกตั้ง รวมทั้งใช้อำนาจวินิจฉัยข้อโต้แย้งเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 49 อีกด้วย และถือว่าเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรอิสระในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อโต้แย้งตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 มาตรา 236 (5) จึงเป็นอำนาจเด็ดขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยมิได้กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ร้องใช้สิทธิอุทธรณ์ดังเช่นกรณีการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ที่ให้บุคคลดังกล่าวยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาได้ ดังนั้นเมื่อผู้ร้องต้องใช้สิทธิภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายและในขณะนั้นยังไม่มีกฎหมายให้อำนาจศาลอุทธรณ์ภาค 3 พิจารณาวินิจฉัยคดีของผู้ร้อง ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจยื่นคำร้องให้ศาลอุทธรณ์ภาค 3 พิจารณาวินิจฉัยได้

ตามคดีที่ ลต.18/2556 ผู้ร้องเห็นว่าไม่ได้อยู่ระหว่างการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง เพราะคดีอาญายังไม่ถึงที่สุดเพราะผู้ร้องได้ยื่นฎีกาคำคัดค้านของศาลชั้นต้นอยู่ซึ่งก็มีปัญหาว่า กรณีการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งคดีต้องถึงที่สุดก่อนหรือไม่จะเห็นได้ว่าคดีล้วนมีปัญหาประเด็นข้อกฎหมายทั้งสิ้นแต่ก็ไม่ได้รับการพิจารณาในเนื้อหาประเด็นข้อกฎหมายดังกล่าวของคดีเพราะศาลวินิจฉัยแต่เรื่องอำนาจศาล โดยคดีนี้ศาลวินิจฉัยว่าเป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการดำเนินเรื่องดังกล่าว แต่เห็นว่าประเด็นดังกล่าวข้างต้นนั้นมีความสำคัญควรที่จะให้ศาลซึ่งมีความเชี่ยวชาญและเป็นองค์กรฝ่ายตุลาการ โดยตรงได้วินิจฉัยเพื่อให้เกิดความถูกต้องและเป็นที่ยอมรับกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและกรณีดังกล่าวก็เห็นได้ว่าเป็นข้อสนับสนุนให้ศาลยุติธรรมซึ่งก็คือศาลอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 219 วรรค 3 อีกทั้งเห็นว่าเรื่องที่สำคัญที่เกี่ยวกับเรื่องสิทธิทางการเมืองของประชาชนที่เป็นเรื่องสิทธิของประชาชนควรให้ศาลได้พิจารณาอีกครั้ง จะมีการแบ่งแยกว่าหากเป็นการเลือกตั้งระดับชาติให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดส่วนการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดนั้นไม่ถูกต้องอย่างยิ่งเพราะเป็นการเลือกปฏิบัติในการใช้สิทธิของประชาชนตามกฎหมายที่ไม่เท่าเทียมกันเมื่อพิจารณาถึงอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งของต่างประเทศก็พบว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจมาในการจัดการเลือกตั้งในทุกประเทศโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การเลือกตั้งมีความสุจริตและเที่ยงธรรมมากที่สุด ซึ่งการพิจารณาเห็นว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งของประเทศฟิลิปปินส์และประเทศอินเดียมีบทบาทในการเลือกตั้งมากที่สุด สำหรับฟิลิปปินส์คณะกรรมการการเลือกตั้งเรียกว่า คอมมิวเลค จะมีบทบาทมากที่สุดในการเลือกตั้งในทุกระดับของประเทศ สำหรับการเลือกตั้งท้องถิ่นเห็นว่าคอมมิวเลคมีอำนาจมากในการเลือกตั้งเช่นการสืบสวนข้อกล่าวหา สิ่งที่สะท้อนว่าคอมมิวเลคมีอำนาจมากในประเทศฟิลิปปินส์คือการตัดสินคดีเลือกตั้งของผู้สมัครท้องถิ่น ส่วนคณะกรรมการการเลือกตั้งของประเทศอินเดียก็มีบทบาทมากเช่นกันกับการเลือกตั้งทุกระดับ โดยรัฐบาลได้ให้อำนาจการเลือกตั้งเป็นอย่างมากโดยมีอำนาจถึงตุลาการสามารถตัดสินคดีต่างๆได้ทุกระดับที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง แต่แม้คณะกรรมการการเลือกตั้งประเทศอินเดียจะมีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งแต่ก็ปรากฏว่ากฎหมายยังคงควบคุมอยู่โดยให้มีการตรวจสอบโดยศาลสูงทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งกรณีการตรวจสอบการใช้อำนาจนี้เป็นการสนับสนุนการตีความให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย

2.4 วิเคราะห์ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

2.4.1 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 มาตรา 58/1, พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 48 เบญจ, พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มาตรา 35/1 เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม กรณี ต้องไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการหรือที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยละเอียดแล้วในหัวข้อที่ 1.4

2.4.2 ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 มาตรา 47, ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2549 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 15 วรรคสอง, ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มาตรา 9 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว จะต้องไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการหรือที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

เกี่ยวข้องกับกรณีนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาคดีเลือกตั้งของศาลอุทธรณ์ภาค 3 คดีเลือกตั้งหมายเลขดำที่ 16/2556 ระหว่างนายเสวก ทวีคุณ ผู้ร้อง คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้คัดค้านผู้ร้องยื่นคำร้องว่าผู้ร้องเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจันทิก โดยสมัครรับเลือกตั้งในวันที่ 22 กรกฎาคม 2556 และผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบลจันทิกได้รับสมัครแล้ว จากนั้นผู้อำนวยการการเลือกตั้งได้มีหนังสือแจ้งเหตุไม่รับสมัคร โจทก์เพราะ โจทก์ต้องคำวินิจฉัยของนายอำเภอปากช่องให้พ้นจากตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจันทิกเนื่องจากมีพฤติกรรมในทางทุจริตต่อหน้าที่ ซึ่งโจทก์ได้ยื่นคัดค้านคำสั่งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนครราชสีมา ต่อมาคณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติให้ผู้ร้องไม่มีสิทธิรับเลือกตั้งตามประกาศ

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบลจันทิก ซึ่งผู้ร้องเห็นว่าตนเป็นผู้มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจันทิกได้ เนื่องจากศาลปกครองนครราชสีมาได้เพิกถอนคำสั่งนายอำเภอปากช่องที่วินิจฉัยให้ผู้ร้องพ้นจากตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจันทิกแล้ว โดยผู้ร้องขอให้ศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาหรือคำสั่งเพิกถอนมติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยให้โจทก์เป็นผู้มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจันทิก

ศาลอุทธรณ์ภาค 3 แผนกคดีเลือกตั้งวินิจฉัยแล้วตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 235 วรรค 1 และมาตรา 236(5) ประกอบกับพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 มาตรา 49 มีเจตนาให้ผู้คัดค้านมีอำนาจจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นเริ่มตั้งแต่การจัดการเลือกตั้งรวมไปถึงประกาศผลการเลือกตั้ง รวมถึงอำนาจวินิจฉัยข้อโต้แย้งเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 49 อีกด้วย และถือว่าเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรอิสระในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อโต้แย้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 236(5) จึงเป็นอำนาจเด็ดขาดของผู้คัดค้าน โดยมิได้กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ร้องใช้สิทธิอุทธรณ์ ดังเช่นกรณีการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้งคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ที่ให้บุคคลดังกล่าวยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาได้ ดังนั้นเมื่อผู้ร้องต้องใช้สิทธิภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายและในขณะนี่ยังไม่มีกฎหมายให้อำนาจศาลอุทธรณ์ภาค 3 พิจารณาวินิจฉัยคดีของผู้ร้อง ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจยื่นคำร้องให้ศาลอุทธรณ์ภาค 3 พิจารณาวินิจฉัยได้

โดยที่คดีที่ ลต.16/2556 ผู้ร้องเห็นว่าในเมื่อศาลปกครองนครราชสีมาได้มีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งของนายอำเภอที่วินิจฉัยให้ผู้ร้องพ้นจากตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจันทิก คำสั่งของศาลปกครองนครราชสีมาได้ลบล้างคำสั่งของนายอำเภอแล้ว ดังนั้นในเมื่อศาลปกครองนครราชสีมามีคำสั่งเพิกถอนก็เท่ากับผู้ร้องไม่เคยถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งเพราะทุจริตต่อหน้าที่ ผู้ร้องจึงมีคุณสมบัติไม่ต้องห้ามในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจันทิก อีกทั้งคำสั่งศาลก็มีผลผูกพันจนกว่าจะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นจะเห็นได้ว่าคดีนี้มีปัญหาประเด็นข้อกฎหมายแต่ก็ไม่ได้รับการพิจารณาในเนื้อหาประเด็นข้อกฎหมายดังกล่าวของคดี เพราะศาลวินิจฉัยแต่เรื่องอำนาจศาล โดยศาลวินิจฉัยว่าเป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการดำเนินเรื่องดังกล่าว แต่เห็นว่าประเด็นดังกล่าวข้างต้นนั้นมีความสำคัญควรที่จะให้ศาลซึ่งมีความเชี่ยวชาญและเป็นองค์กรฝ่ายตุลาการโดยตรงได้วินิจฉัยเพื่อให้เกิดความถูกต้องและเป็นที่ยอมรับกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

3. วิเคราะห์ปัญหาการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

3.1 กระบวนการสรรหาคณะกรรมการการเลือกตั้ง จากการศึกษาพบว่ากระบวนการสรรหายังสะท้อนถึงความเกี่ยวพันกับองค์กรทางการเมืองของกระบวนการสรรหาเนื่องจากโครงสร้างของคณะกรรมการสรรหาคณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีองค์กรทางการเมือง คือ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรอยู่ด้วย แม้กรรมการสรรหาที่เป็นองค์กรทางการเมืองดังกล่าวนี้จะไม่สามารถกำหนดตัวบุคคลเสนอให้วุฒิสภาเห็นชอบ เนื่องจากมีคะแนนเสียงไม่ถึง 2 ใน 3 ของจำนวนคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งหมดเท่าที่มี อยู่ก็ตามแต่ ก็ย่อมส่งผลให้บุคคลภายนอกมีความเคลือบแคลงสงสัยในตัวคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ได้มาจากการสรรหา เพราะอาจทำให้เข้าใจได้ว่าพรรคชาตินักการเมืองย่อมต้องการให้คนของตนเข้าไปเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตนหรือพวกพ้องได้

3.2 การใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จากการศึกษาพบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ซึ่งได้กำหนดอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งอย่างกว้างขวาง จึงนำมาสู่ปัญหา จึงนำมาสู่ปัญหาที่ว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในองค์กรเดียวกัน อันเป็นการขัดต่อหลักการถ่วงดุลอำนาจ ปราศจากระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ถือเป็นเรื่องที่สำคัญอันเป็นการกระทบสิทธิของประชาชนในทางการเมือง จึงไม่มีเหตุผลที่จะมารองรับไม่ให้มีการตรวจสอบดังกล่าว ซึ่งทำให้บ่งชี้ได้ว่า กฎหมายที่ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นนั้นยังไม่เหมาะสม ควรจะมีการตรวจสอบดุลพินิจการชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ตามที่ได้ศึกษามาทำให้เห็นว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีปัญหาการใช้อำนาจอยู่ อันเป็นปัญหาสำคัญของความน่าเชื่อถือขององค์กร เนื่องจากเกิดความล้มเหลวตั้งแต่กระบวนการสรรหาบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ปัญหาการใช้อำนาจที่เกี่ยวข้องซึ่งบัญญัติให้อำนาจอย่างกว้างขวางและไม่สามารถตรวจสอบดุลพินิจได้ จึงไม่มีความเหมาะสมให้คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องคุณสมบัติคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงขอเสนอแนะแนวทางดังต่อไปนี้

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

จากการศึกษาพบว่านับตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรเดียวที่มีอำนาจหน้าที่จัดการเกี่ยวกับการเลือกตั้งในทุกระดับ โดยรัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้อำนาจต่างๆ ที่สำคัญไว้หลายเรื่องเพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการเลือกตั้งให้มีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม โดยเห็นว่าอำนาจที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับนั้นมีทั้งอำนาจเชิงนิติบัญญัติ คือการออกระเบียบต่างๆ อำนาจเชิงบริหาร คือ การจัดการเลือกตั้ง อำนาจเชิงตุลาการ คือ การวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะอำนาจเชิงตุลาการนั้นถือว่ามีความสำคัญมากที่สุด แต่หากพิจารณาถึงที่มาและการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าไม่มีความเหมาะสมและไม่สามารถตรวจสอบดุลพินิจการวินิจฉัยชี้ขาดได้ จึงอาจทำให้ผลการวินิจฉัยเกี่ยวกับคุณสมบัติของการรับสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นน่าจะเป็นการไม่เหมาะสม

เนื่องจากคณะกรรมการการเลือกตั้งถูกมองจากสังคมว่าไม่มีความเป็นกลางและไม่สามารถตรวจสอบดุลพินิจการวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องสำคัญๆ ได้ และการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นมีความใกล้ชิดและผูกติดอยู่กับประชาชน ส่งผลให้ประชาชนตระหนักในสิทธิและหน้าที่อันพึงมีของตน กระบวนการเลือกตั้งขององค์กรปกครองท้องถิ่นจึงสนับสนุนและส่งเสริมการปกครองตนเอง อันเป็นพื้นฐานของการเมืองการปกครองในระดับชาติจึงไม่ควรให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องสำคัญต่างๆ รวมถึงเรื่องการวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นน่าจะเป็นการไม่เหมาะสม

ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยองค์กรตุลาการ โดยมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะการวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

และตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด สามารถสรุปแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1.1 กรณีที่ไม่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัย

1.1.1 คุณสมบัติของสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 45 ที่ไม่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัยเนื่องจากกฎหมายบัญญัติไว้อย่างประจักษ์แล้ว คือ ประการแรก ต้องมีสัญชาติไทยโดย ประการที่สอง ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง ประการที่สาม ต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง ควรเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่จัดทำประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

1.1.2 คุณสมบัติของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 มาตรา 85/1, คุณสมบัติของนายกเทศมนตรีตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 48 เบญจ, คุณสมบัติของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 35/1 ให้บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม สำหรับคุณสมบัติที่ไม่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัยเนื่องจากกฎหมายบัญญัติไว้อย่างประจักษ์แล้ว คือ ประการแรก ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง ประการที่สอง ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกรัฐสภา

1.1.3 คุณสมบัติของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 มาตรา 47 ทวิ กรณีคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นที่ไม่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัยเนื่องจากภาษาที่ใช้ไม่มีความซับซ้อนและกฎหมายบัญญัติไว้อย่างประจักษ์แล้ว คือต้องมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านของตำบลที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี จนถึงวันรับสมัครเลือกตั้ง ส่วนคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 15 วรรคสอง และคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มาตรา 9 วรรคสอง ผู้วิจัยวิเคราะห์แล้วพบว่าเป็นคุณสมบัติที่จะต้องมี การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ

1.1.4 ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 45 พบว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีทศวรรษที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจนหรือประจักษ์โดยไม่จำเป็นต้องยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัย (1) ดิถยาเสพติดให้โทษ (2) เป็นบุคคลล้มละลาย (3) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายศาล (4) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป และได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท (5) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ไม่ว่าจะได้รับโทษหรือไม่ โดยได้พ้นโทษหรือต้องคำพิพากษามายังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี (6) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (7) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ (8) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (9) เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดียวกันหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น (10) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำเป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือเป็นเจ้าของหน้าที่อื่นของรัฐเป็นกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

1.1.5 ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2552 มาตรา 58/1 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2546 มาตรา 48 เบญจ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 35/1 ให้นำบุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารท้องถิ่น นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว จะต้อง มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเพิ่มเติมอีกสามประการดังต่อไปนี้ด้วย ประการแรก ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง ประการที่สอง ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาตำบล

สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกรัฐสภา เมื่อวิเคราะห์แล้วเป็นลักษณะต้องห้ามที่สามารถใช้กลไกการตรวจสอบโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ ไม่จำเป็นจะต้องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัย

1.2 กรณีที่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัย

ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545, พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2552, พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 บางกรณีมีปัญหาความไม่ชัดเจน หรือมีประเด็นถ้อยคำอันเป็นปัญหาข้อกฎหมาย จึงจำต้องให้องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ หรือมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามาวินิจฉัยโดยเฉพาะ ในส่วนของบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติเหตุเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นก็พบว่ามีส่วนหนึ่งที่มีลักษณะไม่ชัดเจนหรือไม่ประจักษ์ รายละเอียดของกรณีดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

1.2.1 คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 สำหรับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัยเนื่องจากกฎหมายบัญญัติไว้อย่างไม่ประจักษ์มีปัญหาความไม่ชัดเจน หรือมีประเด็นถ้อยคำอันเป็นปัญหาข้อกฎหมาย คือ ได้เสียดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน หรือกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเวลาติดต่อกันสามปีนับถึงปีที่สมัครรับเลือกตั้ง เพราะบางกรณีเป็นปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายที่มีความซับซ้อนมีความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา วินิจฉัยตามหลักการแบ่งแยกอำนาจที่จะต้องมืองค์กรตุลาการทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทเพื่อจะทำให้การยุติข้อโต้แย้ง หรือข้อพิพาทเกิดความน่าเชื่อถือมากที่สุด

1.2.2 คุณสมบัติของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 มาตรา 58/1, พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 48 เบญจ, พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มาตรา 35/1 บัญญัติถึงกรณีจะต้องไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการหรือที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค

1-9 วินิจฉัยเนื่องจากกฎหมายบัญญัติไว้อย่างไม่ประจักษ์มีปัญหาความไม่ชัดเจน หรือมีประเด็นถ้อยคำอันเป็นปัญหาข้อกฎหมาย

1.2.3 คุณสมบัติของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552

มาตรา 47 ทวิ , ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 15 วรรคสอง , ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มาตรา 9 วรรคสอง ให้นำบุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามสำหรับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นที่จำเป็นต้องส่งเรื่องให้ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัยเนื่องจากภาษาที่ใช้มีความซับซ้อนและกฎหมายบัญญัติไว้อย่างไม่ประจักษ์ คือ ต้องไม่เป็นผู้มีพฤติกรรมในทางทุจริตหรือพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาตำบล สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น หรือที่ปรึกษาหรือเลขานุการของผู้บริหารท้องถิ่นเพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับสภาตำบลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันรับสมัครรับเลือกตั้ง

1.2.4 ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 45 พบว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีทั้งส่วนที่บัญญัติไว้อย่างไม่ชัดเจนหรือไม่ประจักษ์โดยจำเป็นต้องยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1-9 วินิจฉัย ได้แก่ กรณี(1) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ วิกฤติ หรือจิตพินเพื่อนไม่สมประกอบ อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (2) เคยถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือกฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้วแต่กรณีมายังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง (3) อยู่ในระหว่างเสียสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามมาตรา ๓๗ หรือตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (4)เคยถูกคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมายังไม่ถึงหนึ่งปีนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง อันเนื่องมาจากการกระทำการ โดยไม่สุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับเลือกตั้ง หรือได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริต

1.2.5 ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 มาตรา 58/1, พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 48 เบญจ, พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มาตรา 35/1 กรณี ต้องไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการหรือที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

1.2.6 ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 มาตรา 47,ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2549 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 15 วรรคสอง,ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552 มาตรา 9 วรรคสองสอง กรณีจะต้องไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการหรือที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

1.3 วิเคราะห์ปัญหาการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ปัญหาการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จากการศึกษาพบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ซึ่งได้กำหนดอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งอย่างกว้างขวาง จึงนำมาสู่ปัญหา

จึงนำมาสู่ปัญหาที่ว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในองค์กรเดียวกัน อันเป็นการขัดต่อหลักการถ่วงดุลอำนาจ ปราศจากระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ถือเป็นเรื่องที่สำคัญอันเป็นการกระทบสิทธิของประชาชนในทางการเมือง จึงไม่มีเหตุผลที่จะมารองรับไม่ให้มีการตรวจสอบดังกล่าว ซึ่งทำให้บ่งชี้ได้ว่า กฎหมายที่ให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นนั้นยังไม่เหมาะสม ควรจะมีการตรวจสอบดุลพินิจการชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ตามที่ได้ศึกษามาทำให้เห็นว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีปัญหาการใช้อำนาจ อยู่ อันเป็นปัญหาสำคัญของความน่าเชื่อถือขององค์กร เนื่องจากเกิดความสับสนตั้งแต่ กระบวนการสรรหาบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ปัญหาการใช้อำนาจที่ เกี่ยวข้องซึ่งบัญญัติให้อำนาจอย่างกว้างขวางและไม่สามารถตรวจสอบดุลพินิจได้ จึงไม่มีความ เหมาะสมให้คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องคุณสมบัติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงขอเสนอและแนวทางดังต่อไปนี้

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ปัญหากระบวนการสรรหาคณะกรรมการการเลือกตั้ง

เห็นควรแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 231 (1) โดยบัญญัติ ดังกล่าวกำหนดให้มีคณะกรรมการสรรหาคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มาจากราชการเมือง ทำให้เกิดปัญหาคือความไม่น่าเชื่อถือในตัวของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เนื่องจากมีความ เชื่อมโยงกับการเมือง เพื่อที่จะขจัดปัญหาดังกล่าวจึงเห็นว่าควรจะให้องค์กรทางการเมืองออกจากร ความเป็นคณะกรรมการสรรหาคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งจะทำให้การสรรหาคณะกรรมการการ เลือกตั้งไม่มีความเชื่อมโยงจากฝ่ายการเมืองอันเป็นการแก้ไขปัญหาคือต้นเหตุ น่าจะสร้างความ เชื่อมั่นให้กับคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ในระดับหนึ่งหากจะมีการวินิจฉัยในเรื่องการวินิจฉัย ชี้ขาดเรื่องต่างๆ ซึ่งรวมทั้งเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือ ผู้บริหารท้องถิ่น

2.2 ปัญหาการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

แม้จะแก้ไขที่มาของคณะกรรมการสรรหาตามข้อ 1 แล้วก็ตามแต่ก็ยังติดขัดปัญหาเรื่อง การไม่สามารถตรวจสอบดุลพินิจได้ โดยเฉพาะอำนาจวินิจฉัยต่างๆ รวมถึงอำนาจการวินิจฉัยคุณสมบัติ ของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น จึงเห็นควรแก้ไข เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เนื่องจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พ.ศ. 2550 ที่กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อ โต้แย้งตามมาตรา 235 วรรคสอง ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติเรื่องต่างๆ ที่สำคัญในการเลือกตั้ง จึงเห็น ควรเพิ่มเติมให้มืองค์กรภายนอกเข้ามาตรวจสอบดุลพินิจการวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้มั่นใจว่าความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้นถูกต้อง

2.3 นอกจากข้อเสนอแนะดังกล่าว

ข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้นที่ให้แก้ไขที่มาและอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่ให้ตํ้องครสรรหาที่เป็นองค์กรทางการเมืองตามมาตรา 231 (1) ออกและเพิ่มเติมมาตรา 236 ให้มีองค์กรภายนอกเข้ามาตรวจสอบดุลพินิจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้นกฎหมายบัญญัติให้มีการแก้ไขยาก ซึ่งต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 มาตรา 291 แต่กรณียังมีวิธีการที่ง่ายกว่าคือ การแก้ไขพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น โดยเห็นว่าควรให้มีการแก้ไขกำหนดให้ศาลมีอำนาจตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ทั้งนี้ โดยเทียบเคียงกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 39 และกำหนดให้ศาลมีอำนาจออกระเบียบเพื่อพิจารณาได้ด้วย และนอกจากยังมีสาเหตุผลสนับสนุนดังนี้

2.3.1 ความเชี่ยวชาญ ศาลเป็นองค์กรที่มีหน้าที่พิจารณาคดีอยู่เป็นนิจอยู่แล้ว จึงมีความเชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจสอบดุลพินิจได้เป็นอย่างดี ประกอบกับในปัจจุบัน กฎหมายได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งอยู่หลายเรื่อง เช่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 219, 239 และตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 39 และนอกจากนี้ศาลฎีกาได้ออกระเบียบออกมาใช้ในการพิจารณาคดี อันได้แก่ ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2551

2.3.2 ด้านบุคลากร เนื่องจากศาลมีความพร้อมทั้งทางด้านบุคลากร เครื่องมือ เครื่องมือ สถานที่ในการพิจารณาคดีได้อยู่แล้ว เพราะในปัจจุบันศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค ได้มีแผนกคดีเลือกตั้งเพื่อพิจารณาคดีเลือกตั้งเป็นการเฉพาะแล้วจึงทำให้สามารถแก้ไขปัญหาการพิจารณาล่าช้าหรือความเร่งรีบในการพิจารณา ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจเกิดขึ้นกับคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ เนื่องจากคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอยู่องค์กรเดียว แต่ต้องพิจารณาคดีที่มาจากทั่วประเทศ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลชัย รัตนสกววงศ์ (2554). ต้องสังคายนาการใช้มาตรการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรม. ค้นคืนวันที่ 3 ตุลาคม 2554 จาก <http://www.tcijthai.com/interview>
- กระมล ทองธรรมชาติ. (2531). การเลือกตั้ง พรรคการเมือง และเสถียรภาพของรัฐบาล. กรุงเทพมหานคร: มาสเตอร์เพลส.
- กระมล ทองธรรมชาติ และคนอื่นๆ. (2541). การก่อตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งในประเทศไทย : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีของอินเดียและฟิลิปปินส์เพื่อเป็นแนวทางสำหรับประเทศไทย โครงการวิจัยจุฬาลงกรณ์ ประเภททุนอุดหนุนการวิจัยจากสภาการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2541. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการองค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ. (2545). สรุปผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการองค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญ ณ โรงแรมไฮแอทรีเจนซี่ หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ วันที่ 7-9 มิถุนายน 2545.
- คณะกรรมการการประชาสัมพันธ์สภาร่างรัฐธรรมนูญ. (2540). กรอบเบื้องต้นร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. เอกสารพื้นฐานประชาชนกระบวนการรับฟังความคิดเห็นเพื่อการมีส่วนร่วมกำหนดรัฐธรรมนูญโดยประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สภาร่างรัฐธรรมนูญ.
- โคทม อาริยา. (2544). คณะกรรมการการเลือกตั้ง. สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำของคุรุสภา.
- จรรยา สุภาพ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2527). เอกสารการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดมุกดาหารแทนตำแหน่งที่ว่าง 14 สิงหาคม 2526. กรุงเทพมหานคร: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. (2543). ชนกิจการเมืองกับการปฏิรูปการเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชวลิต โสภณวัต. (2524). กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ. *จุลพาห*, 28(6), 3.
- นิติน ออรุ่งโรจน์. (2554). คณะกรรมการการเลือกตั้ง. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองชั้นสูง*, (หน่วยที่ 12). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- บรรเจิด ดิงคะเนติ. (2543). *หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- _____. (2545). การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ. *รวมบทความกฎหมายมหาชน*. สืบค้นจาก <http://www.publaw.net.com>
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2542). *การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2535). คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ: *รัฐธรรมนูญเยอรมัน*. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2542). การเลือกตั้งและพรรคการเมือง: บทเรียนจากเยอรมัน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา.
- _____. (2542). การเลือกตั้งและพรรคการเมือง: *บทเรียนจากเยอรมัน*. กรุงเทพมหานคร: พีเพรส.
- ประณต นันทิยะกุล. (2540). คณะกรรมการการเลือกตั้งกับการจัดการเลือกตั้งในอินเดีย. *วารสารธรรมศาสตร์ ฉบับเศรษฐกิจ*, 23(3), 94-99.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส.
- ประมุล สุวรรณสร. (2517). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ.
- พรศักดิ์ ฟ่องแผ้ว. พฤติกรรมการลงคะแนนเลือกตั้ง: ทฤษฎีและผลการวิจัยเชิงประจักษ์. *วารสารสังคมศาสตร์*, 23(2), 6.
- พรศักดิ์ ฟ่องแผ้ว และธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2539). *รายงานการวิจัยเรื่องคณะกรรมการการเลือกตั้ง*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545.
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541.
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550.
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2541.
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550.
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541.
- ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554.
- ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2550.

ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2543). การเลือกตั้งในรัฐเสรีประชาธิปไตย. *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ*, 1(3), 95-96.

_____. *เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องปัญหาอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งกับการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา* สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

วิชญ์ เครื่องงาม. (2530). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ.

วชร อูรากุล. (2554). *การรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใหม่* (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

วิฑูรย์ วงษ์ปัญญา. (2554). *อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการวินิจฉัย ให้มีการเลือกตั้งใหม่และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

สถาบันพระปกเกล้า. (2540). *คณะกรรมการการเลือกตั้งในประเทศออสเตรเลีย*. ค้นคืนเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2554. จาก <http://www.kpi.ac.th>.

_____. (2543) *องค์กรจัดการเลือกตั้งของประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน* (Online, Available URL : <http://www.kpi.ac.th>, 2000)

สถาบันพระปกเกล้าและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2541) *ประสบการณ์การดำเนินการงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งในประเทศออสเตรเลีย ใน รวมสรุปการบรรยายพิเศษและการสัมมนา*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้าฯ.

สภาร่างรัฐธรรมนูญ. (2540). *รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 1/2540 ณ ห้องประชุมกรมการหมายเลข 213-216 ณ อาคารรัฐสภา*.

_____. (2540). *รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ณ ห้องประชุมคณะกรรมการ อาคารรัฐสภา*.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2547). *กฎหมายเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: วิญญชน.

- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.(2545). 4 ปี กกด. *เอกสารวิชาการเนื่องในวันสถาปนาสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- โสภณ รัตนกร. (2542). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ.
- สุทธดา คงเคษา. (2554). ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545: ศึกษากรณีการทุจริตการเลือกตั้ง. (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- หยุด แสงอุทัย. (2531). *หลักรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัครเมศวร์ ทองนวล. (2541). แนวทางการร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540. *รัฐสภาสาร*, 46(4), 42-43.
- อุทัย อาทิวะช. (2554). ระบบการดำเนินคดีอาญา: ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวน. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง* (หน่วยที่ 2). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- อุมารีย์ ทองสุก. (2553). การพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งของศาลฎีกา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550. (วิทยานิพนธ์ ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- อชิรญา ธิติพงษ์พิพัฒน์. (2550). การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกด.): ปัญหาและแนวทางแก้ไข. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- Chrisje Brants & Stijn Franken. (2009). *The protection of fundamental human rights in criminal process General report*. Retrived November 28, 2010 from : <http://www.utrechtlawreview.org/> Volume 5, Issue 2 (October).
- India calling *The Electoral System in India*. (1996). Monthly Program me Journal of the External Service Division of All India Radio 40(5), p.2.
- René Garraud, «*les divers types de procédure pénale*». (1907). par Extrait du «*Traité de l'instruction criminelle*» (Paris 1907). from : http://ledroitcriminel.free.fr/la_sciences_criminelle/penalistes/le_proces_penal/generalites/garraud_types_proc.htm.

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายวิศาล หวังรวมกลาง
วัน เดือน ปีเกิด	24 มีนาคม 2520
สถานที่เกิด	จังหวัดนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปีการศึกษา 2545 เนติบัณฑิตไทย สมัย 61 สำนักอบรมศึกษากฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภา ปีการศึกษา 2551
สถานที่ทำงาน	สำนักอำนวยการประจำศาลอุทธรณ์ภาค 3 สำนักงานศาลยุติธรรม
ตำแหน่ง	นิติกรปฏิบัติการ

